

Cetatea Moldovei

Revistă lunară de probleme actuale, literatură și critică

Director: GH. A. CUZA

S U M A R

MIHAI NEGRUZZI	A. C. Cuza
G. TUTOVEANU	Subt cerul Moldovei
LECA MORARIU	Pagini inedite de Ciprian Porumbescu
PETRE STATI	Slovei mele. Călătorim mereu
AL. LASCAROV-MOLDOVANU	Să dăm !...
D. IOV	Soroca, azi...
CONST. GORAN	Elegie. Dumnezeu... Isus
ILIE DĂIANU	A. C. Cuza și Ardealul
D. FLOREA-RARIȘTE	Făt-Frumos
AUREL GEORGE STINO	Pavană pentru o infanță moartă
G. URSU	Ad Uxorem
IGOR P. JECHIU	„Basarabia jidovească” și farismul
CEZAR CRISTEA	Regelui nostru
AUREL VASILIU	Eminescu și biblioteca gimnaziștilor
D. COSTIN	Iarna
MAGDA ISANOS	Auz
EUSEBIU CAMILAR	Revărsarea
GH. A. CUZA	4 Martie 1923
RONSARDA CASTRO	O Magdalenă se închină
GH. A. CUZA	Un pătrar de veac dela unirea Basarabiei
A. M. FRIMU	Viața la Iași
DIMITRIE GHERASIM	Cronica externă
I. FR. BOTEZ (traducere)	Cronica iudaică

ÎNSEMNĂRI: Cuvântarea Mareșalului Ion Antonescu la Chișinău. — Profesorul Ilie Mînea. — Misiunea filosofului văzută de d. Ion Petrovici. — „Svastica, semn arian de slavă”. — Aniversarea a patru ani dela proclamarea statului slovac. — Bătălia pentru limba românească. — Troițe pentru eroi. — „Ziua eroilor germani” la Iași. — Aniversarea suveranului pontif. — „Săptămânile” provinciale. — Parastas de un an pentru poeta Maria dela Cozia. — Jidanii și florile. — Conachi a spus... — Șezătorile „Cetății Moldovei”. — Noi ajutoare acordate Teatrului Național. — „Cetatea Moldovei” recunoscătoare sprijinitorilor ei din Botoșani. — „Neamul nostru”. — Aurel Frimu la împlinirea a 15 ani de gazetărie. — Soc. „Armonia” din Cernăuți. — Însemnări economice externe.

RECENZII. — BIBLIOGRAFIE.

BIBLIOTECA 24.905
DOCUMENTARA
ORAȘUL PUTRA NEAMŢ

I A Ş I

CETATEA MOLDOVEI

REVISTĂ LUNARĂ DE PROBLEME ACTUALE, LITERATURĂ ȘI CRITICĂ

Inscrisă sub Nr. 1108 din 7 Martie 1941, la Tribunalul Iași, Secția III-a

A P A R E L U N A R

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA : SECRETARIATUL DE REDACȚIE :

Profesor univ. *Gh. A. Cuza*

Iași, str. Codrescu, 5

Telefon 1664

Eusebiu Camilar

I a ș i

Str. Săulescu, 19

DELEGAT CU CONTROLUL :

Dr. Jean I. Ghiulea

București, str. Răspântiilor, 9

Telefon 2.73.07 și 4.28.13

ABONAMENTE

IN ȚARĂ :

Pe un an	lei 800
Pe 6 luni	lei 450
Pe 3 luni	lei 250
Pentru instituții	lei 1000
Abonament de sprijin	lei 2000

IN STRĂINĂTATE :

Pe un an	lei 1000
--------------------	----------

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază

CETATEA MOLDOVEI

REVISTĂ LUNARĂ DE PROBLEME ACTUALE, LITERATURĂ ȘI CRITICĂ

Director: GH. A. CUZA

TABLA DE MATERII

1943, ANUL IV, vol. VIII, nr. 1—3

I. STUDII, NUVELE, VERSURI

- Armașu Crăița*. Toamnă, 90.
Armașu Crăița. Nouăsprezece toamne, 389.
Beldie Stelian. Întâmplări la Oșcodani, 363.
Bezvîconi G. „Belz” sau „Cozial”, 76.
Bezvîconi G. Boierimea Basarabiei, 299.
Camilar Eusebiu. Doamne, sunt singur, 26.
Camilar Eusebiu. Rămâi, 180.
Camilar Eusebiu. Vine Anticrist..., 317.
Castro Ronsarda. Din nevăzută piatră, 75.
Castro Ronsarda. Risipă, 378.
Constandache Gh. Scrisoare, 364.
Crevedia N. Ruga soldatului, 148.
Crevedia N. Țară, 331.
Cristea Cezar. Inginer Dr. Todt, 359.
Cuza Gh. A. Alături de Mareșal, pentru țară, 81.
Cuza Gh. A. Învățămintele unei aniversări, 391.
Dabija Corneliu. Pornim atacu 'n stepă, 324.
Dăscălescu T. Munca tineretului german, 92.
Demetrescu C. P. Kir Panaioti, 24.
Floru Repeșteanu E. Intoarcere, 60.
Focșa Vi. Spovediri, 211.
Gălușcă Tatiana. Ochii lui Ion, 61.
Ghiulea N. Aniversarea Asigurărilor Sociale, 35.
Ghiulea N. Mica producție în economia națională, 338.
Gorovei Artur. Șoltuzii dela Baia, 28.
Gorovei Artur. Cultură și tradiții, 292.
Goran Const. Elegie, 200,

- Iordăchescu Valeriu.* Preludiile unei restaurări a gândirii creștine, 5.
Iov D. Conace basarabene, 53.
Iov D. Pisanie, 176
Iov D. Cărți postale, 315.
Irineu, Mitropolitul. Urări îndreptățite, 1.
Isanos Magda. Spital, 52.
Lascarov-Moldovanu Al. Despre Ion, 142.
Leonte Gr. T. Vecernii, 80.
Lesnea George. Mi-i sufletul..., Toamna, 297, 298.
Loghin Gh. Autohtonismul în teatru, 218.
Lungianu M. Sânge de Mușatin, 150.
Lungianu M. Ziua furnicilor, 326.
Mugurel Tana. Intr'un sat căzăcesc, 213.
Netto Liberale. Petrarca, poet italian, 203.
Pohonțu Eugen. Gh. Asachi și începuturile picturii în Moldova, 161.
Simenschi Th. Cugetări, 332.
Stanciu Ene. Țara dintre vânturi, 379.
Stati Petre. Vis, Privirea ta, 3, 4.
Stati Petre. Așteptări, Poveste, Epilog, 157, 158, 159.
Stino A. G. Intr'o zi de ploaie, 182.
Stino A. G. Pădurea Driadelor, 357.
Tuhoviceanu M. Martiri, 178.
Tufoveanu G. Răspuns, 291.
Ungureanu Gh. Răspuns, 291.
Ursu Gh. Inzăpezire, 216.
Ursu Gh. Eminescu, 337.
Vulpe Radu. Muzeul arheologic din Odessa, 285.

II. VIAȚA LA IAȘI

- C. M.* Vernisajul salonului oficial al Moldovei, 122.
Frimu A. M. Inaugurarea institutului german, 230.
Ungureanu Gh. Iașul cetate iudaică ? 404.

III. CRONICI

a) EXTERNĂ

- Dăscălescu Tudor.* Înfrângerea bolșevismului 253.
Gherasim D. Convenția economică a pactului tripartit, 408.
Suțu Dem. Africa franceză, teren de agitație bolșevică, 129.

b) IUDAICĂ

- Botez I. Fr.* Cartea Kahalului, 257, 412.
A.-I. G. C. Revista „Welt-Dienst” omagiază pe A. C. Cuza, 132.

c) DRAMATICĂ

Leon Aurel. Prima parte a stagiunii Teatrului Național din Iași, 246.

d) PLASTICĂ

Cuza Gh. A. Salonul oficial al Moldovei, din 1942, 236.

IV. ÎNSEMNĂRI

A murit Artur Enășescu (V. Dim.), 363.

Așezarea statuii lui Cuza Vodă (G. A. C.), 265.

Conferințele d-lui prof. G. A. Cuza (C. M.), 420.

24 Ianuarie (G. A. C.), 260.

D-1 ministru Al. Marcu și precursorii naționalismului românesc, 267.

Decorarea studenților, 417.

E. S. Baron von Killinger, a împlinit 2 ani de misiune diplomatică în România, 261.

Inamicul nr. 1 al României, 418.

Insemnări economice interne și externe 42, 279, 136.

Juriul salonului oficial al Moldovei pe 1943-1944, 420.

Mareșalul Antonescu la Cartierul General al Führerului, 260.

Mareșalul Göring (G. A. C.), 262.

N'o fi iarăși „minciunel dragul mamei?” (G. A. C.), 267.

O jidaucă, funcționară la Spitalul Sf. Spiridon, 270.

Ora tineretului școlar (A. M. Fr.), 262.

„Parunca Vremii” și precursorii naționalismului românesc (G. A. C.), 267.

Prof. A. D. Athanasie (G. A. C.), 416.

Reabilitarea provinciei (G. A. C.), 415.

Revendicări iudaice în Africa de nord (G. A. C.), 417.

Scandalul cu jidauca Lichtmann (G. A. C.), 419.

Scrișori de pe front (G. A. C.), 265.

Sfânta noastră dreptate (G. A. C.), 268.

Stalingrad, punctul de plecare al dreptății românești (G. A. C.), 262.

Șacalii Europei (G. A. C.), 418.

Tristeța unui comunicat (G. A. C.), 135.

Un mitropolit bezbojnic (G. A. C.), 268.

Unde se află, totuși, Cozial? (G. Bezv.), 264.

„Vifor subț stele” 270.

Zece ani de guvernare național-socialistă (G. A. C.), 261.

V. RECENZII

a) CĂRȚI

Eusebiu Camilar. Cordun (G. A. C.), 277.

M. Illovi. Noua spiritualitate românească (E. C.), 281.

- Al. Lascarov-Moldovanu*. Romanul Furnicii (E. C.), 276.
Jack London. Lupul Mărilor (E. C.), 427.
George Lesnea. Pomul vieții (E. C.), 422.
M. Lungeanu. Licăriri în beznă (A. G. St.), 277.
I. M. Marinescu. Răsfoind clasicii... (G. A. C.), 275.
Col. I. C. Părăianu, Codul justiției militare „Mihai I” (Al. T. Burada), 425.
Ion Petrovici. Studii istorico-filosofice (G. A. C.), 278.
Dr. Ilie Rădulescu. Pentru un imperialism românesc (E. C.), 423.
George Vaida. Mătrăgună (E. C.), 428.

c) REVISTE

- Arhanghelul* (V. D. Simionescu), 282.
Basarabia Literară (G. A. C.), 427.
Gândirea (G. A. C.), 281.
Gazeta Cărților (E. C.), 282.
Timocul (E. C.), 281.
-

CETATEA MOLDOVEI

REVISTĂ LUNARĂ DE PROBLEME ACTUALE, LITERATURĂ ȘI CRITICĂ

Director: GH. A. CUZA

A. C. CUZA

Motto :

„Sămănați idei, ca să culegeți fapte”

H. C. Cuza (Cugetări).

Svelt la trup, minte și suflet, a pășit senin în al 86-lea an de viață ; și pășește voinicește ca să ducă până la capăt felul cum a înțeles să-și întocmească rostul vieții lui, rost care l-a așezat în rândul marilor literați, cărturari, patrioți.

A iubit și cântat „Frumosul” sub toate formele : femeea, florile, natura...

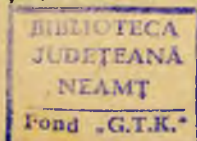
Ce sunt podoabele firei
Și lună și stele și cânt ?
Lipsească scânteia iubirii
Și tot e pustiu pe pământ.

sau

De-s mândre florile ce vezi
In haine vii de sărbătoare,
E că cuprind în sânul lor
Luciri de soare.

.

A biciuit ridicolul în păcătoșenia omenească, cu ascutimea minței, talentului și vârful penței sale, prin Satire și Epigrame :

TUNURILE LUI VODĂ¹

Știi ori ba
 Pentru ce Măria-sa
 Două tunuri — ce risipă, Iașilor a dăruit ?
 Nu știu zău — dar mi se pare
 Darul bine chibzuit,
 Căci curând în Iașul nostru
 (Mincunos vreau să rămân)
 Ai să poți să dai cu tunul,
 Nu-i găsi nici un român.

și alta :

STATUIA LUI ȘTEFAN CEL MARE

Când te uiți și bagi de samă
 Bine — zău — că-l de aramă,
 Căci de-ar fi de trup și carne
 Nici n'ar sta ca să-l privești,
 Ci ca toți cei mai de samă
 Ar pleca la București

„Cugetările sunt pietre scumpe: ele nu strălucesc decât la lumină” (A. C. Cuza, cugetare).

Cât de bine și cuminte a făcut A. C. Cuza că le-a scos la lumină acele „Cugetări”, pentru folosul celor care le citesc și le... pricep.

A predicat dela înălțimea catedrei universitare știința dreptului alături de V. Conta, Mărzescu Gh. (senior) Toma Stelian, D. D. Alecsandrescu, Matei Cantacuzino... etc., atâtea străluciri. A predicat economia politică în venerația și folosul atâtor generații, propovăduind de pe acelaș amvon, iubirea de neam, țară și a credinței strămoșești.

Dela Tribuna Parlamentului, a Camerei și Senatului, a rostit cuvântări: resurse de energie, voință, credință, care rămân pildă de talent oratoric, vervă și replică.

A. C. Cuza are o latură scumpă inimei mele: El este ultimul și singurul junimist rămas în viață, din lista membrilor ce compunea Societatea „Junimea” dela Iași, listă ce mi-a rămas dela Iacob C. Negruzzi, secretarul perpetuu al acestei organizații dătătoare de lumină, de cultură românească și care în afară

1. Vodă Carol I a dăruit Iașului 2 tunuri luate în 1877 dela Turci care azi străjuesc statuia lui Ștefan cel Mare.

de A. C. Cuza a dat la iveală în vileagul lumii românești atât de luminate minți, talente și valori intelectuale și literare ca: Eminescu, V. Conta, I. Creangă, Al. Xenopol, Miron Pompiliu, N. Gane, St. Vârgolici și câți și câți care stau stâncă la temelia așezării noastre culturale și literare.

A. C. Cuza, această energie de voință, muncă și luptă, este totuși un amestec de modestie, de bunătate, de blândețe care te cucerește. În privirea lui senină cetești o inteligență și o indulgență care te dezarmează, care... te iartă înainte de a greși...

El a căutat cu temei, a cunoscut sufletul moldovenesc în isbucnirile lui ferbinți, a cunoscut acest popor care a suferit, a sângerat de atâtea ori, acest popor neocrotit de nici o furtună și care totuși a rămas blajin, bun, răbdător, supus și mândru.

A. C. Cuza trece totdeauna ceremonios și elegant, aducând în vorbele lui, în mișcările lui, aerul acela de nobleță, care caracterizează conducătorii veacului trecut și a veacurilor mai de demult.

Dela înălțimea culmei celor 85 ani, urcată cu trudă negreșită dar și cu voință, hotărâre și folos pentru binele, cultura românească ca și pentru binele credinței strămoșești, A. C. Cuza poate privi cu mândrie că doară ori ce ieșan, moldovan și român ne mândrim cu el, mai cu samă acei care am fost cinstiți din partea lui de o atențiune prietenească, ca mine de pildă—care, trecut azi printre bătrânii statornici ca și el, ai Iașului, totuși, nădăjduște că peste 5 ani, la împlinirea a 90 ani ai lui A. C. Cuza să scrie al doilea capitol, complectare al acestuia...

MIHAI NEGRUZZI

SUB CERUL MOLDOVEI

Sub cerul Moldovei deapururi senin
Mi-e sufletul liber și gândul mi-i clar,
Și tainicu-mi sbucium îl simt tot mai rar
Și visul, de soare și farmec e plin,
Sub cerul Moldovei deapururi senin...

Sub cerul Moldovei deapururi senin,
Din munți pân' în zarea cea făr' de hotar,
Tovarăș mi-e vântul nebun și hoinar
Și doina uitată prin codrii de-arin,
Sub cerul Moldovei deapururi senin...

Iar când va fi ceasul să plec dintre voi,
Incet să mă duceți, în carul cu boi,
Pe deal, între plopii scăldați de-asfințit,

Cu-odăjdii de frunze și glasul vrăjit:
Să-mi cânte pe veacuri, fantastic și lin...
Sub cerul Moldovei deapururi senin.

G. TUTOVEANU

PAGINI INEDITE DIN CIPRIAN PORUMBESCU

În acest comemorativ ¹ 1943, câte ceva din abundantul scris al lui C. Porumbescu, a cărui prodigioasă forță *creatoare* a găl-găit nu numai în muzică (și aici, mai ales într'o uimitoare inventivitate a melodiei), ci și 'n atâtea *exibiții* scriitoricești ².

Așadar un fragment din carnetul ³ său de însemnări zilnice, — redactate (ca de atâtea ori scrisul lui intim) în nemțește ⁴. Reproducem din caietul *Tagebuch der wichtigsten Ereignisse, Erlebnisse u. sonstiger Allotria, aufgezeichnet seit dem 18. Jänner 1879 von Golembiowski* ⁵—fărămă care, prin robustul ei antisemitism, îl onorează pe cântărețul *Treicolorului* și *Unirii* românești.

Redăm întocmai inactualitățile ortografice ale originalului (*Sontag* ; *Todt* ; *Gemüth* ; *himlisch* ; *exekutirt* ; *überal* ; *vieleicht* etc.). Completăm (și simplificăm) interpuncția. Adăugăm apoi (pe cât le avem la îndemână) și cuvenitele note. Și iată-l deci textul lui C. Porumbescu !

1. C. Porumbescu s'a născut în 1853 (vezi rev. „Făt-frumos“, an. VIII 1933, 121) și s'a stins în 1883.

2. Vezi d. p. articolele noastre: *Ciprian Porumbescu, stihuiitor* în „Făt-Frumos“ 1933, 91-93 ; *Și iarăși C. Porumbescu stihuiitor și alcătuiitor de allotrii literare* în „Făt-Frumos“, IX 1934, 35-36 ; *Și iarăși C. Porumbescu stihuiitor* în „Făt-Frumos“, 1934, 135-136.

3. Salvat numai foarte fragmentar în câteva resturi de caietele (din Muzeul Porumbescu).

4. Pentru nemțeșenia Porumbesților cf. mărturia Mărioarei Rațiu-Porumbescu (soră a lui C. P.) în „Junimea literară“, an. XIV 1925, 293.

5. Numele primordial al familiei Porumbescu fusese *Golembiowski*. Abia de la 5 Aprilie 1881 Părintele Iraelie Porumbescu (tatăl compozitorului nostru) dobândește definitivă războtzare a numelui polonez *Golembiowski* în *Porumbescu* (v. Leonida Bodnărescu, *Scrierile lui Iraelie Porumbescu*, 1898, 17).

II

Sontag 6 Juli. Stehe spät auf, denn es regnet. — Heute Nachts hatte ich schauerhafte Träume. Die verstorbene Mutter¹, um die ich so fürchterlich weinte, dass ich erwachte. Darin die verstorbene Tantt(e) Frosin, die sich am Katafalk mit offenen Augen noch rührte, während ich mit dem Onkel besprachen, wie fürchterlich doch der Todt sei. Der Vater träumte mir auch; eine Menge katholische Pfaffen, die zur² Begräbniss gekommen waren. Endlich sollten wir mehrere in Parade zur Leiche ausrücken. Merkwürdigerweise gieng ich aufegutzt im...³ mit B.⁴ & M.⁵ in einer Reihe. So lebhaft erschien sie mir vor den Augen, dass alle früheren schönen Erinnerungen plötzlich wieder mit aller Wucht auftauchten.

Es wird auffallen u. Wunder nehmen, dass ich jetzt so wenig von B. erwähne. Seit dem 6. Juni habe ich ihrer keine Erwähnung gethan. Das ist richtig. Und ich glaube Recht zu thun. Es beginnt mir immer klarer zu werden, dass meine schönen, goldenen Träume einmal zu Wasser werden. Und⁶ heute, bei Erfrischung dieser seligen Erinnerungen, dhzieht⁷ es lieblich mein Gemüth, wie wenn tausend Engel in meinem Herzen Platz genommen hätten u. himlische Musik machten. Es wird mir, nach langer Zeit, wieder so bang, so weh u. doch so wohl.

.

Überlassen wir es Gott u. seiner Fügung.

Ich bekomme einen Brief vom Stefan⁸ nebst auch⁹ einen Gulden. Ich schreibe ihm auch gleich zurück und nehme mich

1. Mama lui C. Porumbescu, *Emilia* (născută Klodnicki) moartă în 5 Aug. 1872 (cf. Ștefan Pavelescu, *Viața lui Ciprian Porumbescu*, Suceava 1940. 20).

2. Indreaptă: „zum Begräbniss“. In goana scrisului, C. P. se gândește, poate, la: zur Beerdigung, Bestattung.

3. Cuvânt indiscifrabil.

4. = Bertha Gorgon, fiica pastorului protestant din Ilișești vecini cu Stupca lui C. P. — marea, fatala iubire a lui C. P.

5. Una din surorile Berthei.

6. Ar putea fi și alt cuvânt — sau chiar (ca adese în aceste carnete ale lui C. P.) o stenogramă.

7. = durchzieht.

8. Fratele lui C. P.

9. La întorsul paginii, prisosul tautologic: *nebst auch!*

zum Studieren, da ich morgen zu coloquiren¹ habe aus römisch. Geschichte. Nachmittag kommt Iulo zu mir. Wir gehen in's Café u. dann mit Waldberg auf ein Bier z. Kratochwill. Von dort in² Musikverein³.

Dort ist Semestralprüfung der Schüler. Zuerst kam Violin, dann Gesang u. zum Schluss Clavier. Die Violinisten spielten recht brav, insbesondere ein gewisser Rettig, Blaukopf & Rottenburg. Unter den Mädeln, die sangen, leisteten die Frls. Deker aus Ilischestie, die den Schubertischen „Aufenthalt“ sang, dann Frl. Göbl, Salter & Dornbaum — ziemlich Gutes. Am besten sang Salter, am miserabelsten fiel ein Duet, aufgeführt von Frl. Weiser & Negrusz aus.

Dann kamen die Pianistinen — unzählige. Am besten spielten Frl. Statkewicz u. noch eine u. der Kleine Rottenburg. Dieser kleine Kerl erregte meine Bewunderung, da er ebenso trefflich Violin als Clavier spielt. Zum Schlusse wurde der Wagnerische „Kaiser marsch“ für 8 Hände auf 2 Claviere, exekutirt.

Es war viel Publikum, doch was ich bemerkte und was sehr bezeichnend für unsere Zeit. u. unseren Zeitgeist ist, — war, dass sowohl unter den Exekutirenden als auch im Publikum die grösste Mehrzahl, ich könnte sagen 9/10, Juden waren. Von den Schülern u. Schülerinnen, vielleicht 25 an der Zahl, waren 4 Christen — alles übrige Juden. Und im Zuhörerraume sach ich kaum 5-6 christliche Familien. Im Parterre sah ich sogar einige Juden im Kaftan u. Peisse⁴. Überal steckt sich dieser semitische Stamm vor und nimmt sich auch schon zur Musik, zur Kunst, die doch bisher, nur mit sehr geringen Ausnahmen, gleichsam ein Monopol der Christen war. Und zu welchem Zwecke? Um vielleicht die Kunst — der Kunst zu Liebe zu pflücken u. zu geniessen? Nein — sondern entweder aus arroganter jüdischer Eitelkeit u. Prunksucht, oder um aus der Kunst ein „Geschäft“ zu machen, materielle Vorthelle zu erringen, aus der Musik einen Handels = u. Gewerbeartikel zu machen. Auf solche Weise geräth die Musik in profane, unwürdige, barbarische Hände u.

1. Kolloquium, kolloquieren — termen tehnic pentru trecerea examenelor semestriale la Universitățile Austriei.

2. Poate: in den Musikverein.

3. Societatea filarmonică Cernăuțeană.

4. Peisse, cuvânt jidovesc = perciuni.

wird in ihren hehren u. erhabenen Aufgaben gehemmt, sie verliert ihren göttlichen Nymbus; die Musik in der Hand des Juden ist nur ein karikirter Cobold gegenüber den überirdischen Regungen des Beethoven, Mozart & Haydn. Und bis dieses Volk nicht seinen ekelhaften, nur auf Gewinn u. materielle Spekulation berechnenden Intelekt, auch für edlere Zwecke ummodelt u. ich möchte sagen einigermaßen modernisirt hat, wird auch die Musik in seinen Händen nicht Kunst, sondern eben jüdische Musikmacherei bleiben.

Und das ist ein Musikverein, in dem ein Rumäne Präsident ist.

Traducerea :

Duminică 6 Iulie. Mă scol târziu, fiindcă plouă.—Noaptea asta am avut groaznice visuri. Răpăusata mea Mamă, după care am plâns atât de cumplit, încât m'am trezit. Pe urmă răposata Tanti Frosin, care pe catafalc se mai mișca încă cu ochii deschiși, vremece eu tăfăsuiam cu unchiul, câtu-i de grozavă moartea. Și pe Tata l-am visat; mulțime de popi catolici cari veniseră la înmormântare. În sfârșit stam să pornim în mare ținută la petrecanie. În chip bizar mergeam înzorzonat în... cu B. și M. în rând. Atât de viu îmi apăru dansa înaintea ochilor, încât toate frumoasele amintiri de mai nainte năprasnic mă covârșiră din nou. O fi bătător la ochi și trebuie să mire că acuma pomenesesc atât de puțin de B. Prea adevărat. Și-mi pare că bine fac. Incep a mă dumeri tot mai mult că frumoasele mele visuri de aur sunt menite să se distrame. (Dar) astăzi, când aceste fericite aduceri-aminte învie, îmi tresare cu drag tot sufletul, de parecă mii de îngeri mi s'ar fi sălășuit în inimă, cântându-mi cântece cerești. Și iarăși, după atâta vreme, mi-i atât de jale și urît, și atât de dor și atât de dulce.

Indure-se Cel-de-Sus și facă-se voia lui!

Primesc o scrisoare dela Ștefan și un florin. Li răspund imediat și mă apuc de carte, având mâne de dat examen din istoria romană. După amiază vine Iulo pela mine. Ne ducem la cafenea și apoi cu Waldberg la o berică la Kratochwill. De acolo, la Filarmonică.

Acolo are loc examenul semestrial al elevilor. Intâi a venit violina, apoi canto și la fine pian. Violoniștii cântară destul de

binișor, mai ales un oarecare Rettig, Blaukopf și Rottenburg. Intre fetele cântărețe au realizat prestațiuni destul de remarcabile d-șoarele Deker din Iliești, care a executat *Aufenthalt*-ul lui Schubert, apoi dș. Göbl, Salter și Dornbaum. Cel mai bine a cântat Salter; cel mai mizerabil a ieșit un duo executat de dș. Weiser și Negruș.

Urmară pianistele — nenumărate. Cel mai bine cântară dș. Statkiewicz și încă una și micul Rottenburg. Piciul ăsta îmi cuceri toată admirația, devremece cântă la fel de minunat la vioară și la pian. La sfârșit s'a executat Wagnerianul *Marș-Imperial* pentru 8 mâini la 2 pianе.

A fost mult public, dar, ceea ce am observat și-i foarte semnificativ pentru timpul nostru și spiritul timpului nostru, — a fost, că atât între executanți, cât și 'n public, covârșitoarea majoritate, aș putea zice 9/10, au fost evrei. Intre elevi și eleve poate vreo 25 la număr, au fost creștini — toți ceilalți evrei. Și 'n auditoriu am remarcat abia 5-6 familii creștine. În stal am zărit chiar câțiva jidani în caftan și perciuni. Pretutindeni se 'ndeasă această seminție semită apucându-se acum și de muzică, de artă, care pân aci, numai cu foarte mărunte excepții, era oarecum un monopol al creștinilor. Și cu ce scop? Au doară pentru a exercita și a cultiva arta ca artă? Pentru a culege și a gusta roadele artei de dragul artei? Nu — ci sau din arogantă infumurare și rățoire jidănească sau pentru a face din artă un „gheșeft“, pentru a dobândi pricopseli materiale, pentru a reduce muzica la articol de comerț și de meserie. În felul acesta muzica ajunge în nevrednice mâini profane și barbare și, stânjenită în înaltele și sublimele ei rosturi, își pierde divinul ei nimb. Muzica în haină semită, muzica în mâna jidanului, e, față de divinite vibrări ale lui Beethoven, Mozart și Haydn, numai o caricaturală paiațarie. Și câtă vreme acest neam nu și-l va modela, abjectul său intelect (ahtiat numai de câștig și speculă materială), și pentru scopuri mai nobile, și aș zice, câtă vreme acest neam nu s'a fi modernizat întrucâlva, atâta vreme și muzica mâinilor lui nu va fi artă, ci numai evreiască muzicasterie.

Și aceasta e o Filarmonică, al cărei președinte e un Român!

LECA MORARIU

SLOVEI MELE

Cântarea mi-i zarea din toate mai dragă...
Mireasmă și boare, susur diafan,
Un imn ce rodește ca pânea din lan
Sau cântec de lavă, jaratic să tragă.

Pe aripi de sunet, cu vulturii vorbii
Locașuri albastre, spre mine le 'ntorn, —
Un plânset mă scade ca fumul pe horn
Când viforul iernii își vântură corbii..

Mi-i viersul văpaie pe struna viorii :
El cheamă talazul duiosului dor
Și negru zabranic pe gânduri ce mor,
Și mugur de floare să-și cânte fiorii.

CĂLĂTORIM MEREU

Călătorim mereu, călătorim
Subt vântul iernii și 'n chindii de vară...
Sunt zile 'n care parcă ne 'mplinim
Rotundul sbor al visului de pară...

Mai stăruim la orizont, mai stăruim...
Deși aceeași stelă rea de țintirim
Ne va cuprinde în rugină groapa...
Ne duce năzuința precum apa

Unui izvor cu slava la oblânc,
Azi unduind de fremătare vie,
Ca mâne poate suptă din adânc
Spre-o fără de tărâm melancolie...

Aceiași pelerini în mână cu văpaie
Se roagă de un zeu cu locuinți de fum
Și caută prin cețuri, pururi drum,
Iar flacăra, de-obidă, se îndoaie...

PETRE STATI

SĂ DĂM!...

Un nor s'a ridicat dinspre zarea răsăritului, dar nu ca să ne înspăimânte și să ne piardă, ci ca să ne țină treji și să ne scape. Dumnezeu, fără de știrea căruia nici firul de păr de pe cap nu se clatină, a ridicat în fața noastră acest nor pentru a ne spune cu putere: „Iată, acolo e *Primejdia!*“ Se vor mai fi gă-sind din aceia care să nu fi văzut acest lucru, dar acum, oco-lire nu mai poate avea nimeni: pentru noi, — pentru neamul acesta românesc al nostru — primejdia, una singură este, de viață și de moarte: hulpavul Moscal, fie că poartă dulamă țar-istă, fie că poartă șapcă proletară. Ura împotriva noastră e veche, din chiar ceasul când cruntul Petruț „balșoiul“, a zis că Rusul, ca să fie ceva de capul lui, are nevoie să respire spre Marea cea caldă. Iar în drumul spre limanul visului lui, ne-a aflat și pe noi. El ne vrea înfrângerea și pieirea, fiindcă suntem în calea lui, „o buturugă mică“ de care, cum spune vechea vorbă, s'a răsturnat carul cel mare. Uite-așa: mici noi, dar, vasăzică, pe aici, prin dreptul locului nostru, s'a poticnit de mai multe ori hudubaia moscovită. Dumnezeu ne-a așezat aici, la gurile marelui fluviu, cu rost, cu mare rost, pentru împli-nirea gândurilor lui cele de nimeni cu puțință a fi date deoparte. Și de două sute și cincizeci de ani ne-am aflat și în calea acestui Năvălitor, după ce, mai înainte, ne hârșisem în nenumă-rate alte năvăliri pe ai căror oameni trufași la început, i-am înghițit pe urmă în săul ființei noastre românești. Și așa fiind, cum, oare, să nu se urască de moarte Moscovitul? Cum să nu ne dorească ștergerea de pe acest pământ? Cum să nu ne

vrea lipsiți de calea lui cătră râvnita ieșire la marea slobodă, fără de care, bine-și dă seama că lucru mare nu poate fi în lumea aceasta ?

Cine s'ar mai îndoi de simțimintele și de pornirile acestui neam de oameni față de noi, n'are decât să călătorească puțințel prin Basarabia — și să stea să privească și să asculte. Și are să se încredințeze deplin că singura mare primejdie pentru noi, — dintr'acolo vine, dinspre stepa barbară, dinspre Răsăritul crunt, în care se dau acum cele mai teribile lupte, întru oprirea puhoiului, de moarte aducător. Și acuma, Basarabia — și, firește, noi toți — plângem pieirea a peste o sută de mii din cei mai buni fii ai ei, smulși de ticăloasa mână moscovită, în anul de groază și de jale, și duși în pustietățile stepei — și, desigur, hărăziți pieirii. Iar felul în care au fost smulși din sânul familiilor lor, a fost atâta de crud, atâta de neomenos, atâta de drăcesc, încât așa zisele năvăliri barbare ne apar ca niște jocuri de copii, — nimic mai mult. Eu am fost în repetate rânduri în Basarabia noastră dragă și mucenică — și cele ce spun, — le spun pe ființă de adevăr, nu din închipuire. Toți cei care mai moșmolesc nu știu ce teorii nemintoase, învârtind în fiecare seară butonul aparatului de Radio până ajunge în dreptul Londrei sau Moscovei, să binevoiască să păsească în țara dintre Prut și Nistru — și să-și deschidă ochii, să vadă — și să-și destupe urechile, să audă. Și are să le treacă pofta să mai asculte ce spun mincinoșii dușmani ai noștri, dela depărtatele posturi de Radio. Că, — ferească Dumnezeu — de ne va fi dat să pătimim sub tăvălucul ce-ar veni dinspre Răsărit, apoi, sub el, fi-vor toți, și cei cu „teoriile“ — și cei cu radio Londra — și toți aceia care, făcând ce fac, uită că, în ananghie, tăvălucul n'are să mai stea să aleagă...

Dar nu va fi așa, cu nici un chip. Tăvălucul e pe cale să se potmolească în propriul lui nămol, în propria lui neputință. Se zbuciumă acuma amarnic, ca un balaur prins la strâmtoare, — dar ca să mai ajungă la Marea caldă, mai e atâta depărtare, în cât va muri pe drum. Și va muri pe drum fiindcă în calea lui s'au ridicat armele dreptății lui Dumnezeu, s'a ridicat zidul omenirii civilizate, s'au ridicat veacurile de omenie, în care mii și mii de minți și de suflete omeniești s'au trudit să spele viața, de barbarie și de nebunie.

Și acum, Dumnezeu ne trimite încercare asupra sufletului nostru. Încercarea din ceasurile de acum — norul ce stă în Răsărit pe cerul lumii întregi — este ridicată de Dumnezeu, ca pentru a ne spune: „Acuma să vă văd! Acuma să văd dacă sunteți voinici a doborî Antihristul care vine asupra voastră! Unde vă este virtutea? unde vă este puterea? — unde vă este credința? unde vă este unirea? — unde vă este înțelepciunea? Primiți să fiți încălcați de sălbateci — sau vă împotriviți? Primiți să vi se sfărâme sufletul, căminul, prietenia, țara, neamul, — sau vă ridicați toți ca unul să faceți față năvalei, s'o opriți — și, în numele meu, să pedepsiți pe încălcătorii sufletului omenesc și ai credinței mele?”

Acesta este înaltul glas al lui Dumnezeu, care cu nici un chip nu voește pieirea noastră, ci ca să fim veghetori și să ne împotrivim răului. „Dumnezeu ne ceartă, dar nu ne dă morții”. El ne vrea ridicați pe parapetele zidului de apărare, cu armele cele văzute și cu cele nevăzute, ale duhului, împotrivindu-ne Celui Rău care năzuește asupra noastră.

Iar între cei care stau în șanțuri și pe ziduri, apărând cu îndârjire hotarul și ființa noastră, se află, neadormit, viteaz și credincios, ostașul nostru, iubitul nostru ostaș, cel care, de un an și opt luni săvârșește atâtea fapte de eroism, care ne-au adus recunoașterea și lauda lumii întregi. Și încă toate sunt prea apropiate ca să poată fi văzute și prețuite cum și cât se cuvine. Dar vremurile vor trece, anii vor începe a se înșira pe firul zilelor unul câte unul, mulți — și abia atunci vom putea vedea în toată măreția, faptele săvârșite de ostașii noștri, acum, în aceste zile unice, luminate de nepieritorul nimb al eroismului românesc de totdeauna. Frumuseța și măreția, fie ele cât de depline, dacă ne stau prea aproape, nu le putem cuprinde și prețui în totul, — ca și atunci când, stând la piciorul unui munte, nu-i putem vedea copleșitoarea frumuseță.

Acest ostaș al nostru trebuie prețuit și ajutat, — iar ca să fie prețuit și ajutat, trebuie, mai întâi, să fie iubit. Și numai iubindu-l, putem spune că ne iubim țara — și pe noi înșine.

El trebuie să simtă iubirea noastră, căci numai așa fi-va tare și neclintit. Iar această iubire trebuie să fie neîntreruptă, și din ce în ce mai mare, mai ocrotitoare, mai darnică, mai mărinimoasă.

Iată, a fost „ziua ostaşului“. Să nu fim mulţumiţi cu aceasta. Ziua ostaşului să fie „zilele ostaşului“, să fie „anul ostaşului“... Până ce vor fi puse deoparte armele, la ceasul păcii, toate zilele să fie ale ostaşului, mai ales ale ostaşului... Căci făcând pentru el, facem pentru noi, facem pentru neam, facem pentru rândurile de copii din copiii noştri. Să avem puterea şi să vedem în viitor, — să cerem lui Dumnezeu să ne învrednicească a ne smulge din ceasul acesta şi a ne face să vedem şi în zarea zilelor ce vor veni, ca să putem fi, astăzi, buni ziditori ai ţării de mâne. Noi nu suntem numai ai clipei de acum, ci, mai mult, pare-se, ai clipelor ce se ţes din negura care stă înaintea zilelor noastre.

Iar ostaşului nostru îi putem da multe lucruri bune. Mai întâi din cele ale sufletului, apoi din cele ale trupului.

Îi putem da — suntem datori să-i dăm — mai întâi, cum spusei, dragostea noastră, ca pentru cei mai buni copii ai ţării. Căci — da — ei sunt în ceasul acesta, cei mai buni şi cei mai vrednici copii ai noştri, ai scumpei noastre Patrii.

Îi putem da — suntem datori să-i dăm — unirea noastră, înţelegerea dintre noi, fraţii lui de-acasă. Mare şi nepreţuit dar este acesta. De vom fi uniţi, el însuşi va fi mai tare şi mai vrednic, biruind necazurile, vremea şi armele vrăjmaşului, — de nu vom fi uniţi, sufletul şi braţul lui vor slăbi, şi vor putea fi în primejdie de a fi înfrânate.

Îi putem da — suntem datori să-i dăm — munca noastră, care, necontenit trebuie sporită, de vreme ce braţele lor sunt prinse acum cu sfânta muncă a apărării casei noastre obşteşti. Trebuie să-i înlocuim şi pe ei, să le facem munca, — să ne încordăm mintea, braţul, grumazul, ca să dovedim asupra nevoilor, şi să putem să ieşim deasupra lor. Trândavul, totdeauna este o pacoste şi o uriciune, — dar în vremea aceasta, el este, deadreptul, un ticălos trădător, — un nevrednic mai de scârbă decât ucigaşul. Fiecare, în locul pe care i-l-a hărăzit Dumnezeu, trebuie să-şi împodobească viaţa cu negrăita frumuseţe a muncii. Ea, munca, este cea mai curată cunună pe care o putem pune, fiecare, pe fruntea noastră de oameni şi de români.

Îi putem da — suntem datori să-i dăm — rugăciunea noastră. O, — mai ales rugăciunea noastră! Pentru tot ceea ce fac ei pentru noi, pentru ţară, pentru tot ceea ce şi pe viitor vor face, —

pentru toate ranele și suferințele lor, — pentru tot frigul pe care l-au avut și-l au tovarăș de fice ceas, — pentru toate lungile drumuri și pentru toate adâncile trude prin care li este dat să treacă, — pentru grija cu care ne apără, stând cu mâna pe trăgaciul rece și cu ochii înfiți în cețile nestrăbătute, — pentru toate se cade să ne rugăm, cu duh smerit și cu inima înfrântă, — să ne rugăm lui Dumnezeu pentru dragul nostru ostaș, — pentru copilul țării care își dăruiește totul întru apărarea ei.

În ceasurile acestea mari, când la Răsărit, pe cerul lumii, stă nor de amenințare, nor de încercare, nor de chemare la vitejie și la datorie, — noi, cei deacasă, se cade să îngenunchiem mai cu credință în fața altarului Bisericii noastre și să dăruim fratelui nostru ostaș rugăciunea cea aleasă a sufletului nostru, îngemănat cu al lui, în acelaș gând, în aceeași încordare, în aceeași nădejde a biruinței.

Iar de vom face toate aceste daruri ostașului nostru — și datorî suntem a i-le face — atunci, lesne îi vom face și darul banului nostru, întru a-i aduce un trai mai bun, un vestmânt mai cald, o îngrijire mai frățească, o ajutorare mai simțită pentru cei ai lui de-acasă, o înlărire mai vâncioasă a brațului lui, o dragoste mai fierbinte pentru țara lui. El va vedea că nu-i uitat, — va simți în preajma lui un văzduh de proteguire, — se va simți una cu noi, precum noi ne simțim una cu el.

Iar ca să ne biciuim inima întru a o face cât mai darnică, să căutăm macar cu gândul a ne pune în locul lui. Să mergem pe drumurile noroioase, să stăm în zăpada care le înghiață măduarele, să ne oprim macar câteva clipe în șanțurile umede, — să simțim deasupra noastră vâjâitul sinistru al aeroplanelor și în jurul nostru fâșâitul aspru al glontelui și trăsnetul groasnic al bombelor, să mâncăm din blidul lui cu mâncarea sleită și târzie, să ne culcăm pe pământ sau pe paie umede, să ne simțim inima sfâșiată de dorul celor de acasă, — să ne închipuim că ar curge din vinele noastre sângele, — și să simțim, macar cât o fulgerare de gând, că peste-o clipă ar trebui să ne dăm viața...

Și pe urmă, să ne gândim la noi, cei care suntem feriți de toate acestea, — și să cugetăm, cu inimă de omenie și de frăție: „Se poate, oare, să nu deschid punga mea — și să nu dau? Se poate, oare, să-mi fie inima atâta de împietrită, încât

să nu mă rușinez în a nu da cât mai mult? Se poate, oare, să fiu atâta de strâmt la suflet, încât să păstrez în buzunarul meu egoist, banii pe care să-i folosesc numai pentru mine și pentru buna mângâiere a trupului meu? Se poate, oare, să nu simt că, dând banul meu, chiar mie însumi mi-l dau, — că-l dau țării — că-l dau ca eu însumi să fiu apărat, că-l dau pentru eșirea din marele impas prin care trecem, — că-l dau pentru ca, și prin el, să se risipească norul amenințător și încercător dela Răsărit, întru ivirea, din nou, a seninului izbânzii noastre dela sfârșit?

Nu, dragii mei... Avea-vom noi unele nedesăvârșiri și lipsuri. Dar atunci când ceasurile cele mari s'au lăsat peste veacul neamului nostru, — noi, Românii, tineri-bătrâni, femei-bărbați, cărturari sau dela țară, toți, laolaltă, ne-am ridicat, ca unul, și am făcut față încercării. Deaceea n'am fost biruiți niciodată, — și deaceea, cu încă mai mult temei, nu vom fi biruiți nici acum.

Așa dar, dragii mei, să dăm cu inimă bună și largă, — să dăm cu gând slobod și bucuros, — să dăm cu suflet plin de nădejdea biruinței.

Să dăm, să dăm, să dăm!...

AL. LASCAROV-MOLDOVANU

SOROCA, AZI...

Mi-am sdrențuit și sufletu 'n ruine
Și-am plâns de ce-am găsit, din ce-am știut...
În orice colț creșteau flori din trecut,
Cu amintiri ce-s prăbușite 'n mine...

M'am chinuit pe străzi, cu visuri multe,
Și-am lăcrămat pe sub castani de aur;
Din tot ce eri plutise, ca un plaur,
S'a irosit, ca frunze de vânt smulțe...

Ca 'ntr'un Bugeac crește pustiu pe toate,
Pe gânduri bălării ca și pe stradă,
Păcat de ochii care știu să vadă,
Cum toate zac pe 'ntinderea de moarte...

O, unde ești Sorocă de altă dată,
Cu zămisliri de frumuseți cerești,
Cu farmec de povești încununată,
Soroca mea deatuncea, unde ești?

Ce uragan s'a abătut în vreme,
Peste livezi, podgorii, peste oameni,
De nu mai poți nici visuri să mai sameni,
De nu mai este nime să mă cheme ?...

Mă 'ntorc din lumea ta, ca un pribeag,
Făr' adăpost și văduv de dreptate...
Și-ți las deapururi inima : un steag,
Să fâlfâie deasupra, pe Cetate...

D. IOV

ELEGIE

Aici pe unde altădată
Cu feți frumoși și cu pitici
Stam în grădina fermecată, —
Azi văd doar bozii și urzici.

Grădina părăsită plânge
Cu frunze moarte în pământ ;
Amurgul lasă flori de sânge
Peste-un castel de basme sfânt.

Doi plopî din vremea pulberată
În freamăte au mai rămas ;
Azi Cosinzeana nu s'arată,
Trecutului nu-i pot da glas.

Pe cine să mai strig, de unde ?
Cu ochii 'afipți spre ce s'a dus,
Mă uit și nimeni nu răspunde...
Cu plopîi tremur în apus.

DUMNEZEU...

Ca să Te văd e drumul greu.
Și urc mereu
Spre înstelata, mare, — mare —
Unde nu-s zări și nici hotare...

Stăpâne nu știu unde ești,
Dar strălucești
Și strălucirea Ta m'aprinde,
Foc uriaș și mă cuprinde...
Eu sunt prea jos și Tu prea sus
N'am aripi în atât apus.

Din praf n'am aripi ca să sbor
Și simt că mor
Fără de Tine 'n spulberare.
Și trist și gol pe căi amare
Ca un Cain eu pribegesc,
Odată să Te întâlnesc.

ISUS

Și om și Dumnezeu rămâi
Cu noi pe căile amare,
Înlăcrimat, să ne mângâi...
Luceafărul de bucurii,
Aprinzi în pulbere făclii,
Mai sus de marea spulberare.

Din rana ce Te-a chinuit
Pe culmea de dureri, odată,
O lume nouă-a răsărit;
Să ne învii — Tu în mormânt
Ai coborît Stăpâne sfânt,
Cu inima însângerată.

Ca soarele Tu strălucești
Și morții îi învii din tină,
Cu vorbele dumnezecești...
Ca fumul veacurilor pier...
Din praf, spre Tine, noi, spre cer,
Flămânzi urcăm către lumină.

CONST. GORAN

A. C. CUZA ȘI ARDEALUL

Grație unui colaborator al acestei reviste am fost pus în contact literar cu „Cetatea Moldovei” tocmai prin frumosul număr ce i-a închinat venerabilului profesor A. C. Cuza, cu prilejul anului al 85-lea al vieții sale. Am cetit din fir în păr acest număr omagial și am rămas cu impresia de mulțămire că se mai dă cîntea ce se cuvine unui bărbat ales al neamului, cum e A. C. Cuza, cu care și eu am ajuns într'o vreme să fiu oarecum familiar.

Nu mai există nici urmă din casa dintr'un colț al Bucuștilor unde era restaurantul în care d. prof. A. C. Cuza lua de obicei masa, prin anii 1920-21. Era casa din fața „Hotelului Regal”, azi Hotelulul Stănescu, care prin lărgirea străzii Regale și a Academiei, azi a dispărut fără urmă. Parlamentar pe atunci și eu, luam masa în acel restaurant, uneori chiar la masa rezervată ilustrului oaspe stabil, d-lui A. C. Cuza, pe care, ca orice cărturar silitor, îl cunoșteam și admiram din tinerețele mele.

Dar nu această banală coincidență de restaurant mă face să-mi depăn firul amintirilor mele în legătură cu nonagenarul sărbătorit de toată lumea românească în plin război. Este ceva de ordin superior, care mă face să aduc și din partea Ardealului un prinos omagial sărbătoritului, căruia Dumnezeu milos-tivul i-a hărăzit pe lângă darul unei vieți patriarhale și darul atât de rar de a-și vedea cu ochii împlinirea ideilor, pentru care a trăit și a activat, în scris și în grai viu, la catedră ca și

la tribună, cu o consecvență, ce n'a fost întrecută decât de stăruința și credința, ce i-a păstrat idealului vieții sale de om și de român adevărat. Faptul acesta dă sărbătoririi lui A. C. Cuza semnificație de simbol, care încununează cu nimb de strălucire fruntea gânditorului și luptătorului credincios dela Iași Moldovei, care cu pilda vieții sale așa de armonioasă, grăește așa de elocvent și așa de măreț prin tăcerea sa.

Dacă printre cei mulți și aleși fii al neamului care colaborează la numărul festiv din „Cetatea Moldovei” nu se găsește, întâmplător, niciun ardelean — asta nu are nimic aface — bine știind noi, cu toții, că apostolul naționalismului românesc nicăiri nu poate fi mai mult prețuit și admirat decât tocmai aici, în leagănul naționalismului autohton.

Aceasta o știe și o simte de sigur mai bine ca oricine, însuși nestorul luptătorilor naționaliști, A. C. Cuza. Eu nu vreau, cu acest prilej, decât să evoc un moment din cartea amintirilor mele, pe care însuși l-am trăit, și care e într'o intimă legătură cu ceea ce am înscris în fruntea acestor rânduri nepretențioase : A. C. Cuza și Ardealul.

Se știe doar din istoria culturii românești că între Moldova și Ardeal, și în trecut, a fost o continuă legătură, în ciuda tuturor piedicilor artificiale și nefirești ce se puneau între cele două ramuri puternice ale aceleiași tulpini.

Doar Moldova, unei descălecări din Ardeal își datorește origina, descălecare pe care ea a căutat să o răsplătească prin atâția aleși fii pe care i-a dat înapoi Ardealului, trimițându-i drept soli ai dragostei sale neconținute serii întregi de dieci, logofeți, preoți, mai ales preoți și cărți bisericești. Prigonirile bisericilor române din Ardeal, ce-i veneau din partea calvinismului unguresc, în Moldova și-au avut ecoul cel mai frățesc, care s'a concretizat în sinodul dela Iași, din 1642. De acolo veneau, pe lângă cuvintele de îmbărbătare și mângâere, și cărțile monumentale de învățătură a cazaniilor, care și azi se mai păstrează prin vechile biserici de lemn ale Ardealului. Niciodată nu s'a întrerupt curentul de reciprocă cercetare și încurajare dela frate la frate, între moldoveni și ardeleni. Atâtea sunt în Ardeal, familiile cu numele familiar „Moldovan”, ca dovadă că străbunii lor veniseră din țara Moldovei. Iar între Moldoveni, câți nu-și aveau leagănul în Ardeal... Tipicul scriitor

moldovean Creangă, știm că după mamă era ardelean, și de dragul ei și-a luat numele atât de expresiv și de verde românesc, ca și graiul lui. Acum — chiar din „Cetatea Moldovei (nr. 2, vol. VIII, p. 162) — aflăm, că și Gheorghe Asachi era după tată ardelean. Preotul Lazăr Asachi, scriitor și el, era originar din Ardeal și acolo și-a făcut educația, în spiritul școalei ardelenene. Intr'una din scrierile sale ne îndeamnă „să fim urmărilor” străbunilor noștri romani și propagă ideia latinității noastre. A știut deci mitropolitul Veniamin Costache pe cine să trimeată în Ardeal să-i aducă profesori la școala sa dela Socola, și la rândul său, a știut Gh. Asachi unde să se adreseze pentru a recruta noi profesori pentru Iași, adică la Blaj. În schimb și blăjenii iluștri, care au trebuit să părăsească Ardealul prigonirilor sângeroase, ca Simion Bărnuțiu, Papiu Ilarian, G. Micle, Vas. Fabian Bob, spre Moldova s'au îndreptat, unde domnitorul unirii, Alex. Ion Cuza, a știut să-i ocrotească și să-i utilizeze în folosul neamului doritor de toate unirile.

Eram deci pe aceeași linie istorică a unirii naționale și a naționalismului creator de unire, când în 1920, ne-am gândit că pe A. C. Cuza să-l aducem și să-l ducem în parlamentul României Mari, ca reprezentat al unei circumscripții din Ardeal. Iată un moment mai puțin cunoscut din viața profesorului A. C. Cuza și asupra căruia, cu învoirea dumneavoastră, ași vrea să insist puțin.

Nu știu cum — în Camera deputaților întrunită în Mai 1920, profesorul A. C. Cuza lipsea. Generalul Averescu, șeful guvernului, dimpreună cu Octavia Goga și alți consilieri ai săi, au găsit de bine, ca la o circumscripție vacantă, să candideze pe A. C. Cuza. S'a ales circumscripția Teaca, din județul Cluj. Atunci nu se făceau alegeri pe județ, ci pe circumscripții. Am fost delegat eu din partea partidului dela guvern, să conduc campania electorală. Din partea candidatului, d. A. C. Cuza, a fost delegat profesorul Ion Zelea Codreanu, să prepare terenul, urmând ca la momentul potrivit să vină și Domnia Sa, candidatul, în fața alegătorilor.

Eu nu prea eram expert în materie electorală. Eram întâia oară în parlament. Toată viața fusesem aderent al direcțiunei vechi a politicei din Ardeal, care față cu parlamentul din Budapesta observa rezistența pasivă. Asta a fost tactica și strategia

politică a partidului național din Ardeal, până pe la 1905, când tineretul, în frunte cu Aurel Vlad, au înfrânt această linie și-au intrat în parlament. Eu, rămas fidel pasivității, nici când n'am mai fost participat la alegeri. De aceea nu prea cunoșteam tehnica electorală. Am primit însă cu drag însărcinarea ce mi s'a dat, și eram oarecum obligat să o primesc, că eram șeful organizației județene la Cluj. M'am pus deci de acord cu d. Zelea Codreanu, și am pornit la campanie „în cerc”, cum se zicea circumscripției electorale ce își avea centrul în târgușorul *Teaca*.

Lupta se da cu „partidul național” al d-lui Iuliu Maniu, care-și avea candidatul său, nu mai țin minte cine. Era deci o luptă curioasă: un „naționalist” din Moldova se lupta cu partidul „național” din Ardeal. (Pe atunci nu se făcuse încă fuziunea cu „țărăniștii”). Dar era o luptă grea. Ardelenii noștri știau numai de naționaliști din Ardeal; de naționaliștii din Moldova, și în special de d. profesor Cuza prea puțin și prea puțini știau. Totuși țineam, ca să învingem și să-l scoatem deputat.

Din partea adversară, campania o duceau cei mai abili electori veniți dela Blaj: profesori dela seminarul teologic, canonici, oameni de obligați d-lui Maniu, care era avocatul jurisconsult al Mitropoliei din Blaj. Eu, protopopul din Cluj, supus Mitropoliei din Blaj am ajuns astfel să lupt contra celor dela mitropolie! Și lupta se desfășura violent, cum era obiceiul în epoca partidelor.

În absența mea din *Teaca*, s'au întâmplat chiar acolo regretabile conflicte violente. La o întrunire a partidului național, oameni de ai noștri interveniseră în contra oratorilor. Un profesor de teologie, care vorbea de pe o masă, a fost răsturnat cu masă cu tot. S'a produs o încăerare scandaloasă, fără știrea și învoirea mea. Firește, totul se punea în socoteala mea, care eram prin alte părți ale circumscripției, dimpreună cu ortacul Zelea Codreanu. Eram anume prin satele săsești. Circumscripția *Teaca*, situată între Bistrița și Reghinul săsesc, avea câteva pu-ternice comune săsești.

Sășii sunt un popor bine disciplinat și oameni de cuvânt. Față cu fanatismul neînțelegător al adversarilor români, ne dădeam seama că elementul hotărâtor între cele două partide românești vor fi probabil Șășii. Mai puțini la număr, dar mai organizați

și disciplinați, am înțeles îndată că ei vor holări biruința. Unde se vor atașa ei, acolo va fi majoritatea. Ne-am propus deci să-i câștigăm pe electorii din satele săsești, adică pe conducătorii lor. Și Zelea Codreanu și eu știam limba germană. Nu ne-a fost greu să-i convingem pe fruntașii satelor săsești, să voteze pentru d. Cuza. Cultura lui superioară, câștigată în Germania, sentimentele lui de simpatie pentru Germani, antisemitismul lui, au fost relevate cât mai mult și au fost cuceritoare. Am reușit să ne asigurăm din partea tuturor satelor săsești că vor vota pentru profesorul Cuza. Firește, așteptau să-l vadă, să-l audă vorbindu-le în limba lor, cum le și promiteam, cu bună credință, că va veni și le va vorbi în nemțește. Lucru ce nu s'a realizat. Nu mai știu de ce, dar știu că d. Cuza n'a venit la Teaca. Nu era —se vede—o teacă potrivită pentru sabia spiritului său superior, dar și dela distanță, necunoscut decât prin faima numelui și renumelui său, a învins.

A fost ales cu ajutorul voturilor concetățenilor sași, din Batoș, Lechința săsească, și celelalte sate, și a biruit, dela distanță, în contra „naționaliștilor“ d-lui Maniu, el, reprezentantul naționalismului autentic în economie și în artă.

Bucuria noastră a fost mare, că am isbutit să ducem pe cel mai consecvent reprezentant al naționalismului real, în Camera deputaților.

Reprivind azi asupra faptului din 1920 ni-l amintesc cu drag și după 23 de ani. Personal, n'am avut decât amărăciuni pe urma celor întâmplare atunci, fără știrea și învoirea, dar totuși sub răspunderea mea. Totuși alegerea dela Teaca o privesc cu seninătate. Parcă n'a fost un act politic, în tot cazul n'a fost un act de sterp politicianism, ci un act care îmi pare un măreț simbol pentru vremile de azi. A fost în tot cazul un act ce se încadrează armonic în luptele duse cu consecvență pilduitoare în toată viața atât de activă, și în ideologia atât de reprezentativă și cristalină a d-lui A. C. Cuza.

Am regretat un singur lucru: că n'a venit între alegători nici măcar pe o zi, să-l vadă, să-i audă cuvântul. Regretam mai ales pentru electorii Sași căroră le făgăduiam că va veni. De aceea închei amintirile mele cu o dorință și o rugămintă către d. Cuza. Să-i deie Dumnezeu și norocul să ajungă a se duce odată la Teaca să spue o vorbă confracților Sași, care

i-au hotărît alegerea din 1922, şi să pecetluiască cu un cuvânt patriarhal, camaraderia de arme, ce am pecetluit-o cu sânge şi care ne va aduce spre biruinţa tuturor bolşevicilor mai mult sau mai puţin asiatici şi ne va încununa definitiv unirea noastră pe veci de veci.

Asta ar fi — cred — şi dorinţa intimă a profesorului Cuza, şi eu doresc, şi rog pe Dumnezeu să i-o împlinească, şi să fiu şi eu pe acolo... ca şi la 1920.

ILIE DĂIANU

FĂT-FRUMOS ¹

...Ș'apoi cic' a fost, demult, odată,
Pe-un tărâm ce nu-i poți da de rost,
Intr'o țară tare depărtată
Un voinic cum altul n'a mai fost...

S'a trezit ca din senin pe lume,
Nime nu știuse când și cum ;
S'a trezit ca din senin pe drum,
Fără frați de cruce, fără nume.

Frunzuliță verde piatră seacă,
Mi-l făcuse soarta călător ;
Numai vântul îi știa de dor
Numai el de dor cânta să-i treacă.

Și 'ntr'o seară cu lumină caldă
Ce-alungește umbrele pe văi,
Lacrimă de argint din ochii săi
Simte cum privirea grea i-o scaldă...

1. Din poemul „Visul lui Făt-frumos“.

Nu știa din ce străfunduri vine
Stropul cel fierbinte și plăpând,
Că s'a pomenit așa plângând,
Făr' a ști la ce și pentru cine.

Pasă-mi-te vremea și sorocul
Inimii pornite spre 'ndrăgit,
Îl făceau mereu neliniștit,
Locului să nu-și găsească locul.

Nu știa voinicul de iubire
Și ofta și suspina din greu,
Și prin codri pribegea mereu
Stând de vorbă, singur, în neștire.

„Oare din ce parte viu și unde
Voiu găsi hodină și mormânt?
Din ce țară viu și cine sânt
Codrule, de ce nu-mi poți răspunde?“...

Cu durerea tot mai ne 'nțeleasă
Și cu dorul tot mai nepătruns
El cerea isvoarelor răspuns,
Cetinelor verzi cu frunza deasă,

Florilor și vântului și zării.
Nici o șoptă însă nu-i șoptea
Și văpaia tot mai mult creștea
Tulbure ca valurile mării

Răscolită noaptea de furtună...
Și mergea voinicul ceas de ceas,
Fără gând de trudă și popas
Și pe zi cu soare și pe lună.

Și-a trecut așa peste ținuturi
Ce puteau să-i hărăzească 'n dar,
Doar vreun foșnet verde de arțar
Ori un roi curcubeniu de fluturi.

Nu știa voinicul din poveste
Câtă cale va mai pribegi,
Ce izvoare l-or mai îndrăgi,
Cât a mers de mult și cât mai este,

Până când își va găsi hodină.
Singurel cu dorul... singurel,
Cu bondița toată burdujel
Inflorită 'n floare ca 'n lumină,

Cu opinci de ciută năzdrăvană,
Cu suman, cu fluer la chimir,
Și c'un bobocel de trandafir
In căciula trasă pe-o spânceană,

Dus a fost prin codri și desișuri.
S'a tot dus și iar s'a cam mai dus,
Până când, trudit, într'un apus
S'a oprit în niște luminișuri...

Soarele se pregătea să treacă
Munții miruiți cu undelemn
Și făceau de pe 'nălțime semn
Razelor uitate să-l petreacă.

S'a oprit flăcăul pe tăpșanul
Impletit cu iarbă și cu flori,
Și făcându-și cruce de trei ori
Așternu subț un stejar sumanul.

Căpătâi și-a pus apoi desaga,
Cușma și-a 'ndesat-o pe urechi
Și s'a'ntins pe somn ca'n vremuri vechi,
Să-și adoarmă inima, pribeaga.

Nu știa voinicul fără nume
Cât mai este până 'n zori de zi,
Nu știa nici cine-l va trezi
Și 'ncă multe nu știa pe lume.

D. FLOREA-RARIȘTE

PAVANĂ PENTRU O INFANTĂ MOARTĂ

Timp minunat: nici nu-ți venea a crede că Septembrie își trăiește zilele din urmă. În dimineața ceea se întâmplase ceva care putea să mă prigonească toată ziua, dacă o altă vedenie nu mi-ar fi ieșit în cale, din depărtările anilor.

Pădurile erau doar ici și colo crestate cu gălbui sau purpuriu, iar munții din zare arătau colorii calde încă. Prietenul meu, foarte bucuros c'are să-mi arate ceva nu de toate clipele, năvăli să mă scoale cam diminecioră, cu o înfățișare mulțumită.

— „Sigur că n'ai văzut niciodată, ce-ți voi arăta eu îndată! vorbi Amedeu Vântul, conducându-mă de braț în geamlăcul cu fața spre munți; iaca un cerb de toată frumusețea, adus mai adineaori de pădurar după ce l-a împușcat...

Era în adevăr minunat și ochii încă deschiși, mari, lucitori ca două rotocoale de smoală, priveau blânzi, liniștiți; prea puțin mi-a zăbovit văzul peste animalul elegant de pe gâtul căruia se prelingeau câteva șuvițe de sânge. În ochii adânci, curați, citeam groaza cerbului fugărit din pădurile orânduite pentru dobitoace de către bunul Dumnezeu, unde tot mai puțin mai au ele putința să se adăpostească. Câtă fineță și dăltuială neîntrecută în formele viețuitoarei, pentru care dumnezeul codrilor s'a dovedit artistul artiștilor, dar prea puțin trebui pentru ca totul să nu mă fie. Doar câteva clipe de contemplare mută, apoi sângele de pe gâtul svelt simți că-mi închide ochii, iar graiul triumfător al lui Amedeu mă săgetă din nou: să vezi, bre, ce are să ne mai gătească Flori pe la amiaz! Și doamna Flori, amfitrioana, lunecă

lângă noi zâmbitoare, în pași ușori de dans, mângâind cu degetele-i fine capul cerbului; o clipă s'au întâlnit două sclipiri: diamantul unui inel vechiu și roșul sângelui închegat, de pe gâtul jertfitului dela poalele munților.

— „Te văd fără chef; n'ai dormit bine“? mă întrebă, îngrijorată, gazda, făcându-mi loc alături, la masa încărcată de gustările dimineții, bogate cât și un prânz.

— „Am dormit dumnezeiește, dar drept să-ți spun, îmi pare rău după cerb și parcă m'am indispus un pic“...

— „Plângi după cerb? Dar fii trăitor mai pe pământ! Așa i-a fost dat să fie împușcat, mâncat și cine știe, de nu-l doboră Filip, poate că-l sfâșia un lup de nu-i mai rămâneau altceva decât coarnele... Acum ia-n să te văd demonstrând că-ți place tot ce-i pe masă“...

Am făcut-o, de hatărul doamnei Flori, trecând la o adevărată orgie de jamboane, dulceturi, plăcinte și pahare diafane, ceva mai mari decât degetarul, toate însoțind cafeaua cu lapte.

— „Și domnul s'a îndoliat din cauza cerbului, serios? mă întrebă oarecum zâmbitoare, soția prietenului și destupă încet o sticlură cu etichetă bizară, o amenințare nouă. Ce să facem, mă rog, să-ți treacă, domnule cu capricii coconești?“

Am privit ceasornicul din perete, un cuc bătrânesc, cu cerdac și ederă. La opt jumătate trebuia să vie Coman Lupu, să mergem pe Mielușoia, dincolo de apa Suhăi. Mai aveam jumătate de ceas, căci om punctual greu să fi găsit, ca morarul de pe Suha.

— „Ce ai zice mata de ne-ai cânta puțin, așa de dimineață? Nu mult, vreun sfert de ceas“...

— „Incântată și mă rog, ce“?

— „Orice va picura din degetele matale ivorii“...

Flori râse, dupăcum obișnuia, privind în toate părțile, apoi se așeză calmă la pianul masiv, și cântă Pavana pentru o infantă moartă. Avea ceva din chipul unei infante spaniole cântăreața, dar pentru mine cerbul fusese acum viziunea cea neîndurătoare. Alese bine.

În vale, Suha șerpuia lin, săracă în apă; vântulețul se juca domol cu perdelele. Soarele urca deasupra pădurii.

— „Îți dau voie să stai până la unsprezece cu șmecherul cela de Coman, să nu întârzi, pentrucă atunci trăsura-i gata să mergem la Vălenii; spune-mi, ți-a plăcut Pavana?“

— „S'ar putea oare altfel?” Flori înclină puțin capul, dăruindu-și zâmbetu-i obișnuit, presărat cu pulberea nelipsitei sale ironii.

Coman Lupu sta pe scări în așteptare, pufăindu-și țigara: opt jumătate, vesti cucul.

+ + +

— „Mai întâiu mergem noi la moară, nu-i mare săraca, dar tare-i bună cum îi; așa o am și eu moștenită dela tătâne-meu și el dela tătâne-su; ce crezi, morișca asta se cheamă că-i mai bătrână decât mine!” vorbi Coman, cu tristeță în ochii cam vicleni.

— „Câți ani ai, bade Coman?”

— „Apui, s'am vreo cinzeci, și vreunu deasupra”...

— „Numai atât?”

— „Nu-i destul, ce mai voiești mata? La vrâsta asta încă se găsesc berecheți să-ți toarne 'n obraz că „ți-ai mâncat maulul”...”

Ii dădeai încă vreo cinci șase ani mai mult, deși auzisem cum pe lângă poveștile și năzdrăvăniile lui, morarul era tare svăpăiat; moara ceea văzuse multe, mai ales că biata Gherghina, nevasta omului, rămase la gospodărie, o casă chipoasă din mijlocul satului.

Era micuță moara, în adevăr și ne întâmpinară trei fețișcane boghete, frumoșele, săritoare. Surorile nu prea semănau între ele, doar nasurile lor jurai că sunt aceleași, mici și ascuțite, la fel cu al moșului Coman.

— „Să-ți trăiască”...

— „Să trăiești și mata și să vii cât mai des la noi cu preumblarea; trei am pentru bătrânețele mele, de trei gineri trebuie să 'ngrijesc acuma, dar mai am eu ceva strașnic, trei mâțe, câte una de fiecare fată!”

Indată săriră din ungherele unei odăițe curată oglindă, mâțele miorlăitoare și alintându-se care mai de care pe lângă morarul hătru; el le vorbea ca oamenilor: „ce faci tu Pitrânel? ai mai găbjit vreun guzan? dar tu Pițuloancă, ai prins vreo vraghie? dar tu Marițuca, te-ai sculat acuma, ducleşo!” Și tustrele îl ținteau cu privirile, torcând mulțumite în voroava lor.

— „Trei fete și trei mâțe am, mormăi Coman, dar ce folos

c'are meteahnă moara și nu vine meșterul cela din Băișești s'o dreagă“...

Curată și veselă odăiță, plină de lăicere vărgate și lăiți odihnitoare. Pe masă două cărți: Alexandria și un gromovnic. Avea ceva mult ispititor cămăruța morii și la loc ascuns, în capătul satului unde nimeni nu putea să vadă înainte, cum intrau și ieșeau ibovnicele.

— „Îți fac fetele gospodărie pe aici? Cred c'o duci bine, domnule Coman!“

— „Apoi, da, a hotărît așa nevasta, să nu fiu singur aici la capătul satului, s' aibă ele grijă de mine și mușterii“...

Adevărul suna cam altfel, numai că pădurea se întindea la câțiva pași, codri peste care ajungi în singurătăți rar umblate, pe la mănăstiri sau chiar aproape de Stănișoara; nu se gândise Gherghina cea slăbuță la pădurea unde codanele nu mai aveau ce păzi.

— „Tătuță, te-a căutat aceia dela Drăcenii, ș'a întrebat când umblă moara“, vorbi cam aspru fata mai nălțuță.

— „Care? Doar acolo 's multe muieri la Drăcenii, nu numai una; ce, n'are nume?“

— „Aceia, n'o știi mata? Profira“...

— „Profira? S'aștepte; nu vede că-i moara înțepenită?“

Puneam mâna în foc: Profirei nu-i era de măcinat. Și nu părea de lepădat Coman: vânos, părul și mustățile ca mătasea popușoiului, ochi ascunși, mici, dârzi, numai fața cam crestată și adus oleacă în spate.

+ + +

— „Să nu socoți, cumva, c'au mâncat lupchii iarna, rosti Coman, amenințând cu degetul. Ne topim noi de căldură acum, mai sunt două zile până 'n Octomvrie, dar la gromovnicul meu scrie iarnă grea prin Noemvrie la început. Și mata râzi? Avem noi socoteli de care nu se cade să rădă nimeni prea mult: iaca, om trăi noi ș'om vedea! Dar mai este până atunci și ce mândrețe am să-ț arăt eu îndata mare, numai să trecem dâmbul morii peste Mielușoia, n'ai să uiți toată viața, ș'ai să tot spui: halal ce mi-a arătat el Coman morarul!“

Gârla morii trecea sub umbrelele sălciiilor și arinilor ca o panglică argintie; deacolo începe dealul peste care, mai în sus, perdeaua grea a pădurii își întindea încreșturile cât vezi

cu ochii. Sălciile însoțeau credincioase pârăul, până unde dădea în Suha, căreia demult i-se făcuse cinstea unui pod năstrușnic de fer și a unor maluri zidite pentru a-i potoli năbădăile de primăvară.

Greu de mers prin locurile acelea lunecoase și frământate de mușuroaie, însă abea urcasem creasta și verdele se arăta stropit cu grațioase stele albastrii în vârful sveltelor lumânări albe; până departe sub poalele pădurii, brândușele tășneau din pământ, firave, misterioase și ispititoare.

— „Iaca pe unde te-a purtat Coman ! Îți place ? Ehe, și câte s'au petrecut de mult prin meleagurile acestea ; moara tot așa era și a trecut o sută și mai bine de ani ; ce socoți mata că frumușățele de brădușe nu-și au ele rost aicea ? Pentruce nu cresc și pe tapșanul din partea cealaltă a Suhăi ? Hai ș'om sta o țără pe cioatele aesteia ; au fost doi goruni mândri și i-o tăiat acum vreo zece ani, dar tot is buni ei de ceva, la hodinit. Odată pădurea se lăfaia până la lunca Moldovei și tare bine trebuie să fi fost atunci : asta nu-i decât poartă de codru, dar să vezi ce-i în adâncuri : mistrețaraie cât lumea și cerbii își au culcușurile lor tănuite ; mi-i drag tare să le aud boloncănitul din depărtări...”

Ne așezarăm ; în vale se deslușea ca o cutiuță cu capac strălucitor, cocheta locuință a lui Amedeu. O clipă mi-a mai răsunat în minte acorduri din Pavana pentru infanta moartă.

— „Ce-ți grăesc eu matale, să știi că s'a 'ntâmplat aieva în anul 1822, cam după zurba Grecilor din cauza căroro Turcii au dat iureș la sfânta mănăstire Slatina. Pe atunci codrii ajungeau nestingheriți până la drumul mare și de jur împrejur tot ascunzători unde nu mai dădeai de capătul celui fugit. Grecii, cu trebile lor, au nimerit-o prost ; nouă ne-au făcut și mai, rău c'au năvălit iarăși oști străine peste capul nostru, ș'apoi i-a fost scris să pătimească celei mai frumoase fete din partea locului, Anica ; tată-su, era mai marele peste pădurarii mănăstirii, om cu stare bună, dar cam abraș, închis și negru la suflet.

Frumoasă ca una din povești, Anica cea ; nu-i de mirare că s'a făcut moarte de om pentru dânsa. Șeful peste pădurari, săturat de locurile firoase unde soarta i-a trântit numai amărăciune, s'a ploconit mitropolitului de pe atunci și-a căpătat slujbă la Iași, tot în mitropolie, apoi a dat la școli doi băeți care s'au ales tare bine și au până azi urmași.

Frumoasă, Anica și se iubea într'ascuns cu Zaharia Vameșu, comisul dela Găinești, mândru om, tare îndestulat, dar în dușmănie cu pădurarul mănăstirei, așa că nici în ruptul capului nu și-ar fi putut da fata după comisul cel fercheș. Ce nevoie aveau ei de babac, atunci când cotloane întunecoase, neștiute, îi primeau cu dragă inimă, fără mofturi, de nu șoptea nici pasărea măiastră? Rotește-ți mătăluță ochii; printre copacii aștia hălăduiau ei și se giucau de-a dragostea. Dumnezeu s'o ierte pe saraca bunica, nu te mai săturai când povestea dânsa despre Anica; istoria o aflase în tinerețe dela lumea din vechime. Hm, hmm, se cunoaște c'au trecut mistreții pe aici, după ce și-au lăsat scurmăturile în pământul moale..."

Intrasem în pădurea prin mijlocul căreia brazil se răreau ca o cale deschisă, deoparte și de alta cu luminișuri. O trosnitură de crengi uscate, foșnetul de tufe pe undeva, și deodată se strecură un glas molcom de femei care se apropia, în timp ce săgeta ciripitul desmerdător și tânăr într'una al păsărilor. Dintr'o potecă pași cântăreața, sveltă, cu catrință scurtă și broboadă galbenă; se mistui repede cu mersul săltat, fără să ne arunce măcar o privire.

— „Și crâncen blăstăm apăsă capul Anicăi, continuă Coman. Așa-i, cum ești mai răsărit, mai deștept, cum dau peste tine relele. O femeie bicisnică, să nu te uiți la ea că te spării, trăește liniștită în legea ei, cu uritul ei, fără teamă, dar femeia vrednică și frumoasă îi ca dela gard: fiecare trage și rupe din el. Anica, după cum ți-am spus-o, era mândra comisului Zaharia și ar fi răsbit-o până la urmă, însă ce folos că diavolul s'amestecă și i-a scos în cale pe unul dela capătul pământului și curse sânge mult. Grecii care au ridicat răsmerița contra Turcilor au căutat să s'ascundă la Slatina; mare pârjol o mai suferit mănăstirea, dar un grec, o căpetenie de-a lor, tânăr și frumos, fugi, cum numai el știe. Stătu el ascuns pe undeva cât i-au ținut merindele, apoi ieși din bârlog și prin pădurea asta îi răsări în drum Anica. Grecul, îmbrăcat după portul alor lui, purta flintă și cuțite; rămase înlemnit de frumusețea fetei își băgă el de seamă că nu-i o țarancă proastă. El o rugă de toți dumnezeii să-l ajute, că-i scăpat dela cășăpia turcească, un biet creștin, c'are să-i plătească el mai târziu, fiindcă-i tare bogat acasă, că n'a făcut alt rău decât răscoala contra păgânilor. El

tânăr, ea, tânără, s'au privit, și-au râs, și poate că s'ar fi înțeles ei bine chiar de nu o rupea binișor străinul moldovenește. Fata l-a dus dus pe undeva într'o peșteră, de care numai urșii știa, apoi începu să-i ducă mâncare, praf, gloanțe, câte o cămeșă. Azi așa, mâne așa, văzându-se grecul cocolit, și, de, tânăr, ce să-i faci, se 'ntinse la dragoste, iar fata, iute foc la sânge, nu s'a dat înapoi. Se mirau cei de-acasă unde hoinărește Anica într'una, după bureți, fragi, mure, smeură; comisul parcă citea ceva necurat în ochii ei. Din strânsoarea grecului, fata trecea într'a comisului și nici c'o slăbea necuratul: se jura și se bătea cu capul de pereți că n'are să se mai rătăcească în bârlogul grecului, dar îndată mâna nevăzută o izbea spre dânsul. Un fel de bătae dela Dumnezeu, căci sfântul când i-i a pedepsi pe cineva, îl lasă slobod să-și facă de cap. Umblau poterele să prindă fugarul, au răscolit pustietățile, numai acolo pe unde îl ascunse Anica se înțelege că n'au căutat; poate c'au trecut la doi pași de tainița lui. Comisul se încredință că-i înșelăciune la mijloc, bănuie că-i fata desmățată, dar mâna pe cruce n'o pune; cum s'o prinzi? Tot spurcatul, care a orânduit istoria asta, luminează și mai mult pe Zaharia. O babă descântătoare căuta burueni prin ascunzișuri; mare i-a fost mirarea s'o întâlnească pe Anica în inima pădurii, târînd un sac după dânsa. I-o spuse, din întâmplare, lui Zaharia și omului nu i-a fost greu să-și închipe lucruri nu tocmai curate; începuse a sta la pândă, lăsa baltă slujba, au venit apoi lapovițele din Noembrie și tot nu prinse nimic.

Apoi înspre iarnă, Anica începu să facă nazuri; ba că poate vine din senin tătuca și n'o află acasă, ba că nu i-i bine, că trebuie să culeagă fragi, ori altele. De dus tot se ducea la grec, numai că foarte rar, căci se temea în pădure la vreme de iarnă când sar sălbătăciunile: fugarul își meșterise acolo un bordeiu în hruba ceia, avea blănuri de oaie, ridicase un cup-tior, mai vâna câte ceva și trăia, căne cănește prin acele singurătăți înspăimântătoare pe atunci, când satul Mălini de avea douăzeci-treizeci de case răsfirate.

Odată cu vara, începu iarăși dragostea în pădure. Comisul simțea cum scade focul fetei pentru dânsul, până ce nici nu se mai vedeau măcar. De altfel și cu el era doar ceva pe furatele: viclenia femeiască poate minți și soarele, necum niște părinți ori

frați. De când o bănuia pe Anica, comisul Zaharia nu mai era om; se puse la pândă și începu să-i placă băutura. Eu, drept să-ți spun, cam nu-mi vine a crede cum stătuse Grecul vreo doi ani în codru, fără să-l știe nimeni, hrănit de merindele Anicăi, pe de altă parte nu-i chiar greu de crezut pentru că stăpânea sălbătăcia pe atunci, și unde mai pui vicleșugul muieresc, oamenii puțini. Intr'o zi Zaharia zărise fata sărind zaplazul casei, înfundându-se în pădure. Iși luă flinta, cuțitele, porni după ea fără s'o găsească, de parc'o mistuise codrul.

Comisul primi apoi poruncă să plece la Folticeni cu de-ale slujbei pentru vreo lună și au rămas baltă nevoile. Când se întoarse, prin mijloc de vară, Anica era tulbure la ochi și oftită, căci atâta hrentuială o dase gata; se muncea să scape din ghiarele veneticului. Incepu iarăși pândă și cum s'a petrecut nimeni nu știe, dar Zaharia descoperi la urma urmei cuibaru palicarului, unde se afla și Anica. S'au bătut amândoi haiducește, fără să se dovedească, numai că l-a scos pe fugar din vizuină și au tot pornit prin pădure, trăgând cu flintele, până ce au ajuns pe aici unde cresc brândușele; acolo i-au găsit ciobanii spintecați amândoi. Așa le-a fost scris, amândoi să fie deopotrivă de tari. Grecul părea spărietoare, bărbos, sălbătăcit și totuși nu-l părăsise iubita.

— „Dar, ce-i cu Anica, bade Coman, se mai știe ceva“?

— „Cum nu: i-a luat Dumnezeu mințile, s'a întors în peștera ceea unde a stat ascunsă câtva timp, iar acasă credeau toți c'au mâncat-o lupii, dar nimeni habar n'avea de cei doi ibovnici care se căsăpise unul pe altul. Se spune că saraca înnebunise. Coborî într'o zi din ascunzătoare și au găsit-o oamenii prin locurile aestate cu brândușe, apoi dânsa povesti tot ce s'a petrecut acolo; oamenii s'au crucit ascultând grozăvia, neștiind ce-i de crezut și când sfârși de istorisit, nebuna prinse a cânta, apoi a urla ca ducă-se pe pustii, repezindu-se turbată să sfâșie pe cei din jur. Tată-su, om fără inimă—oricât de ticăloasă, dar era os de al său—o asvârli cu ciomagul din casă. Sunt ei și copchii fără inimă destui, dar ferească sfântul de părinți răi, pentru că cel tânăr se poate îndrepta de-i pestrîț la suflet, bătrânul ba; de-i înrăit la inimă, ferește-te să n'ai de a face cu el, fugi de dânsul. Era păcătoasă Anica, însă nu se cuvenea s'o

gonească afară : nu și-a fost căpătat ce merita pe dreptate, dela Dumnezeu ? Apoi, nici Toader Vâlcu, tată-su, mai breaz nu era.

Se spune că s'a întors din nou la vizuină, unde sigur c'o mâncau jivinele sau pierca de foame iarna, dacă nu se milostivea de dânsa egumenul Filaret dela Slatina, monah de neam boieresc, om tare sfânt care trimise de au dus-o la spitalul pentru nebuni din Mănăstirea Neamțului, unde chiar s'a lecutit, călugărindu-se îndată la Agapia. Mai spun bătrânii că din când în când ea se repezea pe aicea, în drum spre Slatina, privea de departe casa pârintească și mai bătea cărările unde păcătuisă în tinerețe. Odată, niște lemnari au găsit o maică bătrâioară moartă, aproape înghețată, la capătul pădurii aesteia : era maica Agafia care venise să moară tot prin cărările pacatelor de adineaori.

+ * +

Pe unde călcaseră pașii păcătoasei, au crescut firavele brândușe, ca niște potolite făclii în amintirea prigonitei și prigonitorilor de soartă, a căror poveste s'a desprins molcom din buzele morarului Coman. Istoria de dragoste și sânge aș fi dorit-o altfel : de ce nu murise și Anica nebuna, tot în ziua ceea diavolească, sfârtecătă de iatagan sau străpunsă de plumbii rătăciți ai flintei ? La ce bun existența maicei Agafia ? Dar altfel voiește cel cu nemărginită putere din ceruri.

Am cules un braț de brândușe, după povața lui Coman Vâlcu, așa ca să fie cu coada lungă : parcă lucea în mâinile mele focul potolit de pe o comoară.

În dimineața ceea, ascultasem Pavana pentru o infantă moartă, care acum era femeia îmbrăcată în rasă și găsită fără suflare în pădure ; florile de pe urmele ei le-au desmerdat zâmbitor mâinile fine ale doamnei Flori, adăpostindu-le în cristalul diafan, resfrângător de lumină.

AUREL GEORGE STINO

AD UXOREM

Cu tine doar sui colina, colina,
Singură dintre toate-ai rămas,
Ca să-mi acoperi cu mână de liniște
Fruntea arsă de arșiță, de pripas.

Sună departe muzica, muzica
Lumii de care ne-am despărțit,
Ca o părere de rău ne 'ngângă
Până ne pierdem în asfințit.

Îți fac din stropi de văzduh cercei,
Din picături de lumină măgele
Și te înfășur nemuritoare
În straiul de aur al viselor mele.

Deasupra noastră stelele, stelele,
Mai limpezi și mai sfințite îmi par,
Culegem lacrima lor ce alunecă
În inima noastră ca 'ntr'un pahar.

G. URSU

„BASARABIA JIDOVEASCĂ“ ȘI ȚARISMUL

Instinctul național este o forță biologică-politică, care se individualizează cu cât este mai înconjurat de alte instincte analoge și-și afirmă necesitatea existenței sale în clipa când un instinct analog îi stă deacurmezișul în drumul expansiunii. De când istoria se confundă cu mitul, acest suflu divin a rămas o forță astringentă, care de obicei, cristalizează în forma unui tot organic trei elemente: limba, credința și pământul. De când istoria se confundă cu mitul, sunt foarte rare cazurile, când acest instinct s'a putut menține a fi un corolar a numai două condiții din cele trei necesare și nu există caz când el s'ar fi putut naște fără aceste trei condițiuni; pentru că numai ambianța lor îl poate cauza. Sunt și popoare slabe, care, dacă n'au ajuns la a-și face din acest instinct o a doua conștiință, au pierit în sânul popoarelor mai tari.

Până în zilele noastre au răzbit două curiozități istorice: *Tiganii* și *Jidanii*. Cei dintâi există ca indivizi fără ambiții colective, în care instinctul național s'a atrofiat. Jidanii însă, rămân singura națiune fără țară; o greșeală a istoriei și care, luați ca popor, nu se mai pot localiza în timp și spațiu, decât în fracturi urmărite în sânul popoarelor în care s'au infiltrat.

Dintre toate popoarele care violează — din timpurile cele mai vechi — teritoriul *Valurilor lui Traian*, sunt și cele două popoare-curiozități.

Pe cei dintâi îi immortalizează *Puschin* în magistralul său poem *Tiganii*. Cu timpul ei trec la creștinism în masă și de cele

mai multe ori se asimilează cu elementul de baștină. Din cei rămași credincioși tradiției, se mai găsesc, de cele mai multe ori, în triburi nomade, un număr cu totul neînsemnat.

Despre Jidani, când și unde anume au venit pentru prima dată în Basarabia, nu se știe nimic pozitiv.

Pe la începutul sec. XV¹ îi găsim stabiliți deja în Polonia, unde erau retrași din cauza presiunii cruciatelor, dar în același timp îi găsim și la noi.

În legătură cu prezența Jidanilor în Basarabia — parțial — sunt plauzibile și ipotezele, în majoritatea lor, care s'au emis privind prezența lor în România, în general.

Încă pe timpul *Chazarilor* sub regele lor *Bulan*, care după ce obține o victorie asupra Armenilor — după 731 — și trece cu tot poporul la iudaism „Durch diese griechischen Juden, lernten die Chazaren auch das judentum kennen...”² jidani fugiți din Bizanț de groaza lui Leon Isaurul și stabiliți în nordul mării Negre și mai ales în Crimeia, orientul Europei suferă influența iudaismului greco-bizantin.

Istoria cunoaște o convertire a Chazarilor la iudaism și nici decum o „devenire”³ a lor din Chazari în Jidani. Nu știm nici aproximativ care ar fi fost numărul acestui soi de pribegiți din granițele helenismului. În orice caz, e cu neputință să nu să se fi strecurat, tot în scopul prozelitizmului, și prin părțile Basarabiei de mai târziu. Un coreligionar al lor, Manfred Reifer, susține aceeași ipoteză: Es ist anzunehmen, dass die Chasaren auch mit den Juden in der Walachei und der Moldau in Berührung kamen⁴.

Oricând și oricum ar fi venit, nici jidanii și nici, cum pretinde Reifer, Chazarii, n'au putut obține o victorie prozelită asupra elementului autohton, pentru că în sec. VII-IX în sfera de acțiune a poporului romano-traco-dac, care-și întinsese expansiunea până dincolo de Nistru, se poate vorbi deja despre

1. N. Petresco Comnène. Étude sur la condition des Israelites en Roumanie, Paris pg. 14 1905.

2. H. Graetz. Volkstumliche Geschichte der Juden.-Berlin III, vol. 1922. V. II, 255, vezi S. Dubnow. Weltgeschichte des jüdischen Volkes-Berlin X vol. 1925-1929. Vol. IV, pg. 249.

3. Analele Societății Iuliu Barasch. An. II br. I pg. 119, Buc. 1888.

4. Manfred Reifer. Historische Schriften, Cernăuți 1938, pg. 78.

un creștinism relativ vechi. Această ipoteză — chiar dacă unii dintre jidani au încercat să susțină prezența elementului iudaic în România înainte de Chazari sau, ce e și mai obraznic, înainte de colonizarea Daciei — rămâne singura, care din lipsă de documente, se poate preta ușor la mistificări și falșuri, cu care coreligionarii încearcă să dovedească, cel puțin, coexistența elementului jidovesc cu cel romano-traco-dac. Ca o ilustrare a celor zise, cu titlu de curiozitate, desprind din „Anexele” *Analelor Societății istorice Iuliu Barasch*, următoarele: „Saniel Marcus într’o scrisoare particulară adresată din Smirna d-lui Ad. Stern, care s’a publicat în *Revista Israelită* III, pg. 160-162, emite părerea că Chazarii au avut o mare influență în acea țară în care Evreii nu se simt acum tocmai bine tratați, cu toate că este probabil că Românii de azi să fie descendenții Chazarilor Evrei”¹. Această mistificare jidovească făcută cunoscut de M. Schwarzfeld, întrece tot ceea ce poate fi mai rușinos și obraznic. Acest falș istoric formează premisele unor concluzii jidovești și în timpurile mai noi. Astfel Samuel Iosef Schulsohn concludde „lapidar”: *Dieses Urelement — e vorba de jidani — wohnt demnach in Rumanien eben so lange und ist eben so alt wie das rumänische*”².

Cea mai veche mărturie scrisă, despre prezența jidanilor în România, este cea a lui Benjamino de Tudela, care călătorind prin Valahia, scria: „...copiilor le dau nume ebraice și numesc pe Evrei frați, ceea ce îndeamnă pe unii de a le atribui o origină israelită. Când apucă pe un jidov — afirmă acelaș rabin — îl despoaie dar nu-l ucid”³. Or câtă contradicție ar fi în această mărturie, ea rămâne valabilă întrucât dovedește — poate — prezența jidanilor în Valahia înainte de 1170.

Manfred Reifer⁴ admite o invazie a jidanilor din nord, pe timpul lui Ștefan cel Sfânt 997—1038.

Dacă mai admitem ipoteza că jidanii ar fi venit în părțile

1. Op. cit. an. II, br. I pg. 119.

2. Sem. Iosif Schulsohn. „Abstammung und Herkunft der Juden in der Bukowina und im heutigen Rumänien”. Berlin 1928 pg. 16.

3. I. Peltz. „Mărturii privitoare la evrei din țările românești”, pg. 3; B. P. Hașdeu, *Istoria toleranței religioase în România*, pg. 16; M. Reifer, op. cit. pg. 77.

4. Ibidem, pg. 79.

noastre împreună cu Genovezii, fixăm ca dată relativă anul 1368¹, când aceștia iau dela principele tătarăsc Dimitrie, Asprocastron (C.-Albă de azi). Este cunoscut că Genovezii făceau comerț întins mai ales cu Caffa Crimeii (Teodosia de azi). Acest comerț levantin atrage pe mai mulți jidanii, dar după ce Genovezii sunt disolvați de Turci, ei (Genovezii) se împrăstie și se pare că despre aceștia este vorba la Elias Capsali, care la 1523 face o mențiune despre niște negustori ce călătoreau cu mărfuri în Valahia².

După 1492 ajung până în aceste părți sefarzi din Spania, care în majoritatea lor erau marrani. „Die Einwanderer kamen jedoch nicht nur aus Galizien, Polen und Russland“, grosstenteils vertrieben durch den Druk, den das zaristische Element an sie ausubte. „Ein Teil kam aus Spanien. 1494 erfolgte die gewaltsame Vertriebung aller Juden aus Spanien, die sich nicht Christianisierten. Ein teil dieser Juden kam nach Rumänien“³.

Pe timpul lui Alexandru cel Bun și mai ales după el „Polnische Juden waren schon früher als Kaufleute ins Land gekommen, wo sie sich auch dauernd nieder lissen“⁴.

Ce este mai izbitor e că acești „Kaufleute“ — după mărturia lui Elias Kapsali — făceau negustorie de robi⁵.

La 7 Martie 1879, George Missail — el îl descopere pe Kapsali — face asupra jidanilor din sec. XV, următoarea mențiune: „In sec. XV, puțin timp după fundarea Moldovei, Israelii leșești începură deja a se arăta din când în când dincolo de Milcov“ ocupându-se de comerț. Vecinătatea Tătarilor, necontenitele invazii, perpetua stare de război, procurau jidanilor din Moldova o speculă foarte lesnicioasă și lucrativă, răscumpărând din mâinile păgânilor cu un preț mic pe robii cei de frunte, căroră apoi le vindeau libertatea pe o sumă îndoită. Dovada, între altele, este scrisoarea marelui Ștefan către principele Alexandru Jagelon în care citim: „Ambasadorul tău găsi aci în Moldova, la un evreu pe o doamnă leșească răscumpărată din robia tătară și neavând bani cu ce plăti jidovului, puse chezaș pe

1. I. Nistor, „Istoria Basarabiei“ — Cernăuți — 1923, pg. 26.

2. N. Iorga, „Istoria Evreilor în țările noastre“, pg. 4.

3. C. G. Rommenhölter, „Gross Rumänien — Berlin, 1926 pg. 95.

4. M. Reifer. Op. cit. pg. 79.

5. N. Iorga. Op. cit. pg. 4.

boerul nostru Teodor, starostele din Hotin pentru suma de 120 galbeni ungurești roșii¹.

Așa, probabil contra acestor „Kaufleute” Ștefăniță Vodă ia măsuri drastice, oprindu-i printre altele „să vândă băuturi spirtoase țăranilor”², măsură pe care o repetă mai mulți domni, iar mai târziu chiar căpitanul Sorocei „contra acestor vânzători de horilcă”³. O mărturie mai târzie vorbește despre același lucru: „Hier — în Bucovina — und anderer Orten in der Moldau und Walachei... geben sich mit der Brandwein brennerey und allen Arten von Handel ab...”⁴ afirmă faimosul Sulzer.

Flatați de faptul că au putut converti pe Chazari la iudaism „jidanii — după cum afirmă cronicarul leșesc Bielsky — se apucară a converti la legea lor pe Poloni, executând asupra lor ceremonialul circumciziei și apoi trimitându-i deja catehizați în Moldova...”⁵

La 1479 Petre Șchiopul, oprește năvala jidanilor poloni pentru motivul, că aceștia cumpără din Moldova vitele albe în schimbul „postavurilor leșești”⁶.

Deși pripășiți proaspăt în Moldova, dar cu experiențe vechi de pe unde au fost alungați, jidanii fac uz de toate mijloacele drăcești: minciună, furt și crimă, pentru a domina patriarhala Moldavie. Documentele sunt adânc grăitoare.

În timpul lui Vodă Racoviță, prin sec. XVIII în cronica anonimă a țării Moldovei — 1662-1733 — tradusă din grecește de Alexandru Amiras⁷, se pomenește despre un copil omorât de jidani în satul Onițcani (malul Nistrului). Că faptul este autentic, ne-o dovedește însuși cronicarul nostru Neculce în Letopisețul țării Moldovei.

El expune întâmplarea după cum urmează: „Tot pe atunce, la acea vreme, găsitu-s’au un copil de creștin, muncit de bedz-

1. Arhiva Istorică a României (Letopisește T. I, pg. 104; J. B. Brociner. Chestiunea Israeliților români, vol. II Buc.

2. Comnène. Op. cit. pg. 17.

3. I. Nistor. Op. cit. pg. 287; Dim. Cantemir „Descriptio Moldavie” (1910 pg. 105).

4. Sulzer. „Geschichte des transalpinischen Daciens-Wien” 1781, V II, 134.

5. Brociner. Op. cit. pg. 106; Desma. *Jidanii în România*, 1941 Buc. pg. 15.

6. Hasdeu. Op. cit. pg. 74.

7. Ibidem 86.

daconiicii jidovi... acel copil a fost din satul Onițcani. Deci cum au oblicit solul lui Antihrist, Bazarghideanul, jidovul cel mare dela Țarigrad, au și început a cheltui bani și a amestecară pe Mihai Vodă și a trimis vizirul pe un Agă al său și a slobozit pe jidovi, care erau aice la închisoare la Iași, și au scris să le dea pace". Cum se vede, aici este vorba de un omor ritual și, cum s'a întâmplat până la acest fapt și cum se va întâmpla după el, jidanii scapă prin bani.

Imedial după 1648, când Timuș Hmelnițchi măcelărește zeci de mii de jidani, o mare parte din ei năvălesc în Moldova¹. Este probabil că numărul lor crescuse deoarece la 1763 ei apar pentru prima oară pe listele de impozite². Sulzer afirmă că pe la jumătatea sec. XVIII-a nu era oraș, or târgușor în care să nu fi fost comunități de jidani³.

Contemporan cu această dată, călătorul ragusan Stefano Igo Raicewich, confirmă : „Die Juden weil es deren sehr, viele gibt, haben hier die Synagogen Erhalten“⁴. Sesizându-se de creșterea, în ritm așa de rapid, a acestei plăgi, principele Alexandru Constantin Moruzi, ordonă să se facă prima statistică a jidanilor din Moldova, la 1803⁵.

Ipoteza despre care nu s'a ocupat istoria noastră, sau despre care s'a ocupat cel mai puțin, fără să-și poată justifica această trecere cu vederea, rămâne cea a colonizării Basarabiei ; măsură întreprinsă de țarism cu scop de desnaționalizare.

Ea este cea din urmă și, mi se pare, cea mai plauzibilă.

Ernst Desjardin, călător prin Moldova scrie clar : ...„acaparând tot micul comerț prin industria sa, tot banul prin economia și dibăcia sa, popor străin în țara a cărei sevă o storc, alcătuind un stat în stat în mare parte fugari din Rusia — și-au găsit canaanul cametei în Moldova, unde intri întotdeauna cu punga plină»⁶.

Vaillant, autoritate indiscutabilă pe lângă cel dintâi, afirmă

1. Dubnow, op. cit., vol. VII, pg. 495 ; Reifer, op. cit., pg. 79.

2. Iorga, op. cit., pg. 20.

3. Sulzer, op. cit., Vol. II pg. 150.

4. Stefano Igo Raicewich. „Bemerkungen über die Moldau und Walachei". Wien. 1781, pg. 125.

5. Verax, La Roumanie et les Juifs. Buc. 1903, pg. 3.

6. Iorga, op. cit., pp. 38.

același lucru : „Grecii în Muntenia și Evreii în Moldova sunt indeobște arendași. Cei din urmă sunt nemiloși, dar este de observat că vin toți din Polonia și Rusia”¹.

Rommenhölter, profund cunoscător al țării noastre, ajunge în concluzie la aceeași convingere : „Die grossen Quellgebiete, aus denen die Juden nach Rumänien kamen, waren Galizien, Polen und Russland”².

Otto Heller, susținând aceeași ipoteză, afirmă clar : „Ausserordentlich bedrängt und vollkommen ungeklärt ist die Lage der Juden in Bessarabien, wo sie vom Zarismus als politisch entrechtete Kategorie behandelt wurden”³.

Iaroslav Müller, în timpurile noastre, este de aceeași părere : „Jidovii veneau numai din Galiția, Polonia și Ucraina”⁴.

Jidanii însăși afirmă acest lucru, între ei faimoșii Dubnow și Graetz, iar în timpurile din urmă M. Reifer afirmă : „Der russische Einfluss stieg immer mehr. Um diese Zeit — referindu-se la epoca de după 1800 — kamen auch wieder Juden aus Russland ins Land”⁵.

Ca orândar⁶ pe malurile Nistrului acest „zaristische Element” ia proporții numerice și în 1806, când Rușii declară război Turcilor, Jidanii invadează Basarabia, pe la granița polonă.

Înainte de 1812 mai găsim un document care ne dovedește prezența jidanilor la Chișinău, ca fiind târgoveți. Documentul este un contract încheiat între M-tirea Galata și Chișinău în 1797⁷. „Adecă noi târgoveții din Chișinău, ce avem cârciumi intru care se vinde băutură, atât vinu cât și rachiu și horilca datam adevărat și încredințat acest al nostru contract în mâna sfinției sale părintelui arhimandrit sfintei M-tiri Galata din Iași”... Contractul are 63 de semnături din care 32 românești, 27 jidovești, 2 grecești, 1 sârbească și 1 bulgară. Numărul mare al semnatarilor jidani este explicabil ; contractul se încheie între Galata și Cârciumi.

1. Vaillant, La Roumanie, 1840, pg. 381.

2. Rommenhölter, op. cit., pg. 38.

3. Otto Heller, Die Untergang des Judentums, Berlin, 1931, pg. 102.

4. Iaroslav Müller, Basarabia pământ românesc. Cernăuți, 1925, pg. 14.

5. Reifer, op. cit., p. 79.

6. Nistor, op. cit., pg. 287.

7. St. Ciobanu, „Chișinăul”, 1925, Chișinău, pg. 28.

Dela 1812 istoria Basarabiei trebuie urmărită aparte.

Aşa în chiar anul ocupării, pentru oblastea Basarabiei au fost create dispoziții speciale, totuși ..., „alături de Țigani, Jidani rămân excluși din categoria cetățenilor care aveau dreptul să se bucure de beneficiile statului“, recunoscându-li-se numai drepturile ..., „acordate de domnitorii moldoveni“¹ până la ocupare.

Peste puțin încetează aceste privilegii formale, cu desființarea autonomiei Basarabiei. Paralel cu legislația adresată jidanilor găsiți, pentru jidani care veneau, de voie sau de nevoie, s'au creat alte legi. Astfel în 1825, pentru toți jidani din Basarabia — cu o mică excepție — și pentru toți care vin în această provincie, se decretează o lege potrivit căreia toți Evreii sunt obligați să locuiască la peste 50 de verste de graniță². Dar în curând măsurile acestea încetează și țarul Nicolai aprobă un alt decret prin care jidanilor din întreaga Rusie le este permis să plece în Basarabia. În acest scop legea din 1825 încetează, iar jidanilor noi veniți, li se scutește birul pe 5 ani³. La adăpostul acestei legi numărul jidanilor începe să crească brusc și atunci însăși țarul dă ordin să se facă din ei lucrători de pământ. Așa se înființează în Basarabia 16 colonii agricole⁴ jidovești la Lomacineți, Meremăuca, Vârtojan, Căprești, Zgurița, Briceva, Dumbrăveni, Stărauca, Telenești, Alexandreni, Valea lui Vlad, Sipca, Bodăuți, Grătești, Constantinovca și Româncăuți.

Cu cei 10.589 de jidani s'au format 1082 de gospodării. Cum însă nici Iasif II n'a reușit în Bucovina să facă din jidani, agricultori, așa n'a reușit nici Nicolae I.

Lăsați să lucreze în libertate, ei s'au ocupat de comerț, iar cele 16 colonii au fost împărțite țăranilor.

Cum guvernul țarist avea toate motivele să amâne depunerea jurământului față de țar, o parte din jidani n'au reușit să facă acest lucru și atunci, ca să se izbăvească de ei, Moscova

1. Enciclopedia Evreiască, pg. 372-373. (Evreiskaia Ențiclopedia).

2. Ibid. pg. 373. Мѣс. Руководство к Русским Евреям. Petersburg 1892, pg. 122.

3. Nistor, op. cit. pg. 298.

4. Ibid.

i-a declarat supuși români...¹ și ca urmare a acestei hotărâri, li se propune jidanilor căzuți în această categorie, să treacă granița în România.

Domnitorul Moldovei protestează și refuză categoric asemenea marfă, nerecunoscându-le supușenia română. În fața acestui refuz, rușii au fost nevoiți să le acorde, totuși, cetățenia, dar numai după ce au căzut sub legea din 1825.

Pentru că nu există o statistică oficială din 1812 care să ne permită să vedem numărul jidanilor din Basarabia în jurul răpirii ei, dau o statistică parțială făcută din ordinul divanului din Moldova în anul 1808. Ea are și 4 orașe basarabene².

Tighina	avea	331 familii,	dintre care	169 rom.,	101 jidovești,	52 rusești
C.-Albă	„	334	„	„	168 „	132 armenesți, 18 jidovești
Chilia	„	478	„	„	398 „	58 lipoven., 27 „
Hotin	„	497	„	„	467 „	340 jidovești, 11 armen.

După catagrafia imperială din 1817³ numărul jidanilor în raport cu acel al conveștitorilor este acesta :

Locuitori	Români	Ruteni	Jidani	Lipoveni	Greci	Armeni	Bulgari	Găgăuzi
Familii. . .	83,848	6.000	3.826	1.000	600	530	241	241
Suflete. . .	419,240	30.000	19.130	6.000	3.200	2.650	1.205	1.205
Total .	86 ⁰ / ₀	6,5 ⁰ / ₀	4,2 ⁰ / ₀	1,5 ⁰ / ₀	0,7 ⁰ / ₀	0,6 ⁰ / ₀	0,25 ⁰ / ₀	0,25 ⁰ / ₀

După cum vedem din aceste două statistici, la 1812 când Basarabia intră în patrimoniul Moscovei, numărul jidanilor era foarte mic. De aici el va crește mereu.

Această cifră stagnează până în 1847, când numărul lor se ridică abia la 20.232⁴.

1. Op. cit., pg. 25. „Guvernul țarist îi privește ca supuși români”... Vezi Enciclopedia Evreiască. Op. cit., pg. 373.

2. Ciobanu, „Contribuții privitoare la numărul populației în țările românești în anul 1810”. (Arhiva pentru știință și reformă socială) 1920. 1—2, pg. 96.

3. Nistor, op. cit., 289.

4. Encic. Evr., pg. 374.

După centre, populația jidovească era repartizată astfel:

Orașe	Județe	Capitale de județ	TOTAL
Chișinău . . .	372	10509	10081
Orhei . . .	2443	1960	4403
Bălți . . .	3080	1792	4902
Soroca . . .	?	345	1113
Hotin . . .	1067	?	?
Tighina . .	?	553	630
C. Albă . .	?	?	597
Ismail . . .	?	1105	1338

Această populație se compunea din 5751 de familii.

Nouă ani mai târziu, în 1856¹ cifra se triplează la 78.751² de jidani.

Prin anul 1850 populația jidovească — în număr — vine a treia după moldoveni (600.000) și ruteni (120.000).

Prevalând cu peste cincizeci la sută întreaga populație din Basarabia, moldovenii erau o permanentă amenințare cu atât mai mult, cu cât se găseau la granița imperiului, menținând astfel, prin spiritul lor refractar, o regiune de hotar foarte vulnerabilă.

Pentru ca să formeze un bastion puternic și, mai ales, o bază din care țarismul avea să-și năpustească expansiunea sa — vis milenar — către Bosfor și Dardanele, s'a pus problema, nu atât a rusificării Basarabiei, cât mai ales, a desnaționalizării ei.

Ca să-și poată cineva închipui ce baļjocură ordinară și-a permis țarismul față de Basarabia³, prin aducerea acestui ele-

1. Nistor, op. cit., pg. 299.

2. Deși această cifră este luată din Zașciuc (II Vol. Petersburg, 1862). Nistor dă 78.751, iar Ciobanu „La Bassarabie“, dă 78.750, pg. 40. Buc. 1941,

3. Este regretabil că nimeni încă nu s'a ocupat de acest proces interesant, din toți cunoscătorii problemei jidovești. În ultima carte — tratând aceeași problemă — a lui Desma, op. cit., nici nu se pomenește despre Basarabia.

ment țarist „zaristische Element“, dau, cu titlu de curiozitate, o statistică sumară (comparativă) — mă folosesc de statisticile imperiale oficiale din 1847 și 1897 — pentru a ilustra această creștere sciziparitară în numai 50 de ani, în care țarismul „pravoslavnic“ a văzut, după ce nu reușise cu rușii, singurul mijloc plauzibil de desnaționalizare a unui popor pașnic și cu credință în cel de sus.

După centrele importante, această creștere s'a produs în felul arătat în tabloul de pe pg. 54.

După cum se vede, Basarabia devine pandemoniul judaismului moscovit și nu este de mirare dacă însuși Berghel, scriitor rus, o numește — de-adreptul — „Palestina“¹.

Acest popor care nu poate trăi decât acolo unde-i pică mană din cer și unde țâșnește apă din piatră, a găsit în Basarabia voevodală minunatul său Canaan.

În mai puțin de 100 de ani, Basarabia a avut de suferit cea mai crudă metamorfoză. Situația acestor „cazaci berdiceveni“ — așa-i numeau rușii, după cel mai jidovit oraș, Berdicev — se prezenta în preajma anului 1900², pe întreaga provincie, după cum se arată în tabloul din pg. 55.

Creșterea aceasta amenințătoare, într'un tempo așa de rapid cum nu s'a mai cunoscut niciodată, nicăieri, i-a făcut pe Arthur Ruppîn și pe Michael Traub — ambii renumiți staticieni Jidani³ — să treacă cu vederea peste Basarabia, fără să facă uz de cifre.

După 1900 n'am găsit nici o statistică sau catagrafie imperială cu privire la Jidani, cu care s'ar fi putut urmări evolutiv creșterea lor. În ori ce caz, pentru a putea stabili numărul Jidanilor la realipirea Basarabiei în 1918, folosesc o statistică, parțială „Nach einer privaten Aufstellung — cum pretinde J. Kreppel, după care — beträgt zur Zeit die Zahl der Juden in Bessarabien 350.000 bis 370.000“⁴.

1. Berghel, „Amintiri“ (*Vspominania*) Odesa 1889, pg. 48.

2. Statistica ce urmează, am sistematizat-o după Encic. Evr. Vol. IV, p. 378.

3. Arthur Ruppîn scrie „Die Juden der Gegenwart“, Ed. I. Magdeburg 1904, iar Michael Traub scrie „Jüdische Wanderungen“ Berlin 1922.

4. J. Kreppel, „Juden und Judentum von Heute“, Leipzig 1925, pg. 334-365.

Localitatea	Numărul Jidanilor 1847	Totalul populației 1897	Dintre ei sunt Jidani	Restul populației ¹
Chișinău	10000		50000	?
Hâncești		5044	2278	2766
Orhei	1960	12336	7419	5187
Tuzora	390	5153	4593	560
Telenești	1637	4379	3876	503
Rezina	248	3652	3182	470
Criuleni	168			
Bălți	1792	18478	10348	8130
Fălești	2478	6672	4518	2154
Sculeni	614	3375	1555	1820
Valea lui V.		1349	1518	31
Ungheni		1693	997	696
Râșcani		3246	2247	999
Alexandreni		1253	1190	60
Pârlița		722	494	228
Soroca	345	15351	8783	6568
Atachi	559	6976	4690	2286
Vad. Rașcu		4641	3237	1404
Briceva		1644	1598	46
Mărculești		1339	1336	3
Vertiujeni		1057	1047	10
Dumbrăveni		1018	1726	89
Liublin		519	517	2
Căprești		1002	866	136
Zgurița		2107	1802	305
Hotin	1067	18000	9291	8809
Lipcani	312	6865	4410	2455
Briceeni	603	7446	7184	262
Edinți		10211	7379	2832
Noua Suliță		5891	3898	1993
Securenii		8992	5402	3940
Tighina	553	31797	10654	21142
Căușani		3729	1675	2054
Romanovca		1622	1142	480

1. Această statistică am întocmit-o după cele XVI Vol. ale «Enciclopediei» Evreiești.

Localitatea	In oraș și capitale		In județ (sat)		In județ		T O T A L			%		
	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei	Județe	Capitale orașe	Sate	Jud.	Capt. orașe	Sat
Chișinău . .	24630	25606	2279	2304	26909	28001	54910	50237	4673	19,6	46,5	2,1
C. Albă . .	2765	2848	3285	3434	6050	6282	12333	5613	6719	4,7	20,0	2,8
Tighina . . .	5336	5318	2969	3012	8295	8330	16625	10644	5981	8,6	38,0	3,7
Bălți . . .	5149	5199	8388	8568	13573	13768	27304	10348	16956	13,0	55,9	8,8
Ismail . . .	1392	1389	2023	2071	5839	5914	11753	2781	4094	4,8	12,7	2,2
Bolgrad . . .	595	501	—	—	—	—	—	1196	—	—	9,8	—
Chișlia . . .	1072	1080	—	—	—	—	—	2152	—	—	18,6	—
Cahul . . .	400	400	—	—	—	—	—	800	—	—	14,4	—
Reni . . .	957	373	—	—	—	—	—	730	—	—	104,3	—
Orhei . . .	3476	3662	9697	9759	13272	13427	26699	7144	19555	12,5	59,5	9,8
Soroca . . .	4276	4507	10952	11282	15228	15780	31017	8783	22234	13,8	57,4	10,9
Hotin . . .	4494	4733	19030	19623	23523	24356	47888	9226	38661	15,6	50,1	13,1
Global	—	—	—	—	112622	115866	228525	—	—	11,8	—	—
Total	53932	55733	—	—	—	—	—	109655	—	—	34,7	—
Sate	—	—	58730	60143	—	—	—	—	118873	—	—	7,2

Iată repartiția după Kreppel:

Chișinău	100.000	50	la sută	Leova	4.000	60	la sută
Tighina	25.000	40	„	N. Sultța	5.000	60	„
Soroca	20.000	75	„	Hincești	3.000	50	„
Bălți	25.000	55	„	V. Rașcu	2.500	60	„
Orhei	15.000	60	„	Mărculești	3.000	98	„
C. Albă	5.000	15	„	Vertiujeni	3.000	98	„
Hotin	18.000	40	„	Dumbrăveni	2.500	99	„
Secureni	7.000	70	„	Romanovca	2.500	75	„
Rezina	7.000	75	„	Tirnova	2.500	30	„
Telenești	4.000	80	„	Riczewlu	1.000	96	„
Fălești	6.000	60	„	V. lui Vld.	1.000	96	„
Otachi	7.000	70	„	Sculeni	1.000	75	„
Călărași	5.000	85	„	Firilica	1.000	75	„
Briceni	8.000	90	„	Ungheni	1.000	80	„
Edinți	8.000	70	„	Reni	1.000	15	„
Lipcani	5.000	70	„	Kuton?	2.500	35	„

„Die übrigen Juden—nu uită să adauge Kreppel—wohnen zerstreut in Dörfern“.

Ca să vedem și mai clar situația Basarabiei din acest period, utilizând pe același Kreppel¹, dau—pentru a localiza această provincie în concertul celorlalte națiuni și continente—următoarea comparație, luând ca termen de bază numai pe cei 100.000 de jidani din Chișinău.

	Canada	sunt	126196	de jidani în	1921
	Franța	„	150000	„	„
	Belgia	„	100000	„	1920
	Turcia (europ.)	„	100000	„	1922
	Italia	„	45000	„	1921
	Bulgaria	„	40000	„	1920
	Elveția	„	21000	„	„
	Suedia	„	8000	„	„
	Danemarca	„	6000	„	1021
TOTAL . . . 100.000	Spania	„	12000	„	1919
	Danzig	„	6000	„	„
	Finlanda	„	2000	„	1920
	Norvegia	„	2000	„	1922
	Portugalia	„	2000	„	1920
	Gibraltar	„	1000	„	1921

1. Idem, pg. 302-303.

Chișinăul având singur cât 10 țări la un loc.

Cifra aceasta este înspăimântătoare când ne gândim că întreaga Asie—o picătură raportată la ocean—avea 346.000 de jidani în timp ce Basarabia singură, nutrea 370.000 de mii.

În anul 1922 în întreaga Palestină sunt 84.000 de mii. Cifrele vorbesc mai eloquent decât orice comentarii!

Încă în 1910 se plângea scriitorul rus Garschin: „*Chișinăul* este un oraș care nu are nimic rusesc și pe străzi nu se aude niciodată vorbindu-se rusa ci numai moldoveneasca și yddischul¹.

În număr așa de mare și pe alocurea prevalând absolut populația băștinașă, fără să fie conștienți că îndeplinesc un comandament țarist, ei își astâmpărau propria lor sete. Monopolizează comerțul, acaparează bursa, pun mâna pe întreaga presă și fac din Basarabia—după expresia lui Berghel—„o slugă proastă”².

Numai în *Chișinău* în 1903 situația comerțului era după cum urmează:

In Chișinău sunt de toate	8 bănci de schimb dintre care	8 jidovești
„ „ „ „ „	21 băcăni	15 „
„ „ „ „ „	21 galanterii	16 „
„ „ „ „ „	40 mag. (manufac.)	33 „
„ „ „ „ „	8 mag. haine gata	8 „
„ „ „ „ „	10 tutungerii	6 „
„ „ „ „ „	2 cișornicării	1 „
„ „ „ „ „	15 farmacii	11 „
„ „ „ „ „	4 brutării	4 „

Din 129 întreprinderi comerciale, numai 27 sunt nejidovești și 102 jidovești, formând din numărul total al comercianților 87%³.

Toate cârciumile, băcăniile, fabricile de horilcă și industria sunt un apanaj jidovesc, iar casele de prostituție, pe care jidanii le numesc „camere mobilate” devin adevărate centre de desfacere pentru traficanții de carne vie. Prin intermediul jidanilor Ungher și Goldștein—polonezi—cele mai frumoase basarabence sunt răpite și transportate la Port Said, Calcutta și Șanghai.

1. V. M. Garschin, „Polnoe sobranie socinenii” 1910, pg. 483.

2. Bergel, op. cit., pg. 51.

3. „Vsea Rossia”, an. 1903, (A. S. Suvorin), C. Rossof, „Evreischii vopros”, Petersb. 1906, pg. 45.

Numai Chișinăul în preajma anului 1900 avea 16¹, „dintre astfel de case de comerț viu”².

Credincioși preceptelor diavolești din Talmud, jidanii fabrică singuri atât băuturile, ca vinul, berea, cât și cele spirtoase, ca rachiul, coniacul, etc.

Fiind analizat vinul unui cârciumar din str. St. cel Mare (Nicolaevscaia) conținea acid sulfuric, iar într'o descindere inopinată în beciul altui jidan cârciumar s'au găsit oase de — dau expresia lui Berghel—, „zdohnituri”³ în majoritatea lor de câine... cu care acest jidan prepara narcotizarea Basarabiei.

Insuși tatăl meu, preot, a văzut personal cum jidanul Faïman Iosif fabrica vin din: moare, rachi, apă și coceni de cucuruz.

„Dacă basarabeanul n'a băut întotdeauna această otravă, pe care jidanii o mai numeau și vin,—spune același Berghel—a băut în schimb propriul său vin pe care, vânzându-l jidanului, îl cumpăra dela acesta, cel puțin, botezat”⁴.

Credincioși Schulhan Aruchăi, jidanii au defăimat și credința bietului țăran.

Cu scopuri rituale, sau ca să-și bată joc de răstignirea lui Hristos, jidanii pun la cale o servitoare să se împărtășească—in Izmail—și să aducă în gură sfânta cuminecătură. Subliniez că acest fapt nu este o mistificare. Este relatat și de Liutostanski de seriozitatea căruia nu se îndoește nici marele teolog rus Svetlov. În monumentala sa operă „Învățătura creștină în expunere apologetică”, Liutostanski este citat ca autoritate indiscutabilă în materia problemei jidovești.

Despre acest Izmail mai găsim o relatare în Verax: „En 1870, des juifs ayant été reconnus coupables d'avoir volé de l'argent et des vases sacrés dans la Chatédrule d'Ismail, la population d'Ismail... maltraita les juifs. Il est just de dire que l'auteur principal du vol, Silberman, avait dénoncée comme complice, le rabbin Brandes d'Ismail, et qu'on avait trouvé une partie des vases sacrés dans les latrines de la maison du rabbin”⁵.

Încă prin 1829—1831 doctorul german I. H. Zucker, călă-

1. Berghel, op. cit. pg. 52.

2. Idem, pg. 49.

3. Idem.

4. Berghel, op. cit., pg. 60.

5. Verax, op. cit., pg. 148.

torind prin Basarabia, scrie în „Bessabien Bemerkungen und Gedanken, bei Gelegenheit eines mehrjrigen Aufenthaltes in diesem Lande“, următoarele: „Furt cu spargere nu svrșește decât rare ori moldoveanul, mai mult obișnuesc jidanii“¹.

Un alt călător de mai târziu, Afanasiev Ciujbinschi, rus, scria: „...cruzimile proprietarilor... ruși și evrei, exploatează fără milă acest popor pașnic și răbdător“².

Moscova își slăbea din ce în ce mai mult controlul asupra jidanilor din Basarabia. Lucrurile au ajuns pn acolo înct, ne-o mărturisește Berghel, „jidanii nu se sinchiseau să vnd, alături de ghet și haine vechi, obiecte sacre ca: icoane, cruciulițe și lumnri“³.

Incă în 1770 se construște la Tighina o sinagogă, iar din 1774 în Chișinău există „Frțimea Evreeasc de înmormntri“⁴. Primul rabin al comunității jidovești din Chișinău a fost faimosul Zalman Mordcovi Scharogradschi, elevul dicului Israel Be-sehta. În 1846 Haim Czernowitzer clădește prima sinagogă mare pe malul drept al Bicului și cam tot în jurul aceleeași date se construște școala confesională Talmud-Tora⁵. N’am găsit nicio situație a sinagogilor din Basarabia.

Este sigur că în centrele cu mai puțin de 50% (jidani) au existat mai multe sinagogi. Alături de ele jidanii au inițiat școli pentru pregătirea viitorilor „tirtani“⁶.

După 1900 în Basarabia sunt 600 de hedere cu 12.000 elevi, 2 gimnazii pentru săraci, 13 Talmud-Tore, 26 de începătoare, 9 școli profesionale de băeți și 3 de fete.

Când și jidanilor li s’a permis să-și inițieze școli și licee particulare, situația până în 1924 era aceasta: 48 de școli jidovești, 12 nemțești, 1 franceză, 1 polon și 1 ucraineană.

1. St. Ciobanu, „Basarabia” (monografie), Macovei, Părerile străinilor, pg. 244.

2. Idem, pg. 248.

3. Berghel, op. cit., pg. 72.

4. Ciobanu, „Basarabia” (monografie) Enea-Culcele, pg. 339.

5. Ibidem.

6. Acest termen cu care, mai ales țăranii, calificau pe jidan, este de origine germană și provine dela substantivul „Untertan” = supus.

Situația celor 7 licee — în acelaș an — era următoarea :

Naționalitatea	Români	Jidani	Ruși	Armeni	Bulgari	Germani	Poloni	Amestec	Total
Lic. Nr. 1 B	430	108	25	4	—	4	4	—	575
„ Nr. 2 B	110	288	68	5	4	5	5	8	493
„ Nr. 3 B	300	112	53	2	3	1	4	8	483
„ Real	280	34	35	—	2	3	3	4	370
„ „Reg. Maria“ F.	282	49	61	4	3	4	9	—	412
„ „Pr. Dadiani“ F.	97	188	27	8	4	2	8	4	338
„ „Eparhial“ F.	597	—	5	—	2	—	—	—	604
Total . .	2105	778	274	23	18	19	33	24	3275

Iar în cele 4 școli medii — în acelaș an 1924 — situația se prezenta astfel :

Naționalitatea	Români	Jidani	Ruși	Alte naționalități	Total
Șc. Medie Nr. 1	120	75	32	—	227
„ „ „ 2	30	111	42	2	185
„ „ de fete	60	31	39	—	130
„ „ jidovească	—	90	—	—	90
Total . .	210	307	113	2	632

În cele 38 de școli primare ale Chișinăului, înființate încă din 1918 (14 de băieți, 15 de fete și 19 mixte) situația era după cum urmează :

Naționalitatea	Români	Jidani	Ruși	Alte naționalități	Total
14 Școli de Băleți	930	1044	900	58	2932
14 „ „ Fete	838	1555	830	42	3265
4 „ Mixie	1055	14	83	5	1157
Total . .	2823	2613	1813	105	7357

Mai amintim că în cele 26 de grădinițe, existente tot din 1918 în acelaș an erau 1180 de frecvențe dintre care: 380 românești, 399 jidovești, 369 rusești și 32 amestecătură¹.

În anul 1938 din cele 97 școli particulare, sunt: 75 jidovești, 10 românești, 5 germane, 4 poloneze, 2 rusești și 1 armenescă.

Reușind să creeze un astfel de procentaj în școli și, pe lângă aceasta, să-și înființeze havre pur jidovești, legalizate și confirmate de stat, ei ajung în scurt timp să ocupe locul al treilea între numărul știutorilor de carte.

Berghel când a semnalizat analfabetismul teluric care trona în Basarabia țaristă, nu s'a sfiit s'o afirme fățiș: „Dacă guvernul nu va lua nicio măsură, mai înainte de a rusifica Basarabia, o va îndobitoci”².

Clasificarea știutorilor de carte după procentaj ne dovedește aserțiunea lui Berghel. Iată-o :

Germani . . bărbați	65,60%	femei	62,90%
Polonezi . . „	55,6 „	„	52,9 „
Jidani . . . „	49,6 „	„	24,1 „
Beloruși . . „	42,3 „	„	11,5 „
Velicoruși „	39,9 „	„	21,1 „
Bulgari . . „	31,4 „	„	6,4 „
Turci . . . „	21,1 „	„	2,4 „
Ucraineni . . „	15,3 „	„	3,1 „
Moldoveni . . „	10,5 „	„	1,7 „
Țigani . . . „	0,9 „	„	0,3 „ ³

1. Aceste statistici le-am cules din Șt. Ciobanu, „Chișinăul”.

2. Berghel, op. cit., pg. 36.

3. Ciobanu, „La Bessarabie” (Sa population, son passé, sa culture), Buc. 1941 pg. 84.

După confesiune, încă din 1900, jidanii ocupă locul al treilea¹.

Protestanții . bărbați	66,00/o	femei	66,70/o
Judei . . .	„ 49,6 „	„	24,3 „
Rom. Catolici	„ 51,7 „	„	47,7 „
Staroobreadți	„ 29,3 „	„	5,2 „
Ortodoxi . .	„ 16,1 „	„	4,2 „

Analfabetismul moldovean în clasificarea după populație și a ortodoxilor în clasificarea după confesiuni, dovedesc net atenția și intențiile pravoslavnicei Rusii față de Basarabia. Dominând în toate direcțiile, jidovismul își consolida poziția sa în acest nou Canaan oferit de Moscova.

Rămânea o singură direcție în care înșeleptii Sionului încă nu încercase o ofensivă; pentru că aceasta din urmă nu se poate întreprinde decât după ce s'au cucerit toate celelalte domenii de manifestare — și această ofensivă era aceea a „iudaizării spirituale a Basarabiei“².

Visând mereu victoria prozelită asupra Chazarilor, speranțele unei eventuale victorii în Basarabia, era o afacere care tenta.

Terenul fiind favorabil, date fiind condițiile de trai și mai ales numărul considerabil al sectelor, încercarea nu costa parale.

Prin 1882 jidanul Jakob Priluker născocescă o sectă în Odessa pe care o botează „Noul Israil“ (New' Israil). Tendința ei nu era atât o apropiere a iudaismului de creștinism, cât o prindere în plasă a creștinismului. Aceasta o dovedește mai ales eșecul ei. Înăbușită în Odessa, ea reînvie în Chișinău pe la 1884 sub conducerea aventurierului Iosiv Rabinovici. Născut în Orhei (1837), publică în ziarul „Na Boker Or“, mai multe articole în care susține și apără poziția rabinatului (IV Nr. 7-8).

Mai târziu palestinofil — face o călătorie în Palestina — având tererul pregătit de societatea biblică protestantă, publică — în limba ebraică veche, în Chișinău, un catehism în care desvăluie minunata sa învățătură, sub titlul „Schelosch Esreh Hanachot“.

Admițând formal dogmele ortodoxe, n'a renunțat la sâmb-

1. Encicl. Evrească, vol. IV pg. 384.

2. Berghel, op. cit. pg. 41.

bătă și mai ales la circumcizie. Cu aprobarea ministerului de interne moscovit și cu tot sprijinul pastorului Faltin, Rabinovici deschide o casă de rugăciuni (Bet Lechem) unde toată rânduiala se făcea în limba jidovească¹. Cu un amestec haotic de franchism², și alte secte, Rabinovici își propunea „...das Judentum mit dem Christentum zu verschmelzen”³.

Toată această afacere n’a durat multă vreme. E deajuns să amintim că numai într’o jumătate de an avea în jurul său 6000 de adepți atât dintre jidani cât și dintre creștini, numiți de dânsul „Israilteane novogo zaveta”⁴ (Israeliiții noului testament). Chiar Franz Delitsch, prifesor din Leipzig, a aplaudat această mișcare⁵.

Cam absurdă în fond, dar agreabilă în formă, încercarea lui Rabinovici a eșuat „după—cum afirmă singur—negăsind nimic în iudaism, am găsit totul în Isus Hristos”. Totul s’a sfârșit cu convertirea lui Rabinovici la protestantism... dispărând imediat.

Dintre sectele care au mai pătruns în Basarabia, propunându-și aceleași nobile scopuri, au fost franchismul și sabbataizewismul. Amândouă la un loc n’au reușit nici cât Rabinovici.

Un alt exaltat a la Rabinovici, apare Awerbuch care în cârdășie cu evangheliștii, țintește în fond să deraeze ortodoxismul milenar. Și încercarea acestui perciunat a eșuat.

După 1900 țarismul nu mai conduce destinele rusești. Se menține numai din inerția despotismului său de altă dată. Rolurile se răstoarnă. Având în mână presa, jidanii vor otrăvi lent dar sigur toată pravoslavnică Rusie.

Situația Basarabiei era de plâns.

Pentru că un demers legal era imposibil, iar o hotărîre fără știrea Moscovei, ilegală, era natural și necesar să apară anti-septicul.

Toate pogromurile din Rusia—prea târziu începute—au fost înscenate și sprijinite de camarila țarului.

1. Encicl. Evr. vol. XIII pg. 193.

2. Dubnow. Op. cit. pg. 224.

3. Ibidem.

4. Măslî i factă k Evreiscomu voprosu. (Pisima Evrea) Odessa 1894 pg. 79.

5. Despre acest lucru el scrie în Neue Dokumente der südrussische Christenbevegung, Leipzig 1887.

În Basarabia, țarismul nu are nici un interes să organizeze un pogrom, pentrucă iudaismul de aci îndeplinea un comandament moscovit.

Vis vim expellet. Toți scriitorii moldoveni se pronunță contra târtaților și dacă pe alocurea, în cele ce scriau ei, găsim declanșată o ură de moarte contra jidanilor, apoi ea a fost deslănțuită numai din dragostea către țaran și limbă moldovenească. Poporul tăcea, dar aștepta :

*Dar'ar Dumnezeu să tune,
Măi jidane, măi ;
Frații noștrii să-i adune,
Măi jidane, măi.*

Pentru cine, în afară de Brociner, Nemirover, Pineles și alți înțelepți ai Sionului, atitudinea lui Hasdeu, față de „iuzi“, este un mister“?

Cine, dacă nu jidanii, au dictat antisemitismul acestui om extraordinar?

Ce om, cu cât de puțină judecată, s'ar putea mira de atitudine „necorectă față de jidani“ la un Stamate, A. Leonard, A. Nacu și alții?

De ce Butmi și Crușevan s'au născut în Basarabia și nu în Camciatca?

Sunt multe întrebări care nu au nevoie de răspuns. Calitatea lor însăși, de a fi întrebări, le dă și răspunsul.

Când în 1903, în satul Dubăsari, se găsește corpul găurit („...die mit Stichwunden bedeckte Leiche“...) ¹ al unui copil, Râbacenco și când, în preajma paștelui aceluiaș an, o servitoare creștină cade victimă stăpânului său jidan, Pavel Crușevan, — acest „Finanzbeamte Moldauer“ ² — prin organele sale de luptă și mai ales prin „Bessarabeț“ (Basarabeanu) dă alarma celui „Chischnewer Gemetzel“, care cu sprijinul poporului, rămâne, cum pe drept susține Boldur „printre cele mai însemnate evenimente din istoria Basarabiei“ ³.

Aceasta a fost prima și ultima reacțiune basarabeană.

1. Dubnov, op. cit., Vol. X, pg. 370.

2. Ibid.

3. A. Boldur, Istoria Basarabiei.

Cu o singură privire retrospectivă, rezumând cei 106 ani de ocupație rusească, la o singură frază, ajungem la următoarea concluzie firească și anume la aceea că jidanii din Basarabia au fost aduși de Moscova. Vorbesc cifrele țariste.

Mimetismul, particularitatea inerentă acestei rase de farmazoni, l-a făcut pe Izrael invizibil și atunci când țarismul, în ultima sa convulsie agonică, a ridicat sabia ca să lovească, a nimerit alături.

Așa se întâmplă că pe eșafodul ridicat de ruși pentru tot ce era nerusesc, jidanii târie întreaga Rusie.

Asistăm la cea mai groaznică hecatombă istorică.

Cel mai mare stat din lume cade victima unui popor blestemat să nu aibă niciodată un stat.

Jidovismul, acest Iuda, care te sărută dacă, pentru moment, nu te poate răstigni, a lovit țarismul în inimă. La miezul nopții spre 17 Iulie 1918, întreaga familie a străvechilor Romanovi este împușcată, iar corpurile sunt tăiate în bucăți și disolvate în acid sulfuric.

Operația accasta au făcut-o patru bandiți jidani: Iakob Iurovski, Peter Iermacov, Iakob Sverdlov și Chaia Goloscheichin¹.

Jidovismul a triumfat și din bogata sa colecție Basarabia n'a întârziat să-și dea prinosul său, în persoana faimosului telenestețean, Broinstein, care prin botezul ateu—devenit Troțchi—intră pe lângă toți ceilalți jidani din Moscova, conducător al destinelor unui popor care n'a știut niciodată precis, ce vrea și încotro trebuie să meargă.

IGOR P. JECHIU

1. Nicolae Socoloff „Enquête judiciaire sur l'assassinat de la famille impériale Russe, Paris, pg. 257.

REGELUI NOSTRU

În cinstea Ta, Slăvite Voevod,
Cununi de lauri Îți aduc oștenii,
Azi reînvie parcă din milenii
Frânturi de epopee, în bejenii
Când făceau una : Domnul și norod !

Te-ai înfrățit cu noi, superb vlăstar,
Și Ți-ai legat de noi ursita vieții
Neprihănit, cu-avântul tinereții,
Te-ai dăruit cu Sfinții și Poeții
Să străjuești al neamului altar.

Sfânt soare iar străbate printre nori,
În sânge-abia 'nchegat roiește glia,
Trăim, în biete clipe, veșnicia,
Și toarnă 'n noi tipare România
În forja luptei, bravii tăi feciori.

S'au dus, năvalnic, oștile spre Bug,
Nici Nistrul nu le-a stat zăgaz în cale...
Mergeau pe drumuri largi, voevodale,
Spre-a întregi hotarul Țării Tale
Și-a răzbuna martirii arși pe rug.

Tu re'ntrupezi pe celălalt Mihai
Ce-a strâns tot neamul românesc deolaltă,
Iluminând prin veacuri Vrerea 'naltă,
Ce-o scrîm prin baionetă 'n loc de daltă
Din Tisa... până 'n stepele Nogai.

Pămîntul dac prin suferinți sfințit
Ce-a odrăslit din el virtuți romane,
N'a dat sălaș la seminții dușmane
Ci a păstrat sublimele icoane
Și-altarul Romei noi, nepângărit.

Sublimul suflet dac, nemuritor,
Ca diamantu 'n tină, ori cărbune,
În noi trăi!... Și-a săvârșit minune
Reînviind pe margini de genune
„Străjeri latinități” — dărz popor.

Străbuni ne sunt Traian și Decebal,
Ce n'au schimbat iubirea 'n legea „urii”,
Ne 'ndeamnă pașii Moșii și Pandurii,
„Să ni se usce limba 'n cerul gurii
De te-om uita: Ierusalim-Ardeal”.

Oricât ne-om duce noi spre Răsărit,
Zăgaz să punem hoardelor păgâne,
Noi nu uităm că îndărăt rămâne
Un sanctuar, — ce vrea de oști române
Să fie iarăși una, întregit !

Mihai al nostru, domn viteaz și sfânt —
A apărât aici Creștinătatea,
Îl temeau Poarta și străinătatea,
Că împărțea cu paloșul dreptatea
Și-i treaz și azi la Turda în mormânt !

Simbol purtând pe românescul Steag :
Un vultur și un zimbbru „Stema Țării”,
Din culmi Carpate până 'n largul mării
Noi n'am venit cu vântul întâmplării
Și-am fost stăpâni, de veacuri lung șirag.

Al *Albei Iulii* tânăr Voevod,
Azi trece pragu 'nalt al bărbăției,
Când noi lărgim hotarele moșiei
Visându-l „Făt-Frumos” al României
Greu încercatul, înțelept norod !

Mihai — Domn Mare, ziditor de veac,
Plugarii țării ce-odrăslesc oștirea
Destinului, îi cer azi împlinirea :
Vrând Daciei Tralane întregirea
Și vechiul eroism Romano-Dac!

„Iar mâni ...când duhul Păcii va zbura
Cu ramuri de măslin ducând solie,
Noi vom clădi altar, de veșnicie
Și toată fapta *înychina-vom Ție*
Pentru-a trăi... *în nemurirea Ta !*

CEZAR CRISTEA

EMINESCU ȘI BIBLIOTECA GIMNAZIAȘTILOR DIN CERNĂUȚI

Între biografic și estetic sunt atâtea strânse corelații, încât a vorbi cu dispreț despre „amănuntele biografice“, agățându-te de anumite formule estetice, atunci când cauți să explici o creațiune literară, înseamnă să reduci un fenomen complex numai la un anumit aspect, ignorând nenumărate altele. Într'adevăr, e foarte simplu să afirmi că opera de artă este produsul geniului sau talentului și să-ți închipui că în modul acesta simplist ai explicat însăși creația operei. Adesea însă, creația este determinată de neînsemnate circumstanțe. De aici necesitatea de a cunoaște „amănuntul biografic“, mai ales când e vorba de un suflet atât de complex și de plin de antiteze ca Eminescu, despre care ne ocupăm acum.

În special când e vorba de stabilit „intelectualismul“ poetului nostru, despre care s'a făcut atâta vorbă (cf. A. Vasiliu: „Intelectualismul lui Eminescu“ în „Preocupări literare“ 1941), trebuie să fim foarte precauți, pornind dela date sigure.

Pentru a stabili formația intelectuală a lui Eminescu pe când studia la Cernăuți, un document de mare valoare este *Cunsemnăclunariul*, un catalog-inventar al veniturilor și cheltuielilor bibliotecii gimnaziștilor din Cernăuți, denumit astfel și în parte scris, chiar de profesorul Aron Pumnul. Despre această „bibliotecă secretă“ a gimnaziștilor din Cernăuți, care a fost păstrată câțeva vreme chiar în casa lui Pumnul, ne dăduse că-

teva informații T. Stefanelli; se mai cunoșteau din această bibliotecă trei cărți dăruite de M. Eminescu și câte una dăruită de Nicu și Ilie Eminescu, pe când erau elevi la Cernăuți. După descoperirea importantului „Cunsemnăciunariu“, am adăugat în „Revista Bucovinei“ (L, 1942, nr. 3 și 5) și în Bul. „M. Eminescu“ (1942), și mai avem de adăugat multe și importante informații asupra acestei biblioteci, unde și-a îmbogățit sufletul atât poetul nostru Eminescu, frații săi, cât și o întreagă pleiadă de „învățăcei gimnaziști“, colegi de ai fraților Eminescu, elevi de ai lui Pumnul și I. G. Sbiera, care au devenit buni patrioți și marcante personalități ai intelectualității bucovinene.

Din acest „Cunsemnăciunariu“ scris între 1858—1880 de A. Pumnul, I. G. Sbiera, Al. Pleșca, G. Buliga, I. Botezat, M. Eminescu, Metodi Luția, Daschievici, Popovici și alții, scoatem unele date importante asupra acestei prime biblioteci cernăuțene, cu un caracter oarecum public, deși era menită mai mult „învățăcelor“ sau „studenților gimnaziști“. Donatorii de bani și de cărți erau, cei mai mulți, elevi ai gimnaziului, ai școalei preparamandale (normale) și ai seminariului teologic (alumnii), dar erau și multe donații venite dela distinse personalități și autori, fie din Bucovina, fie din Vechiul Regat, fie din Transilvania, precum Hurmuzăcheștii, Vasilco, Flondoreni, etc. dintre primii, iar dintre ceilalți: V. Alecsandri, Gh. Asachi, C. Negruzzi, I. Negruzzi, T. Codrescu, rectorul seminariului din Huși, Nicefor Iliescu, G. Barițiu, etc., de unde vedem întinsele relații culturale ale lui Pumnul și ale acestei biblioteci, cu toate provinciile românești.

Inițiativa creerii acestei biblioteci a gimnaziștilor, se pare că a venit, prin 1857, dela I. G. Sbiera, dacă trebuie să-l credem pe el, însă realizarea ei s'a făcut mai ales sub directa influență a lui A. Pumnul și Al. Hurmuzachi. După cum reese dintr'un apel scris de Gavril Buliga, pe când era bibliotecar, prin 1863, biblioteca aceasta avea de scop dezvoltarea gustului pentru citit, dar și scopuri etice și naționaliste. De aceea cărțile erau, cele mai numeroase, în limba română, și abia după 1875, ajung dominante cele în limba germană. Din cele aproape o mie de volume ale bibliotecii ni s'au păstrat astăzi, la „Soc. pentru cultură“ din Cernăuți, abia vreo 3-400 volume, care vor fi aduse în toamna aceasta, din nou în casa lui A. Pumnul, unde se va forma un muzeu.

Fie că erau donate sau cumpărate din banii donați, cărțile bibliotecii gimnaziștilor reprezentau aproape întreaga mișcare culturală a provinciilor românești, fiind în curent cu ultimele apariții în domeniile științei și literaturii contemporane și anterioare. Din literatura veche erau scrieri de Varlaam, Dosoftei („Psaltirea în versuri” ni s’a păstrat, după cum s’a păstrat și „Hronicul” lui Șincai), etc.

Filologia și Istoria erau amplu reprezentate mai ales prin scrierile transilvănenilor, în frunte cu Lucian, Cipariu, etc., De asemenea cărțile religioase erau foarte numeroase. Astfel că și din acest punct de vedere și biblioteca gimnaziștilor era o continuare a latinismului care s’a manifestat pe terenul istoric, filologic și teologic, mai ales. Asta nu înseamnă că alte domenii literare și științifice nu erau reprezentate. Erau reviste ca „România literară” dăruită de Alecsandri, „Convorbiri Literare” dăruite de I. Negruzzi; s’au păstrat colecții din „Gazeta Transilvaniei”, după cum s’au păstrat ani întregi din „Foaia pentru minte și literatură”.

Proza era reprezentată mai ales prin traduceri din franțuzește făcute de Pelimon; de ex. „Coliba indenească” pare că l-a influențat pe Eminescu, de unde se pare că a căpătat primele cunoștințe despre indianism. Alte traduceri erau făcute de Ermiona Asachi, G. Sion, Alecu Vasiliu, I. Barac, V. Arion etc.

Erau și primele manifestări dramatice ale lui Costachi Caragiali, V. Alecsandri etc. cum și multe traduceri.

Poezia era reprezentată de poeții cunoscuți ca Alexandrescu, Mureșianu, (erau mai multe exemplare), I. Văcărescu, Eliade; Alecsandri dăruiește „Doine și lăcrămioare”, după cum C. Negruzzi dăruia „Baladele” traduse din V. Hugo. Erau însă și poeți mai mărunți ca Pelimon, Baronzi, Radu Ionescu ale cărui poezii au multe asemănări cu scepticismul și nemulțumirea lui Eminescu (cf. A. Vasiliu, în „Rev. Bucovinei”, 1942 nr. 5).

Desigur că un ghid pentru lecturile lui Eminescu au fost „Lepturarele” lui A. Pumnul (cf. C. Loghin, în „Rev. Bucovinei”, 1942, nr. 5) dar și mai înainte de ele poetul, nostru a citit cu aviditate operele scriitorilor din biblioteca gimnaziștilor, unde el era bibliotecar prin 1865-66 și poate că și mai apoi, după cum se poate deduce din scrisul din „Cunsemnăciunariu” care

este al lui în această vreme. Intr'adevăr, în 1865-66, M. Eminescu dăruiește acestei biblioteci zece volume, dintre care erau cunoscute până acum numai trei. (cf. A. Vasiliu, în „Rev. Bucovinei“, nr. 5). Dintre cărțile donate de M. Eminescu era și un volum de poezii de Langbein, sau o botanică și o zoologie a lui Pocornî, cum și „Cânturi intime“ de Radu Ionescu, despre care am amintit mai sus, etc. Trei din cărțile dăruite de M. Eminescu au fost înregistrate în „Cunsemnăciunariu“ de poet, iscăbindu-sa ca donator; celelalte șapte au fost introduse, probabil, de un alt bibliotecar, I. Botezat, care notează că donatorul M. Eminoviciu era student în cl. V-a a gimnaziului și asta o repetă de șapte ori. Desigur că Eminescu era în 1865-66 în cl. V-a ca „privatist“. Nu știm unde va fi trecut examenele pentru clasele precedente. După scris, putem deduce că M. Eminescu a continuat să scrie în acest „Cunsemnăciunariu“ nu numai în 1865-66 ci, cu unele intermitențe, și în anii următori, astfel că se pare că Cernăuțul era locul de refugiu, atunci când adolescentul poet era obosit de peregrinările prin țară. Chiar și în 1871, când Eminescu vine în Cernăuți împreună cu comitetul din Viena pentru a pregăti serbarea dela Putna, se pare că a mai scris în catalogul sau „Cunsemnăciunariul“ bibliotecii, după cum și în 1875, când aduce clandestin la Cernăuți cartea lui Kogălniceanu despre „Răpirea Bucovinei“, mai scrie în acelaș catalog o carte. Știm dela T. Ștefanelli că în 1875, Eminescu a vizitat mormântul lui A. Pumnul cum și casa lui.

„Cunsemnăciunariul“ mai conține o pagină scrisă și iscălită de A. Pumnul prin care arată că, fiind bolnav, în 1863 încredințează biblioteca și avutul ei lui I. G. Sbiera, care și iscălește de primire.

Acest „Cunsemnăciunariu“ sau catalog al bibliotecii gimnaziștilor din Cernăuți are deci o importanță deosebită căci putem stabili:

a) Raporturile culturale dintre Bucovina și toate provinciile românești;

b) Constatăm deșteptarea națională și culturală din epoca de după 1850, care trebuie pusă în legătură cu activitatea lui A. Pumnul în Bucovina.

c) Avem date asupra multor colegi și contemporani bucovineni ai lui Eminescu.

d) Avem amănunte în legătură cu viața și activitatea intelectuală a lui M. Eminescu în Bucovina.

e) Știm, însfârșit, cu exactitate care au fost lecturile adolescentului M. Eminescu din biblioteca pe care cu atâta grijă și dragoste o orânduia, după mărturia aceluiaș T. Ștefanelli, scria cu migală cine dăruia bani și data când dăruia, cum și cărțile dăruite. Cărțile din acest catalog al bibliotecii gimnaziștilor trebuesc citite de cei ce urmăresc stabilirea de izvoare în opera poetului, de acei ce vor să-i urmărească adevărata evoluție intelectuală și cărțile ce i-au determinat această evoluție. Studiile comparatiste eminesciene nu se pot dispensa de cunoașterea acestui „Cunsemnăciunariu“, care trebuie neapărat tipărit integral.

AUREL VASILIU

IARNA

S'a înfundat pământul în zăpadă,
E-atâta timp de când tot viscolește.
Și frigul, blestematul, mereu crește,
Iar crivățul nici gând n'are să șadă.

Nici se cunoaște pe unde a fost cale;
Un vârf de pom în zare se desprinde,
Și cât încerci cu ochiul a cuprinde
Nu poți deosebi de-i deal ori vale.

Prin geamul înghețat privesc afară
Și las să se perinde pe 'ntrecute
Nostalgice visări de primăvară,
Cu gândul dus la vremile trecute.

D. COSTIN

AUZ

Ploile capătă crengi și flori,
Căzând din nori.
Aud și vizuinile și-aripa
Care bate deasupra mea clipa.

Piticii ciocănesc pe sub pământ,
Căutând vâna de aur, râul sfânt,
Ochiul diamantului nesăgetat
Și degetul unui urs-împărat.

Toate le-aud.
Și-auzul încă mi-i crud.
Clopotul sângelui molatec, rotund,
Ține veștile care nu mai pătrund.
Ține veștile dela stea
Să n'ajungă în inima mea.
Ține veștile dela șerpui de casă
Și 'n amiaza cuprinsă mă lasă, —
Să cad și s'adorm profund,
Clopotul din sânge, molatec, rotund.

MAGDA ISANOS

REVĂRSAREA ¹

Prăpădul din Soloboda, a început într'o noapte, pe la cântatul cocoșilor. Ploua de două săptămâni, iar apele, care veneau mănioase, de vreo câteva zile, în noaptea aceea trecură malurile, cuprinzând șanțurile adânci care înconjurau satul. Cu mult înainte de a se lumina de ziuă, Soloboda fu cuprinsă de groaza prăpădului. Din locuințele joase, strânse una într'alta, cu streșini zburlite de stuf, ieșiră, îngroziți, solobodenii bărboși, și răcneau alergând în neștire, pe ulițele adâncite în întunec. Apele vuiău cu glasuri mari. Tot satul se 'ngrămădi, cu poveri pe umeri, spre ieșirea care ducea spre dealurile cu păduri dela miază-zi; se 'mpingeau unii într'alții, răcneau, suduiau, se che-
mau. Primii dintre ei care vrură să treacă șanțul lat, din care apa se revărsa din ce în ce mai puternică, se prăpădiră bolborosind, în adânc și numai poverile lor mai pluteau, tot la vale. Și cu toate că, a încerca să treacă șanțul, însemna a se asvârli în brațele morții, cei din Soloboda, umăr la umăr, în cete zbuciumate, se asvârleau în valuri.

La o vreme, s'a auzit undeva printre case o chemare repede, adâncă, de bucium. Oamenii tăcură deodată, își aruncară poverile și fugiră, înapoi în inima satului. Buciumul suna, suna, ca o chemare înfricoșată.

În toate părțile, s'auzeau bubuiturile malurilor în prăbușire. Și odată cu bubuiturile, pământul se cutremura sub picioarele oamenilor. Prinseră să cânte cocoșii, să urle câinii.

1. Fragment din „Prăpădul Solobodei“.

Oile, închise în staule zbierau lung, sfâșietor; vitele, legate la pari în șoproane, boncăluiau adânc. Vietăți negre, speriate, treceau, săgeată, printre picioarele oamenilor, spre întunerecul și mai adânc al luncii acoperită de ape. Cineva se urcase în turnul bisericuței de lemn și suna, într'o doagă, clopotul cel de furtună. Iar buciumul nu mai înceta, peste groaza oamenilor și-a dobitoacelor. În ceruri porni un vânt repede, puternic. Inchipuirile înfricoșate vedeau sus în nouri, balauri mari cu ochi de foc, slobozind râuri tulburi din nările largi, asupra colibelor Solobodei. Deodată, cineva strigă: „Oameni buni, uitați-vă la cer“... Nu se știe ce-au văzut oamenii Solobodei; dar cel care arăta cu mâna spre întunerec văzu un fecior luminos, încălecat pe-un cal alb, spintecând în fugă strașnică, întunecimile. Purta în mâna dreaptă o sulită de pară, iar cu mâna stângă se ținea de coama de aur a calului. „Uitați-vă la ceruri... la ceruri“... striga omul acela mărunț, în care câțiva îl recunoscuseră pe omul smintit din Soloboda. „Ajutor... Ajutor“... răcneau oamenii. Dar, cine să-i audă? Căci, până la cea mai apropiată așezare omenească, era cale de-o zi, prin codrii Plavalarului. Și ei strigau: „Ajutor... Ajutor“... Acum, puhoarele, rupând zăgazarile cele din urmă, intrară, vijelioase, pe ulițele satului. Oamenii se urcară, înebuniți de groază, în vârfurile țuguiate ale colibelor și chirciți, cu picioarele intrate până la genunchi în stuful acoperișurilor, scoteau răcnete, gemete. Unii dintre ei, se strânseseră, trup lângă trup, pe dâmburile din mijlocul satului. Asemeni unor ciorchini de trupuri, cuprinși, strânși unii într'alții, bărbați, copii, femei, clănțăneau de frig și de spaimă, gură lângă gură, frunți lângă frunți. Iar puhoarele veneau, creșteau, urcau, cuprinzând totul, înghițind totul. Uneori s'auzeau trosnituri scurte: colibele Solobodei, una câte una, se desfăceau din legătura pământului, se 'nclinau pe-o parte și porneau cu puhoarele. Curând, fură cuprinse primele dâmburi. Cei din marginile ciorchinilor de trupuri, se luptau din răputeri, mușcau cu gurile, izbeau cu pumnii, scrâșneau, să-și facă loc mai spre inima roții de trupuri. La lumina scurtă a fulgerelor, se vedeau vermăriile de oameni cuprinse de volburi, frământându-se, mușcându-se, sfâșiindu-se. Unii scoteau cuțitele lungi, le ridicau deasupra capului și repezindu-le în grămezile de trupuri, scoteau gemete scurte.

Cei care aveau la ei topoarele, se căzneau să se ridice

în picioare, sau în genunchi și isbeau cu toată puterea, sfărâ-mând țeste, umeri, piepturi. Dar apele, nestăvilit de nimeni și îmbogățite de ploaia care cădea, mare, largă, repede, cu-prindeau dâmburile, luând cu ele, deavalma, copiii striviți în pi-cioare, bătrânii, flăcăii. Trăsnea printre colibe; câteodată, prin adâncul cerului, se iveau dăre mari, de lumină mohorită. Iar glasul nebunului Solobodei, urcat pe creasta unei colibe, nu mai înceta: „Uitați-vă la ceruri“... striga el; buciumul încetă dela o vreme și peste vuetul cumplit al puhoaelor, se mai auzea, spart, numai glasul nebunului.

+ + +

Cine-a gătit glasurile cocoșilor? Cine-a amuțit urletele câinilor? Oare toată Soloboda a murit? Ba nu. Intr'o colibă de lângă bisericuța de lemn, bocește o femeie. Auzind-o, nebunul a tăcut. S'a coborât de pe colibă, încet, parcă spre a nu-l simți cineva și tăindu-și drum prin puhoai, luptându-se din răputeri cu vâltorile, merge spre locul de unde vine țipătul. Apa l-a cu-prins până la piept, până la gât. El bolborosește, spintecă pieptiș vâltorile și s'apropie tot mai mult de locul de unde vine bocetul.

Clopotnița, s'a plecat pe-o parte, apoi s'a culcat pe fața alunecătoare a apelor și gemând din încheieturi, a pornit la vale. Clopotul, a sunat pentru cea din urmă oară, o singură dată. Limba lui a lovit schija, apoi, a amuțit. Tot mai depărtate parcă, tot mai sfâșietoare, veneau din lunci gemetele sufletelor rătăcite. Nu. Soloboda nu mai este. Din cele optzeci de suflete, au rămas numai nebunul satului și femeia care se tângue.

„Ajutor... Ajutor...“ striga femeia, printre bocete. Iar ne-bunul tăia mai cu îndârjire valurile. Câteodată, pământul de sub picioare îi fugea și-atunci el se scufunda și vreme de câteva clipe, înota pe sub apă. O putere de fer încrâncena trupul nebunului, tăind vâltorile. O lumină mare, orbitoare, coborî pe locul unde cu puțin mai înainte fusese așezarea Solobodei.

Nebunul zări crucea neagră a bisericuței, iar la ușa ei, ghe-muită, înțeleștată cu amândouă mâinile de zăvorul de lemn, văzu femeia care striga. „Mântuește-mă, Dumnezeuule...“ strigă omul nebun, târîndu-se, urcând dâmbul bisericuței. Lumina cerului se stinse de-odată și întunerecul se închise. Ploaia începu mai cu putere. Trăsnetele sguđuiau temeliiile lumii.

Nebunul întrebă, înspre ușa bisericuței: „Cine ești? Pentru ce mă chemi?” Dar glasul femeii amuți de-odată. „Cine ești?” întrebă din nou, nebunul. Iată vin să te mântui“. Și ridicându-se în picioare, urcă dâmbul și mâinile lui nimeriră trupul femeii. Răse fioros și căzu în genunchi.

„Tu ești vatra focului meu...” bâlbâi el, căutându-i sânul. Apoi o cuprinse, desfăcându-i picioarele. Femeia îl apucă cu gura de beregată și își infipse, adânc, dinții, în beregata lui. Și se sbătea cumplit, de moarte, sub puterea de fer a nebunului care horcăia, pentru că sângele prinse a-i curge, bogat, din beregată. Ochii îngroziți ai femeii, bănuiră numai o scăpărare de clipă, crucea bisericuței, deasupra lor. După aceea amândouă trupurile simțiră apele care-i cuprindeau. Nimeni nu poate spune ce s'a mai întâmplat. Curând s'a făcut ziuă peste lume. Oamenii din codrii Plavalarului, urcați în vârful gorunilor, priveau, la întinderea apelor și se minunau că Soloboda nu mai este.

Ploile au încetat odată cu ivirea răsăritului. Soarele, puternic, se înalță deasupra lumii, parcă mai luminos, mai cald. Aburi mari se târau pe văi, furișându-se spre înălțimile unde străjuiau cetățile întunecate ale pădurilor. Cărdurile de cocostârci pogo-rau din cer asupra bălților din câmpie. Satele, de pe toată valea râului, odată cu răsăritul, porniră în grabă, cu prăjini, cu cângi, cu odgoane groase, spre puhoaele tulburi. În lumina puternică, locuitorii de sub păduri, păreau niște cărduri de ființe subpământene, pășind grăbite spre volburile pe spinările cărora săltau acoperișuri de case, butuci negri, vite înecate care, răsucite de șivoaie, își scoteau la suprafață când tuspătru picioarele țapene, când capetele mari, cu coarneau asemeni unor țepușe. Și toți oamenii aceia, suflecați peste genunchi, cu cojoacele pe umeri, cu cușmele țuguiate pe ochi, bărboși, tăcuți, privind în pământ, mergeau repede, parcă s'ar fi dus la o bătălie cu puterile revărsate ale lui Dumnezeu. Dar rând pe rând se opreau la hotarul apelor; își săltau cușmele pe ceafă, țâțâiau de mirare, stupeau în valuri și fără să-și dea seama, făceau semnul crucii. Paseri întunecate țipau peste volburi, la ivirea oamenilor. Niște femei, plângeau. Altele, ingenunchiate, băteau mătânii, privind speriate întinderile tulburi. „Trece Soloboda“, spuse cineva, un glas de bărbat, arătând cu mâna spre matca apelor. „Bate-te peste gură...” îi răspunse un glas de femeie, căci oamenii de pe

acoperişul de casă dus de matca apelor, răcneau, chemau ajutor; erau vreo cinci-şase bărbaţi şi femei. Uneori, acoperişul se scufunda cu totul şi atunci, rămâneau desupra apelor numai câteva braţe goale, care intrau repede în val, poate pentru a se încheşta de acoperişul care-i ducea la vale, mereu la vale. Cei de pe maluri, aruncau cângile, funiile. Dar şi le retrăgeau neputincioşi; „Doamne, Doamne...” se văteau femeile de pe maluri.

La o vreme, a trecut o bârnă lungă, groasă, de care sta, încheştat, schimonosit la faţă, un bărbat în pielea goală. Sta încheştat; şi când cei de pe mal îi aruncară odgoanele ca să se apuce cu mâinile, omul de pe bârnă, ca şi cum nici nu i-ar fi văzut, n'a făcut nici o mişcare. Schimonosit, valurile îl duseră tot la vale, încheştat de bârnă. Apoi a trecut un acoperiş în formă de clopotniţă pe care, sgribulit, cu capul ascuns sub aripă, stătea un cocoş mare, roşietic. Cineva de pe mal râse, cântând ca cocoşul. Paserea îşi înălţă capul şi desfăcându-şi aripile, îi răspunse printr'un strigăt înalt, îndelung. O femeie izbucni în plâns.

EUSEBIU CAMILAR

4 MARTIE 1923

Ideile au o soartă a lor după cum o au și oamenii care le elaborează. Cele biceșnice vegetează, apoi dispar ca și cum n'ar fi fost. Prea puține biruesc opacitatea contemporană ca să se avânte dincolo de crugul limitat al vieții, până sub zările fără de hotar ale veșniciei. Dar nemurirea nu rezultă din jocul destinului cât mai ales din trăinicia adevărului. Nu e suficient să storci până la vlăguire circonvoluțiunile cerebrale pentru a creia un sistem de gândire. Acestuia i se cere, în primul rând, să nu fie alterat de ficțiuni și să urmărească linia severă și inexorabilă a logicei. Numai așa, el se va vedea ferit de vântul adversității care îl amenință la tot pasul.

Rațiunea practică, — iată ce a dat neclintire în veac operii lui Kant, ducând-o de pe făgașurile îndoelii până la descoperirea lui Dumnezeu și a eternității sale.

Amicus Plato, sed magis amica veritas.

Condiția esențială a lumii spirituale este adevărul. El se afirmă pretutindeni dar nicăieri cu o elocință mai imediată ca în politică. Căci aici gândirea intră în contact direct cu necesitățile curente, fiind supus verificărilor permanente ale pragmaticei.

E nespus de ușoară făurirea unui program de acțiune care să închege o grupare politică. Dar pentru ca programul să poată avea durabilitate, devenind o formulă terapeutică și nu un paleativ, va fi nevoit să se întemeieze pe o doctrină. Și nu pe una întâmplătoare și artificioasă ci pe una desprinsă din realități.

Un program politic trebuie să fie receptacolul vieții exterioare ; cutia de rezonanță care deslușește și amplifică murmurul nelămurit al revendicărilor obștești. Departe de orice chițibușării de oportunitate, el trebuie să urmărească o idee călăuzitoare a cărei esență să fie o anticipare după cum scopul urmărit să tindă la răsturnarea și primenirea valorilor învechite până la inutilitate...

Ne îngăduim aceste reflecții, privind în urmă, către acea neuitată zi a anului 1923 în care a fost enunțat, la Iași, pentru prima dată programul Ligii Apărării Naționale Creștine, a cărui doctrină trăește și astăzi, în noul stat de subt conducerea Mareșalului Antonescu.

Intr'o dimineață de primăvară timpurie, bătrâna capitală își scuturase obișnuita amorțeală pentru a înveșmânta haina de sărbătoare a zilelor mari. Prin negurile dese, pe străzile încă reavăne de pe urma desghețului, dealungul prăvăliilor mohorite din Ulița Mare, se strecurau pâlcuri dese și însuflețite înspre Sfânta Mitropolie. Bătrâni și tineri, mai ales foarte mulți tineri, se revărsau din toate părțile târgului, purtând licăre albastre în priviri și înfrigurări de nerăbdare în pricipirea pașilor. Se simțea că trăesc intens un ceas neobișnuit ; că ceva hotărîtor e pe cale de a se înfăptui și că tainice îndemnuri lăuntrice îi chiamă spre acea desăvârșire.

Intr'adevăr, cu câteva zile mai înainte, ziarele locale aduseseră înștiințarea, cu ironii printre rînduri, a înființării Ligii Naționale Creștine de către profesorul A. C. Cuza.

De fapt Liga nu era născocirea unei ambițiuni personale, așa cum cerca să o prezinte presa cu zulufi. Nașterea ei tumultoasă promitea un organism puternic, menit să slujească interesele grav primejduite ale permanentului românesc în clipa când, la București, parlamentul constituant se pregătea să suprima din legea fundamentală vechile îngrădiri, deschizând larg porțile patriei, invaziei jidovești.

Trebuia să se găsească cineva care să ia inițiativa și să formuleze lozincele protestatare în numele ființei neamului. Și acela a fost A. C. Cuza, având alături de dînsul nenumărați prieteni iar în urma lui toată viața sbuciumată a ultimilor 60 de ani care, dela 1866 încoace, caracterizase revendicările populare românești în general și pe cele ale Moldovei îndeosebi.

Ziua ctitoriei spirituale fusese fixată pentru Duminică 4 Martie. Și cum Liga era nu numai apărătoarea datinei naționale dar și a conceptului creștin, ea înțelegea să facă primul pas către sânul Bisericii. De acolo avea să soarbă puterile de viață, dimpreună cu binecuvântarea lui Dumnezeu. O imensa afluență populară răspundea bucurărilor de răstribite cu năvalnic entuziasm, făcând să amuțească insinuările și glumele deabia stăpânite ale iudeo-democraților. Căci aceștia au preferat în acea zi să dispară cuibărindu-se prudent în tainița redacțiilor lor.

Ca măsură de pază guvernul liberal scosese armata în stradă. Ostași sub arme stăteau aliniați dealungul trotuarelor, gata să intervie la cea dintâi comandă. Dar militarii, uitând de consemne, participau cu sfânta scânteie băștinașă la această manifestație tăcută și demnă, venită din adâncurile instinctului de conservare național. Priveau cu figuri iluminate și ochi scânteietori spre grupurile în marș, în timp ce, pe sub portalurile largi deschise ale Catedralei, se bulucea mulțimea în valuri nestăvilite.

Hainele negre ale preoților și cărturarilor dela orașe se vrâstau cu uniforme, se lăsau înveselite de petițele strălucitoare ale costumelor naționale. Iar peste capul tuturor, fluturau drapelele negre cu chenar tricolor, purtând în mijloc o svastică albă. Veniseră stindardele din toate unghiurile țării pentru a lua apa botezului și a păși spre drumul de jertfă a luptei fără prihană.

În Mitropolie, glasul preoților prinsese a sveni pe sub arcadele împresurate încă de cețurile dimineții. Mărețul sobor în veșminte strălucitoare se vedea împresurat de avalanșa credincioșilor. Cei ce nu mai încăpeau jos, puneau stăpânire pe galeariile superioare, ale cafasului. Liturghia se depăna vătuită spre cupolele afumate, împletindu-se cu smerenia albastră a fumului de tămâie și cu răspunsurile ample ale corului.

La sfârșit, când ultima rugă spre Domnul încetase și după ce sfânta aghiasmă stropise crestele vulturești ale drapelelor, fiecare din cei prezenți a rostit, în adâncul cugetului, legământul de a lupta cu toată râvna credinții pentru biruința cauzei de care stătea strâns legat viitorul neamului.

Apoi, peste capetele aplecate, răscolind liniștea profundelor reculegeri, a tresărit cuvântarea profesorului A. C. Cuza.

Graiul său de moldovan așezat, — depănat de pe tortul minții, subțire și strâns, ca firul de in, — venea să împlinească înțelesul sfintei taine ce se săvârșise. Când cu lunecări potolite și când tresărind de accentele mistice ale revelației, vorba aceia, cunoscută și prețuită de toți, era singură în măsură să răspundă și smereniei Altarului și râvnelor ideale ale ascultătorilor. Se așternea ca o punte între Creațiune și Creator, între omul frământat de patima năzuințelor înalte și Domnul Dumnezeu, limanul suprem al oricărui ideal.

Când ultimul cuvânt s'a topit în marea molcumă a ascultării, prin vitraiurile peste care până atunci stăruise geana pâclelor, a pătruns zâmbetul razelor de soare, așternând nimb de aur pe fruntea mulțimilor. Luminării cugetului veneau să-i răspundă, simbolice și promițătoare, torțele de foc ale cerului. Cu acest augur în suflet mulțimea a părăsit Catedrala, dar nu risipită precum venise. Stingherii de adineauri își găsiseră un camarad, un tovarăș, un prieten. Pâlcurile își strânseseră rândurile, pășind acum în rânduri disciplinate spre Piața Unirii. Armata de pe marginea trotuarelor privea la nesfârșita coloană cu zâmbetul deplinelor înțelegeri, părând acolo un zid de paradă și nu un șir mohorit de caraule. În sufletele tuturor se răsfrângeau efluviile biruitoare ale primăverii anului și împreună cu ele, cele ale vieții.

Un scurt popas în inima orașului unde, de pe treptele statuei lui Cuza-Vodă, bătrânul luptător Ion Zelea-Codreanu a mai adăugat un înflăcărat îndemn. Apoi coloanele, în maiestoașă avântare, au urcat dealul Copoului, spre Universitate.

În nesfârșita sală a pașilor pierduți, totuși neîncăpătoare pentru lumea care năvălea spre intrări, s'au depus jerbe de flori în amintirea marilor luptători antisemiți ai trecutului. Apoi s'a dat citire în Aulă următorului act de constituire:

„În catedrala Sfintei Mitropolii a Moldovei, din Iași astăzi Duminică 4 Martie 1923, asistând la oficierea serviciului divin și a parastasului întru pomenirea ostașilor români căzuți pe câmpul de luptă pentru apărarea Patriei și pentru libertatea și unirea nației românești;

„Subsemnații profesori și studenți ai celor patru universități din Iași, București, Cluj, Cernăuți și delegați ai județelor României unite, ne-am constituit în Liga Apărării Naționale Creș-

line, al cărei drapel cu semnul Svastica, a fost sfințit și pe care am jurat credință în fața Altarului.

„După serbarea constituirii sale, reprezentanții Ligii Apărării Naționale Creștine, urmați de numeroși cetățeni și de societăți, au pornit în procesiune cu drapelurile desfășurate, intrându-se în Palatul Universității din Iași, care este cea mai veche Universitate a nației românești.

„Ca un omagiu către acest înalt așezământ de cultură națională și către marii propovăduitori ai doctrinei naționaliste la această universitate, Simion Bărnuț, B. P. Hașdeu, Vasile Conta, Mihail Eminescu, și către energicul apărător al art. 7 din Constituția dela 1879, Gh. Mârzescu, onorând amintirea lor și a eroicilor studenți ieșeni morți în război, am semnat acest act de constituire a Ligii Apărării Naționale Creștine, astăzi Duminică 4 Martie 1923, în Aula Universității din Iași“.

Din tonul sever, cu entuziasme stăpânite al actului constitutiv, se poate lesne înțelege că Liga a purces ca o mișcare spirituală, de retrezire a conștiinței naționale, și nu ca un organism politic oareșicare, susceptibil de orice fel de transacții și compromisuri. Prin deosebire de practicile curente politice, ea și-a căpătat ființa nu într-o officină de club, în prezența câtorva interesați, ci în plină lumină a zilei, în cadrul vast al entuziasmelor sincere și al masivelor participări populare. A pornit din Universitate, dela profesori și studenți, adică dela prezentul și viitorul celei mai înalte spiritualități a neamului. Reprezentanți dela cele patru Universități, magistri și învățăcei, s'au contopit, în frățescă deavălmășie, cu delegații tuturor categoriilor sociale și ai tuturor provinciilor noastre.

În statul major al profesorului A. C. Cuza, deci în fruntea falangei ridicate împotriva amestecului venetic în rosturile păământene, se aflau oameni de știință cu reputație mondială ca profesorul N. C. Paulescu, alături de care A. C. Cuza întemeiasă la Iași în anul 1922 „Uniunea Națională Creștină“ și căruia îi ceruse și acuma sfatul pentru alcătuirea proaspetei formule de luptă. Din nefericire, ilustrul savant și neprețuitul prieten, încătușat de boala grea care avea să-l răpească înainte de vreme, nu a putut fi prezent la inaugurarea operei la care contribuise atât de mult decât numai pe calea scrisului. În schimb, erau de față alți doi vechi tovarăși de luptă,—profesorii dr. Corneliu Șumuleanu dela

Universitatea din Iași și Ion Zelea-Codreanu. Apoi ofițeri superiori al căror eroism fusese încercat prin două războaie, ca generalii veterani Ion Tarnoschi, George Marcu și colonel Ion Niculcea, precum și nenumărați reprezentanți ai intelectualității, breslelor și plugăriei.

Nimeni nu putea să rămâie indiferent la chemarea de răstribite a L.A.N.C.-ului. Nimănui nu putea să-i scape momentul deosebit de greu pe care avea să-l treacă țara. Căci niciodată până atunci imperativele străinătății față de noi nu au fost mai stăruitoare. Intr'adevăr tratatul dela Saint-Germain ne obliga să acordăm drepturi în masă jidanilor, ca o consecință a realizării României Mari și ca o garanție pentru păstrarea ei în viitor.

Ca și la 1866, ca și la 1879, se punea deci din nou, și de astă dată definitiv, problema suprimării articolului 7 din Constituție. Fuseseră iarăși convocate corpurile legiuitoare în Constituantă pentru a suprima singura barieră din calea puhoiului jidovesc.

Dar la 1923 nu erau numai presiunile și momelile unui Adolphe Cremieux și a Alianței Israelite Universale pe care acesta o reprezenta la 1866 și nu numai intervenția unui financiar jidan care influențase pe cancelarul Bismark la 1879. În loc de un Bleichröder, acuma erau mii și mii de bancheri jidani; toată finanța internațională care deslănțuia atacul pentru a nu pierde clipa prielnică și a duce la bun sfârșit cucerirea ultimilor bastioane de rezistență.

E adevărat că de astă dată cuvântul hotărîtor nu-l mai avea un jidan ca Lord Beaconsfield-Disraeli. Dar ce folos? Secretarul permanent al conferinței de pace și sfetnicul cel mai apropiat al lui Georges Clemenceau era Georges Mandel, reprezentantul criminalelor urzeli ale Cahalului în inima forului chemat să dea o nouă orînduire lumii.

Și în timp ce se găsea sub această cumplită împresurare a arsenalului iudaic mondial, România dela 1923 nu mai găsea un A. D. Holban care să întocmească jalba de protest a Moldovenilor și nici patrioți de înaltă ținută ca Vasile Conta și Gh. Mărzescu care, în ședințele furtunoase ale Camerei din 1879, după ce dovediseră monstruozitatea unei renunțări constituționale într'o problemă vitală pentru neamul românesc, izbutiseră să dărâme conspirația iudaismului și să salveze printr'un artificiu legal existența și demnitatea poporului român.

Iată ce a determinat înființarea Ligii Apărării Naționale Creștine. Dacă în Parlamentul țării nu putuse pătrunde, din cauza unei sistematice eliminări, nici un reprezentant al mișcării naționale; dacă guvernul aflat sub ordinele străinătății interzisese orice fel de protest colectiv, rămânea totuși în cadrul libertăților constituționale posibilitatea elaborării unui program și al unui instrument de luptă pentru ocrotirea intereselor neamului.

Știm. S'a adus de nenumărate ori „cuzismului“ acuzația de a fi fost numai antisemit. Invinuirea e însă întrutotul nedreaptă. Căci programul dela 1923 cuprindea soluțiuni în toate domeniile de activitate națională. Și chiar dacă Liga ar fi fost numai antisemită, ea își găsea o justificare deplină în amenințarea imediată a iudaismului, de înlăturarea căreia depindea însuși dezvoltarea ba chiar existența poporului român. Ea pornea deci dintr'o necesitate peremptorie.

Ce cuprindea programul L.A.N.C.-ului?

În ordinea administrativă,—descentralizarea, pentru o mai bună chiverniseală a provinciilor și dezvoltarea lor spirituală conform specificului regional.

În ordinea națională,—pornind dela ideia primordială a ocrotirii elementului băștinaș de pericolul oricărei invazii,—retragerea drepturilor politice jidanilor, scoaterea lor din comunele rurale, exproprierea totală a moșiilor, a industriitor, a proprietăților urbane aflate în mâinile lor. *Numerus nullus* în absolut toate ramurile de activitate, începând cu școlile și isprăvind cu clasa de mijloc, desnaționalizată în bună parte.

În ordinea educației,—întărirea tradiției naționale și a sentimentului demnității individuale, printr'o îndeaproape îndrumare a tineretului de prin școli care reprezintă viitorul neamului.

În ordinea morală,—cele mai grave pedepse pentru furt, mită și oricare fel de atentate îndreptate contra intereselor superioare ale statului.

În ordinea sănătății publice,—o constantă și susținută asistență, în special în direcția bolilor sociale. Apoi, scoaterea jidanilor din serviciile medicale și din farmacii, ei constituind o gravă amenințare pentru ființa colectivității românești.

În ordinea economică,—organizarea și intensificarea producției și a bogățiilor naționale; dezvoltarea agriculturii și a industriei legate de ea; înlăturarea intermediarilor din comerțul

cu produsele agricole și alimentare prin încurajarea cooperativelor ; naționalizarea efectivă a tuturor întreprinderilor înstrăinate cu concursul elementului românesc, fără caracter de partid ; urmărirea tuturor camuflărilor ; educarea de specialiști români și angajarea lor obligatorie în toate întreprinderile ; înlesnirea trecerii proprietăților urbane și rurale în mâinile românești prin facilitarea creditului ; combaterea speculei cu moneda ; replantarea pădurilor jăfuite de odioasa exploatare jidovească, etc.

În ordinea bisericească, — eliberarea preoțimii de sub influențele politicianiste.

În ordinea apărării naționale, — creierea unei industrii proprii de război ; scoaterea jidanilor din armată în schimbul unei taxe de scutire, iar pentru cei apți serviciului, obligativitatea muncii de folos obștesc.

În ordinea socială, — armonizarea intereselor capitaliste cu cele muncitorești ; educarea patriotică și religioasă a muncitorimii pentru a o smulge de sub influența distrugătoare a marxismului și a o face un factor de armonie și reală colaborare înlăuntrul obștiei naționale.

Iată câteva din principiile fundamentale care au servit Ligii drept constant îndreptar dealungul anilor. Recitindu-le după scurgerea a două decenii, nu ne putem feri de un sentiment de admirativă mirare. Câtă prevedere ! Cât discernământ pentru prezent și ce profetică viziune a viitorului ! Sunt lucruri care, atât în formă cât și în fond, cuprind o palpitantă actualitate. Încă de atunci, ele au familiarizat conștiința politică a țării cu revendicări epocale ca, lupta împotriva camuflajelor, exproprierea urbană și rurală, scoaterea jidanilor din armată, dimpreună cu formulele „românizării“, a lui „*numerus nullus*“, a „muncii de folos obștesc“ și a atâtor altele, atât de populare astăzi. Ele și-au săpat încontinuu drumul prin stânca negațiilor obștești pentru ca să se vadă în sfârșit recunoscute și legiferate de statul naționalist al Mareșalului Conducător.

Care a fost oare secretul rezistenței dârze și neobișnuita putere de pătrundere a Ligii ? Evident, numai adevărul pe care ea se întemeia și realitatea dela care își trăgea ființa.

La București, doi ani după constituirea L. A. N. C.-ului, în 18 Septembrie 1925, alte organizații naționaliste, — „Partidul Național-Democrat Creștin“ din Iași alături de „Acțiunea Națională-Creștină“ și de „Fascia Națională Romană“ al căror

punct de gravitație era în Ardeal, — s'au contopit cu Liga, sub președinția lui A. C. Cuza, adoptând întru totul doctrina sa naționalistă.

Au intrat atunci în rândurile L. A. N. C.-ului dimpreună cu nenumărați reprezentanți ai vechiului Regat, ai Basarabiei și Bucovinei, intelectuali distinși din Ardeal ca profesorul I. C. Cătuneanu dela univesitatea din Cluj, avocații Valer Pop, Valer Roman și Em. Vasiliu-Cluj, Preotul dr. Titus Malai, dr. Dionisie Benea, prof. Virgil Pau, dr. George Rusu, prof. Traian Mager, preotul C. Dumitrescu-Borșa, dintre care unii au ocupat ulterior scaune parlamentare și chiar fotolii ministeriale.

Liga ieșise din crisalida moldovenească pentru a-și lua sborul peste tot întinsul țării. În primăvara următoare, A. C. Cuza, întovărașit numai de colonelul Ion Niculcea, a întreprins o acțiune de propagandă personală, pentru clarificarea opiniei publice din toate regiunile țării. Turneul a durat mai bine de două luni și a fost realizat în întregime în automobilul oferit conducătorului Ligii de prietenii săi politici care acuma se numărau cu miile până în cele mai îndepărtate colțuri ale țării.

Nu se topiseră încă nămeții lui 1926 când doctrinarul naționalismului român a pășit în Bucovina și de acolo, peste măgura Dornelor, pe valea Bârgăului în jos, spre Bistrița. Deși în vârstă de 65 de ani, A. C. Cuza nu a cruțat nici timpul nici oboselile pentru a duce la bun sfârșit un itinerar impresionant care desigur ar fi dat de gândit chiar tinerilor. A cutreerat întreg Ardealul, județ după județ, oraș după oraș, din munții Năsăudului și până în câmpia Banatului. Au urmat apoi Oltenia, Muntenia, Basarabia și vechea Moldovă. Peste tot el era primit cu aceiași caldă însuflețire, cu aceiași clocotitoare nădejde a mulțimilor ce se doreau desrobite de spoliațiunea iudeo-politicianistă. Cuvântul profetic era ascultat cu venerație, iar în urma profesorului creșteau avânturile, se oțeleau rezistențele. Ca din pământ, răsăreau pretutindeni organizații noi. Flamurile cu Svas-tica alcătuite în pripă își desfășurau faldurile spre seninul românesc cu aceiași mândră vrere ca și întâiul drapel sfințit în Mitropolia din Iași cu trei ani în urmă.

La scurtă vreme după această cutezătoare mărșăluire încununată de laurii izbândelor spirituale, au urmat alegerile generale. Cum era de așteptat, Liga a avut un răsunător succes, sfă-

rămând cătușele samavolniciilor electorale și trimițând în Parlamentul țării primii ei zece deputați. Așadar, în interval numai de trei ani, ea ajunsese să-și capete cetățenia politică, ratificată de o importantă frântură a opiniei publice românești.

Lupta electorală din 1926 ar fi trebuit să fie punctul de plecare al unei rezezi și definitive biruinți. Dar dușmanii stăteau la pândă. Partidele politice își vedeau grav primejduite privilegiile moștenite din generație în generație, încă dela constituirea României moderne. Pe de altă parte, Jidanii, după trecerea consternării neașteptatului succes, s'au năpustit cu armele năpastei și ale vicleșugului împotriva Ligii. Ținta tuturor atacurilor veninoase eră A. C. Cuza, iar unealta campaniei calomnioase, unul din marile cotidiene bucureștene. Chiar în rândurile organizației naționaliste se strecuraseră agenții iudeo-democrației în chip de cal troian, pentru a-i fărâma consistența și a nimici tânăra ei alcătuire.

În fața nemaîinchipuței urgii și a intrigărilor de tot felul, mulți dintre naționaliștii mai slabi de înger, în special cei de curând intrați, au dat bir cu fugiții. Așa că, în 1927 au survenit acele neuitate și triste zile de întunecare care au dus la ruperea Ligii în două.

Nu e locul să insistăm asupra acestor evenimente. Dar nu ne putem sustrage constatării îmbucurătoare că oricare alt organism politic, surprins de grozăvia unor asemenea atentate, s'ar fi văzut desființat dela o zi la alta. Liga însă a rezistat momentului de criză datorită aceluiași adevăr doctrinar care nu a părăsit-o niciodată.

Nu a trecut mult și acei care plecaseră s'au reîntors la matcă, renunțând la Liga lor „statutară”. Au rămas pe dinafară numai iscoadele iudeo-politicianiste. Ele au mers să-și încerce norocul aiurea, acolo unde manoperile necinstite și urzelile tenebroase constituiau merite.

A. C. Cuza, printr'o dârzenie fără precedent, — care de altfel i-a fost caracteristica esențială, — a străbătut biruitor acea încercare, ieșind din ea mai puternic și mai călit pentru luptă. Prin moțiunea adunării dela 8 Mai 1927, președintele dobânda puteri discreționare, afirmând în noul statut principiul autorității unui singur dela care emană întreaga existență a organizației.

Dar A. C. Cuza nu a fost îndemnat nici de astădată de ambiții egoistice sau de meschine veleități personale. Măsura luată era pavăza ocrotitoare a ideilor pentru care dânsul jertfise totul, începând cu liniștea și fericirea intimității și isprăvind cu risipirea patrimoniului părintesc. Consulul prelua însignele și atribuțiile dictatoriale pentru a salva lumea spiritualității sale.

De ideologia sa, A. C. Cuza nu s'a depărtat o clipă. Urmând rectilinia convingerilor nestrămutate, a respins orice mlădiere interpretativă atunci ca și mai târziu, până în această clipă când avem nespusa fericire de a-i aduce omagiul recunoștinții noastre.

Țin minte, la 1935, în plină desfășurare a tratativelor de fuziune dintre Ligă și „Partidul Național Agrar“, A. C. Cuza a făcut lui Octavian Goga o singură concesie, — schimbarea denumirii de „Ligă“ în „Partid“. Dar ea se referea numai la formă. Incolo, principiul autorității prezidențiale se păstra întreg și, dimpreună cu el, doctrina fundamentală a Ligii. A. C. Cuza s'a arătat, de pildă, de neînduplecat când mult regretatul fost președinte activ al Partidului Național Creștin i-a cerut suprimarea din program a exproprierii bunurilor jidovești, sub cuvânt că ea ar constitui o piedică de neînvins în calea guvernării noului partid.

— Prefer să nu guvernez, decât să guvernez cu jumătăți de măsură, — a fost replica nestrămutată a profesorului.

În cele din urmă, Goga a trebuit să cedeze, acceptând introducerea exproprierii buclucașe printre punctele de imediată realizare ale unui eventual guvern național-creștin.

Tenacitatea. Iată secretul datorită căruia doctrina lui A. C. Cuza s'a putut menține nealterată în decurs de o jumătate de veac. Ea s'a păstrat și a pregătit ziua aceasta mare când românismul trăiește însfârșit eliberat de tirania partidelor și de exploatările iudaice.

După 8 Septembrie 1940, statul naționalist n'a avut nevoie să meargă peste graniță, să împrumute dela vecini lozinci eliberatoare. Casa nouă ce se ridica a găsit în băătăura sa proprie, gata săpată, fântâna cu apa vie a naționalismului integral. Izvorul fecund și proaspăt al baștinei curgea nesecat și limpede, răcorind însetarea obștească.

Dezideratele cuzismului, chiar și acele care altădată se pro-

iectau dincolo de hotarele admisibilului, s'au văzut realizate din vrerea supremă și fără de rezerve a Mareșalului Ion Antonescu, intrupând destinele biruitoare ale neamului.

Printre altele, exproprierea urbană și rurală a devenit o realitate pilduitoare a acestor timpuri de profundă prefacere. Soarta a vrut ca A. C. Cuza să afle promulgarea legii la Frankfurt pe Mein din chiar gura marelui doctrinar antisemit, Ministrul Reichului Alfred Rosenberg. Ne aflam acolo, delegați de Conducătorul Statului, pentru a reprezenta România la congresul antisemit internațional, convocat în cetatea Rotschilzilor în ultimile zile ale lui Martie 1941. Nu voi uita niciodată satisfacția imensă care a iluminat chipul lui A. C. Cuza la comunicarea telegramei :

— Excelență, sunt fericit că cea mai mare mulțumire a vieții mele mi-ai adus-o d-ta. E o răsplătă pe care n'ași fi crezut să o cunosc vreodată.

Iar ministrul german,⁶ profund mișcat și el, a răspuns :

— Totuși dreptatea a fost întotdeauna cu d-ta și ea nu părăsește niciodată pe vrednicii ei slujitori...

La înapoierea în țară, prima vizită a profesorului A. C. Cuza a fost la Conducător, înțelegând să-i mărturisească un ceas mai devreme profunda sa recunoștință :

— Domnule General, fie-mi îngăduit să vă felicit pentru măsura salutară a trecerii bunurilor jidovești în patrimoniul Statului...

Am avut atunci bucuria să aud următorul răspuns, rostit cu acea modestie pe care n'o cunosc decât oamenii predestinați să stăpânească răscrucile istoriei :

— Vă rog să mă credeți, n'am făcut decât să înfăptuiesc gândul pentru care v'ați închinat întreaga viață.

Intr'adevăr, ideile propovăduite de A. C. Cuza și care au însemnat însuși rațiunea existenței sale, au fost realizate una câte una de mâna eliberatoare a Mareșalului. Ceea ce ieri era socotit doar obiect de derâdere și defăimare, s'a încetățenit în curajoase și imutabile paragrafe de lege. Mareșalul care, ca și A. C. Cuza, luptase cu toată strășnicia împotriva vicisitudinilor partidelor, a înțeles, odată ajuns în fruntea Statului, să afirme principiul autorității integrale care fusese formulat

pentru întâia dată de Ligă, spre a salva dela peire, prin măsuri radicale, ființa neamului.

Recunoașterea temeiniciei idealurilor sale prin vorba și fapta celui mai mare dintre Români, a fost desigur pentru lupta și jertfele lui A. C. Cuza suprema compensație. Căci în acțiunea sa el nu a urmărit decât biruințele adevărului asupra înșelărilor de tot felul, fără de râvna vreunui beneficiu material.

Astăzi, Liga Apărării Naționale Creștină a dispărut dimpreună cu toate celelalte organizații politice, ca o consecință firească a constituirii noului stat autoritar și totalitar. A dispărut fără de cârtire fiindcă așa o cerea imperativul care năzuia la emanciparea țării de toate încercările trecutului.

Dar prin deosebire de celelalte organizații, Liga n'a fost desființată decât numai în linia geometrică a exteriorizării sale. În timp ce partidele au lunecat în prăpastia inutilității lor, doctrina naționalistă s'a păstrat mai vie și mai activă ca oricând. Ea trăește în plina lumină a realizărilor acumnice, făurind o Românie a Românilor, — așa cum a visat-o A. C. Cuza, așa precum o cîntorește cîntea și dragostea Mareșalului Conducător.

Momentul dela 4 Martie 1923, stă îngropat în brazdele trecutului. Dar el rămâne totuși piatra de temelie pe care se ridică maiestos statul României naționaliste, în stilul Europei noi și al Svasticei biruitoare.

G. A. CUZA

O MAGDALENĂ SE INCHINĂ

Urcușul mă 'nalță pe răscrucea Golgotei,
Lăncile sângeră beteala horbotei.
Brațele crucii apasă viu și serafic
Barijul nopților legate 'n fântâni de jăratie.,

•

Pe crucea ta astăzi sutașii mă leagă,
In cuie de flăcări ce 'n veci nu desleagă.
Ard geamăne doruri în țărmurile mâinii,
Subt coastă tremură lăstunul minunii.

Văltori făr' de-afund destinul colindă...
Din al ochilor dar, preacurată oglindă,
Beau nemurirea cu setea luminii
Când cetluiesc plăpândul mălinii.

Chemarea 'nvierii mă 'mbracă în faguri...
Sălbatec mă strângi în curgătoare meleaguri.
Pe-al toamnelor aur mă sprijini, tulpină...
Luneci prin sânge credință, verbină.

Pământul în care plămada 'nflorește
Spre cerul cu îngeri holdele-și crește.
Pletele brune, dulce răcoare, închin mirodenei:
Vinul cu spumă de flăcări, suspinul Magdalenii.

RONSARDA CASTRO

UN PĂTRAR DE VEAC DELA REALIPIREA BASARABIEI

În ziua de 27 Martie a acestui an s'a împlinit un sfert de veac dela data când Sfatul Țării a subscris la Chișinău, liber și spontan, actul care readucea provincia de peste Prut la sânul patriei.

Aniversarea a 25 de ani dela evenimentul epocal a fost comemorată prin impresionante manifestații desfășurate nu numai la Chișinău, dar în întreaga țară. Sentimentul de solidaritate afirmat cu această ocazie de totalitatea cugetului românesc, a arătat indestructibila legătură dintre diferitele regiuni ale țării precum și dragostea nemăsurată de care se bucură îndeosebi Basarabia, mucenica tuturor vremilor.

În ce ne privește, nu am putut stăvili nici de astă dată, lacrima fierbintei noastre închinări. Ea izvora din plămada unor amintiri a căror existență se confundă cu retrezirea scumpei noastre provincii moldovenești.

În Basarabia doar, necăjisem mai bine de 20 de ani neîntrerupt, cu vorba și cu slova noastră românească. Pentru luminarea și îndrumarea cugetelor desrobite, am risipit ce-am avut mai bun în suflete, primind în schimb, — neîntrecută răspplată, — deplinătatea înțelegerii și adevăratelor obștești.

Căci marșul nostru dealungul și dealatul ținutului, din Hotin și până la gurile Dunării, dela cetățile de pe Nistru și până la așezările răzășești de pe Prut, nu a urmărit un scop mărunț, politicianist, ci unul înalt, de cea mai pură esență ideală și națională.

Am pășit în această regiune de margine, supusă vântoaselor pustiitoare ale răsăritului, cu nestrămutata convingere că o graniță nu e numai o șfoară convențională izvodită de tratate și păstrată de posturile grănicerești; că peste hotarele geografice există cele determinate de voința destinului și de adevărul istoric; că ele nu se pot menține decât prin delimitări sufletești.

Acțiunii noastre de acolo, desfășurată cu tenacitatea oarbă a apostolatelor, i-a fost totuși dat să culeagă, drept singură recunoștință oficială pentru sacrificiile aduse, neînțelegerea, prigoana și ura sălbatecă a partidelor politice care guvernau atunci țara. Dar cu toate opreliștele și baricadele ce i le ridica în drum iudeo-democrația, ea a pregătit zi de zi separația definitivă, săpând prăpastia fără de împlinire dintre provincia redevenită românească și între întunecimile comunismului moscovit.

În decursul anilor, ne-am vlăguit sănătatea, am jertfit timp și rosturi familiare, am urcat calvarul tuturor neînțelegerilor și nedreptăților alături de țărănimea basarabeană, dăruind ce am avut mai scump, sângele nostru! Da, sângele luptătorilor și cel al copiilor noștri!

Ni se perindă încă figura martirilor dela Ciolacul-vechi și dela Baraboi, apoi a celor doi germani dela Leipzig și Hoffnungsthal. Ne urmărește încă, stăruitoare ca și crucificarea, morțile, cu atâta mai năprasnice cu cât fulgerau vrâsta fragedă a prunciei, morțile tragice ale elevilor Mitia Novițchi dela Bălți și Costică Popoiu dela Orhei.

De noi nu mai vorbim. Față de marea durere a camara-zilor care-și vedeau gospodăriile pustiite de bunul cel mai scump, copilul, ce mai puteau însemna prigoanele nedrepte, arestările și silniciile de tot felul? Până și agresiunea criminală dela Satul-Nou, ordonată de țărăniști la 1923, în care eram să ne lăsăm zilele și de pe urma căreia am pătimit câteva luni, apăreau ca simple glume administrative.

Ca și cum n'ar fi fost suficiente atâtea încercări, a năvălit apoi peste trupul provinciei, Anticristul. Potopirile-i dela 1940 au acoperit cu sânge proaspăt sângele deabia închegat pe rânile trecutului. Fruntașii naționaliști au fost ridicați și deportați în imensitățile Rusiei. Părintele Avacum Rusu, președinte de Ismail, a fost martirizat, iar apoi executat de bestiile roșii. Marele și neuitatul nostru luptător Vladimir Novițchi,—cel care împlinise atâtea misiuni delicate și mai ales periculoase dincolo de Nistru,

până în inima Bolșevismului, din ordinul și în interesul securității românești,—fratele nostru Valodia murea între timp de durerea băjaniei, în refugiul dela București, ne mai având ferircirea să-și revadă baștinile scumpe pentru care cheltuisese atâta inimă și în care putrezeau oasele flăcăului său drag.

Noi, luptătorii național-creștini, care ne înfrățișem cu Basarabia prin cuminecătura suferinții, îi plăteam și cel mai scump tribut al durerilor noastre, izvorit din sentimentul totalei prăpăstui.

Prin orașele și târgurile cucerite altădată de coloanele noastre, în locurile unde cu ani în urmă se desfășurau congresele de zeci de mii de oameni peste capul cărora fluturau sute de drapele tricolore, se lăfia acuma tiranică și sângeroasă, legea lui Israel. Jidanul eșise din smârcul ghettourilor unde-l alungase amenințarea biruitoare a „cuzismului“, pentru a împlânta în trupul încătușat al țării pumnalul răzbunărilor talmudice. Iar noi priveam din depărtare, neputincioși, cum rana se afundă tot mai mult și cum sângerează fără de sfârșit, provincia.

În acele zile de generală și sfâșietoare înlăcrimare, scriam în revista ieșană „Cuget Moldovenesc“, următoarele rânduri, ca încheiere la o pagină evocatoare a Basarabiei:

„După atâția ani, câte nu s’au măcinat sub piatra neiertătoare a destinului?! Și cât de puțin a mai rămas din toate câte au fost?!... Fost-au ele într’adevăr valuri din timpul aievea curgător sau numai minunate înșelări de basm?!...

„Unde sunt cei cu care am trăit, cu care am luptat și am suferit? Și de ce nu ne este îngăduit astăzi să le pomenim cel puțin numele, așa cum am fi dorit-o? Unde-s gospodarii cu răbăști negre și cu părul bălai, cu ciubotele greoaie și pasul ușor, moldovenesc? Unde li-i truda păstrătoare de datini și unde li-s bisericile cu dangăte blânde ca alintarea, răsfirate peste nesfârșitul șesurilor? Unde mai duc acuma șleahurile ale căror capăt era altă dată nostalgia? Și pe cine mai răcoresc fântânile din răscruci cu grațioasele cumpene aplecate ca gâtul lebedei peste unduirea lanurilor?

„Sate adormite în umbra livezilor, mori de vânt ridicând pe dealuri crucea nădejdi, ciornoziomuri îmbelșugate, ape leneșe ca visul și codri aprigi ca haiducia, nu vă putem uita după cum nu vom uita oamenii de cremene ai Basarabiei, ingenun-

chiați astăzi pe brazde dar cu ochii spre cer ca și munții ce înfruntă nepăsători vijelia orcanelor“.

Dacă șleahurile, pe vremea când le bătătoream, frământau totuși atâta nostalgie, cât de tragică trebuia să fi fost urmărirea lor cu ochii gândului, în clipa când Prutul ridica iarăș hotar vrăjmaș între frați; când țara Moldovei, era iarăși curmată în două, ca pe vremea celor mai cumplite urgii ale mult încercatei sale istorii ?!

În acele zile de început ale anului 1941, de pe pragul căruia priveam către viitor cu tainica nădejde a unei reveniri dar și cu rezervele dictate de amenințările clipei, nu aveam mângâierea de a ne striga durerea cel puțin ca un fragment de doină sau un chiot haiducesc.

Numai singur Domnul Dumnezeu știe cu câtă râvnă am așteptat ceasul cela mare, a comandai de atac care a zvârlit într-o noapte armele biruitoare germano-române peste Prut, pentru a readuce sub faldurile drapelului tricolor lozinca vrelor și dreptăților noastre românești.

Pe urma glorioasei mărșăluiri și urmărindu-i îndeaproape pașii, am înțeles la rândul nostru să ne împlinim datoria, reaprinzând în sânul maselor scânteia datinelor naționaliste și creștine, stinsă o clipă de furtuna prădalnică a bolșevismului. Într'adevăr, numai după câteva săptămâni dela recucerirea Basarabiei, adresam Conducătorului Statului, prin amabilitatea d-lui general Dumitru Carlaonț, comandantul militar al Iașului, următoarele rânduri:

Iași, 5 August 1941

Domnule General,

În aceste clipe istorice când întregul Neam are datoria să colaboreze nu numai cu gândul dar mai ales cu fapta la inegalabila epopee a reîntregirii românești, — țin să mă reamintesc Domniei-Voastre prin următoarea respectuoasă întâmpinare :

Mobilizat pe loc la Iași unde îmi servesc mai departe credințele, muncind la revista mea „Cetatea Moldovei“, socot insuficientă această contribuție, dorind să dau țării mele mai mult.

Ca vechi luptător naționalist, fost de mai multe ori trimis al Basarabiei în Parlamentul României și actualmente încă deputat eparhial de Bălți și reprezentant al Episcopiei Hotinului în Congresul Național Bisericesc, sunt un adânc cunoscător al specificului basarabean. Prin anii îndelungi și grei de jertfă, dimpreună cu frații mei de luptă, am trezit în inima provinciei, duhul strămoșesc, contribuind într-o largă măsură la stărpirea comunismului și la alipirea ei reală la Patrie. Căci o unificare teritorială nu poate da roadele dorite decât dacă este întovărașită de cealaltă, — sufletească.

Mărturia acestei îndelungi a noastre strădanii, au fost drapele cu Svastica pe tricolor cu care cei desrobiți au întâmpinat oștile române la pătrunderea lor biruitoare acolo. Vorbesc pentru ea miile de morți și deportați cuziști, martirizați de bolșevici pentru credința lor. Nu este sat, nu este om al Basarabiei care să nu ne cunoască și să nu creadă în cuvântul nostru până la sacrificiul vieții, așa cum au dovedit-o cei de curând căzuți.

Vin deci, Domnule General, să vă cer respectuos să-mi acordați mie și camarazilor mei moldoveni, favoarea de a păși îndată în scumpa noastră provincie pentru a face să răsunе iarăși, izbăvitor, crezul naționalist și creștin. Vom fi slujit astfel România Nouă, pe cale de a deveni iarăși Mare subț înalta și ostășeasca Domniei-Voastre conducere.

Răspunsul Generalului Antonescu nu s'a lăsat mult așteptat. El însă punea zăgaz entuziasmelor noastre.

Iată-l :

București, 14 August 1941

Stimate Domnule Cuza,

Apreciez cu toată înțelegerea, căldura simțirii patriotice și motivele invocate în scrisoarea ce-mi adresați, cu privire la acțiunea de reînvioreare sufletească, în sens naționalist și creștin, al Basarabiei, dar cred că în plin război, nu este încă momentul desfășurării acestei acțiuni de masse.

Primiți vă rog asigurarea prețuirii mele

General Antonescu

Mareșalul avea dreptate. Nu fiindcă cererea noastră n'ar fi fost îndreptățită, dar numai fiindcă era prea pripită. Uitasem că la acea dată, mugetul artileriei se făcea încă auzit pe Nistru și că fiorii tragicei înceștări mai sguduiau trupul însângerat al provinciei. Chemarea dorului, indemnul nostalgiilor fusese prea puternic. El ne-a făcut să nesocotim piedicile și imposibilitățile momentului, ademenindu-ne spre zările scumpe de care fusesem desmoșteniți.

Ce greu au trecut cele câteva luni care ne-au dus în sfârșit către imensa bucurie a regăsirii!... Asta s'a întâmplat la începutul anului 1942. Atunci mi-a fost dat să văd din nou Chișinăul. Fusesem rugat de corpul profesorilor secundari al orașului, să țin acolo o conferință. Era prin Februar. Omăturile grele apăsau umerii provinciei. Totuși haina albă și strălucitoare a iernii nu izbutea să ascundă jalea și pustiirea semănate pretutindeni. Capitala Basarabiei era o vastă ruină.

În fața dezastrului general, am simțit cât e de imperios necesară intervenția românească, pentru vindecarea rănilor războiului. Se cerea o imediată înlăturare a dărâmăturilor materiale și o rezidire a celor sufletești. De aceea, oricât de anevoioase ne-au fost drumurile, am răspus cu grabă și entuziasm oricărei chemări ce ne-a venit de peste Prut.

În toama trecută, mă aflu pe malul Nistrului, la Soroca. Am tresărit de bucurie văzând nimicit ghettoul care se întindea altădată ca un șancăr pestilențial între așezarea orășănească și vechile ziduri ale gloriei moldovenești. Privirea, pășind peste maghernițile arse, căta acuma, liberă, până departe, dincolo de panglica de argint, spre vechile așezări ale lui Duca-Vodă dela Țiganovca.

M'am coborât spre malul apei. Eram singur în decorul de tăcere prin care undele lunecau molcume, cu foșnete vagi de matasă. În liniștea toamnei în care viața adormea pe nesimțite, ca truda noastră la lasarea nopții, m'am văzut deodată împresurat de vedeniile înfiorătoare ale ocupației bolșevice și ale războiului. Răzbunări personale, pârre pătimașe, deportări și execuții în masă, spulberau în imensitatea rusească, viața tihnită a băștinașilor, mânați în turmă ca vitele la abator. Și peste tot, jidanul rânjea la priveliștea de apocalips, scuipând peste băltoagele de sânge creștin...

Apoi, am desprins din depărtări, din ce în ce mai deslușit, mai repede, răpăitul mitralierelor, ca o ploaie a belșugului ceresc, întreruptă de tunete și scăpărări de foc. Marșul dreptății răzbunătoare venea să alunge nelegiuirea de pe trupul țării. Dar până să-și găsească veneticul cotropitor mormântul în unda neprielnică a Nistrului, câți dintre blânzii copii ai Basarabiei nu și-au aflat moartea acolo!

Imi aminteam versurile de durere dar și de nădejde scrise în Iulie 1940, a doua zi după răpire:

*...Făceau pe apă leșurile pod
Iar unda le cernea ca printr'o sătă
Și le-afunda în besnele de glod...*

*In cronici slova cea mai mohorâtă
E slova scrisă astăzi cu amar
Și câtă desnădejde, Doamne, câtă!*

*Trudit, vor plânge clopotele iar,
Impărtășind văzduhului într'una
Că-i văduvit al Nistrului hotar;*

*Că glia sfântă nu mai este una
Dar că blestemului nu ne-am supus,
Sorbind cucutele și mătrăguna;*

*Și vor suna, prelung, acolo sus
Până ce hoarda va pieri în puste
Și ca și nourii se vor fi dus*

Puhoaiete prădalnicei lăcuste!

Năvala amintirilor proaspete, m-au făcut să-mi schimb subiectul anunțat, căci pagina de estetică literară pe care urma să o izvodeesc mi se părea acum, nepotrivită.

La atâta sfâșiere nevindecată încă, nu aveau ce căuta frazele domoale ale versului. Peste înegurările trecutului trebuia să strălucească raza împlinirilor de viitor, ca o compensație și un îndemn de revenire la viață.

În sala Corpului Didactic, frumos împodobită cu drapele naționale, am improvizat deci un cânt al nădejzii, vorbind despre

răsplata istorică a jertfelor de astăzi. M-au răsplătit cu pietate corurile câtorva școli sătești, răsărite din țarina duhului românesc și păstrând mireasma firului de busuioc.

A doua zi, la Bălți, am găsit aceleași ruine și dărâmături. Dar orașul reluase iarăși viața-i obișnuită. Lipseau numai jidanii, înghițiți de soartă. Aici, într'o sală ocupată până la ultimul loc de cea mai aleasă intelectualitate a orașului, am ridicat deasemeni glas de slavă către veșnicia cugetului românesc, preamărind figurile glorioase ale literelor române.

După atâta scurgere de vreme, a fost prima îmbrățișare ce o aduceam județului și orașului care mi-au încredințat în trecut trei mandate parlamentare. Acolo am trăit cele mai înălțătoare clipe ale luptei noastre. Acolo, am înfipt primul drapel cu Svastica. Acolo, în vara anului 1935, i-am prezentat lui Octavian Goga o defilare de 80 de mii de rubăști, ale căror coloane unduiau la nesfârșit subț ochii înmărmuriți ai președintelui, ca o apă limpede de munte...

Astăzi în plină sărbătoare a reînvierii moldovenești și odată cu venirea primăverii, ne adunăm din nou puterile ca să pășim Prutul. De astă dată planurile noastre sunt mai întinse căci și mijloacele sunt mai numeroase. Basarabia, și poate chiar Transnistria, vor cunoaște în curând șezătorile literare ale „Cetății Moldovei”. Căci, azi mai mult ca oricând nu înțelegem să trăim viața izolată și egocentrică a cenaclurilor de auto-admirație literară, ci să dăruim semenilor și suferinții lor, puținul dar cu cât ne-a înzestrat Cel-de-Sus.

Tunurile latră acum departe, spre Don. Pe urma armelor biruitoare și subț ocrotirea lor, în ținuturile redevenite românești tresare ritm de viață nouă, creatoare. Moldovenii de până la Nistru și cei de până la Bug, se văd însfârșit la un loc, așa cum nu ar fi crezut că ar mai fi fost cu puțină vreodată.

Le suntem datori întreaga dăruire și strânsa noastră îmbrățișare frățească. Pentru sufletul lor, locul cel mai cald de pe cuptorul inimii românești. Cugetului lor, cea mai curată lumină a năzuințelor băștinașe. Lor și numai lor, cuvântul dintăi și din urmă al ceasului de față, — ceasul împlinirilor naționale.

Nu se va zice că am uitat jertfa grea a oștilor noastre; că n'am înțeles harul destinului care și-a coborât însfârșit binecuvântarea peste desnădejdea veacurilor. Astăzi ca și ieri, so-

cotim de a noastră datorie să săvârșim cu slova, ctitoria glorioasă a spadei. Pornim deci iarăși la unificarea hotarului recucerit, pentru a face să tresară glasul datinei în pământurile ce au fost răpite de întunecimile vrăjmașe.

Moldovenii din Basarabia și de mai departe, morți au fost și au înviat. Se cuvine ca minunea reîntoarcerii lor la viața românească să deie roade. Să le fie lor, celor acumnici, izvor neseecat de mângâiere, iar copiilor lor, prilej de bucurie, de înălțare și călire sufletească pentru a păstra în veac trupul României întregite.

G. A. CUZA

VIAȚA LA IAȘI

ȘEZĂTOAREA LITERARĂ DIN IAȘI A „CETĂȚII MOLDOVEI” DIN 4 MARTIE 1943

Se obișnuiește adesea ca revistele culturale să-și alcătuiască din rândurile colaboratorilor un ceneclu administrativ, când mai firesc ar fi ca pe lângă difuzarea scriptică, prin talentele grupate în jurul revistei, să se ofere posibilitatea marelui public de a cunoaște pe poeți și scriitori nu numai din scrisul lor, ci, să le audă glasul, să-i vadă în propagandă culturală, la muncă pe marele ogor al literelor.

Revista „Cetatea Moldovei”, prin d. prof. Gh. A. Cuza directorul ei, a refuzat din primul moment de a-și întemeia ceneclul, pentru motivul lesne de înțeles. După cum observă d-sa, ceneclul nu este altceva decât o grupare de admirație mutuală reciprocă, ceea ce dinamismul scriitorilor și poezilor moldoveni, colaboratori ai „Cetății Moldovei”, refuză cu desăvârșire. Și pentru acest motiv, d. prof. Gh. A. Cuza a hotărât ca cei grupați în jurul revistei d-sale să pornească mai curând în propaganda culturală, de luminare a maselor, pe tot întinsul Țării Românești, pentru a reînvia prin conferințe, marile figuri culturale ale trecutului și a prezenta, totodată, posibilitățile literare ale prezentului. Programul indicat șezătorilor culturale, se va desfășura, începând cu primăvara aceasta, în Moldova, Basarabia și Bucovina; apoi în Banat, Muntenia și Oltenia.

„Cetatea Moldovei” și-a început activitatea ei de propagandă culturală cu Iașul, în care revista a luat ființă și de unde a cules toate îndemnurile pentru a continua pe linia marilor tradiții moldovenești, găsind în marele public aceiași caldă înțelegere care a străjuit și naționalismul domnului A. C. Cuza, în drum de aproape jumătate de veac.

Orașul tuturor unirilor a trebuit să fie cel dintâi onorat cu șezătoarea

culturală a revistei „Cetatea Moldovei” și pentru motivul că în vremurile de restriște și amenințare din afară, ieșenii au dat dovadă de ceea ce înseamnă unitate sufletească, deplină și ideală. Deaceia și, prima șezătoare care a avut loc Joi 4 Martie crt. în sala Teatrului Național din Iași, s'a bucurat de un mare succes moral.

Zi de lucru, zi în care muncitorul intelectual ca și cel manual are atâtea de făcut încât desprinderea dela treburile cotidiene înseamnă pentru el un însemnat sacrificiu, după cum pentru școlari e o deposedere dela ora de odihnă din pregătirea viitorului, deci o dovadă de pasionată pricepere culturală, dublată de jertfă. Organizatorii știau acest lucru, dar n'au putut face altfel. Căci asemenea manifestații culturale nu se pot organiza,—din nefericire,—și în zilele de sărbătoare, sala Teatrului Național fiind veșnic ocupată, fie de spectacolele stagiunii, fie de concertele simfonice. Dar tocmai de aceea succesul primei șezători a revistei noastre a fost cu atât mai mare, înregistrând o afluență neobișnuită care a umplut sala până la ultimul loc. A fost în acea zi de 4 Martie o înălțătoare manifestație culturală. Poezii și scriitorii moldoveni, vrednici străjuitori ai „Cetății”, prin apropierea lor de marea publică cărturar, au însemnat eveniment în orașul de cultură al Iașului, iar bătrâna urbe i-a răsplătit cu o masivă participare și generoase aclamații.

Șezătorea a început la orele 16.30 fără a mai aștepta „sfertul academic”, pentru că așa a fost hotărîrea d-lui prof. Gh. A. Cuza. Cu toată ora exactă, erau prezente toate personalitățile intelectuale ale Iașului, reprezentanți din lumea baroului și a justiției, a științei, apoi liberei profesioniști, profesori din toate categoriile, dela învățământul primar și până la cel universitar precum și un mare număr de elevi din cursul superior al liceelor: „Oltea Doamna”, „Liceul Național”, „Liceul Internat”, „Liceul Militar”, „Liceul Ortodox”, „Școala Normală de fete”, etc., etc.

Grupuri compacte de studenți și studente dela toate facultățile au ținut deasemenea să fie prezenți pentru a asculta mai ales conferința atât de frumos construită din cele mai tainice năzuințe românești, de către d. prof. Gh. A. Cuza.

Nici sexul slab n'a absentat dela impunătoarea manifestație, dărînd Teatrului Național aspectul serbătoresc și totuși plin de gingășie al pajiștelor înflorite.

Conferința d-lui prof. G. A. Cuza a avut ca subiect „Ideea națională în poezia lui Mihail Eminescu”. Enunțările oratorului au fost bogate și expuse cu toată competența și într-o formă aleasă, de către distinsul cărturar și om al științei ca și al literelor, care este d. prof. Gh. Cuza. Într-o expunere plină de avânt domnia-sa, înainte de a intra în fond, arată cauzele ce au determinat organizarea acestor șezători, evocând în acelaș timp primele începuturi ale acestei publicații lunare, în jurul căreia s'au strâns o seamă de străluciți scriitori și poeți din toată țara și mai cu deosebire moldoveni.

Urmărită cu viu interes, conferința a adus o serie de date care au făcut ca genialul poet Mihail Eminescu să fie permanent în conștiința publicului, ca un permanent apărător al ființei neamului nu numai în proză dar chiar și în versuri.

Întâmplarea a făcut ca tocmai în ziua de 4 Martie a acestui an, să cadă aniversarea a două decenii dela înființarea Ligii Apărării Naționale Creștine de către d. A. C. Cuza, tot la noi, la Iași. Prăznuind începutul nu prea îndepărtat a L. A. N. C.-lui, d. Prof. Gh. A. Cuza a subliniat faptul, arătând că nimic nu poate asigura izbânda unei lupte decât amintirea dată înaintașilor. Înainte de A. C. Cuza și acel dela care el și-a tras în parte doctrina, a fost marele, neîntrecutul Mihail Eminescu. Nemurirea operei sale stă desigur în talent, dar nu mai puțin în convingerea profundă ce i-a animat scrisul. Eminescu a crezut cu ardoare de apostol. Opera sa e smulță din cel mai curat instinct de conservare al neamului.

D-l Gh. A. Cuza s'a ridicat cu vehemență împotriva tuturor criticilor care au diformat viața și scrierile marelui poet ce alături de Creangă a drumețit ani de-a rândul pe străzile Iașului nostru drag. S'a infierat în special ceea ce s'a scris despre acest mare gânditor într-o așa zisă „Istorie a literaturii române” al cărei autor se găsește încă în rândurile membrilor corpului didactic universitar. O lămurire prețioasă a mai adus d. prof. Gh. A. Cuza în ceea ce privește faptul că mulți care s'au ocupat cu editarea operei lui Eminescu, și chiar în antologiile școlare, s-au omis intenționat fie versuri, fie articole de ziar pentru motivul că ar fi fost socotite *prea personale*. Ori, după cum ne-a arătat directorul revistei „Cetatea Moldovei”, adevărul este cu totul altul. În poezie ca și în proză Eminescu nu și-a manifestat decât indignarea colectivității românești împotriva străinismului și înstrăinașilor, și tot accentele antisemite ale poetului au determinat alcătui-torii de manuale școlare să subtilizeze versuri ca „La Arme” sau „Doina”. Căci era pe vremea când cuvântul „jidan” suna ca o insultă și nu ca un adevăr rassiai.

Dacă adeseori conferențiarii trec peste anumite realități, pentru a nu indispuce marele public, d. prof. Gh. A. Cuza a fost bine inspirat atunci când a arătat marea greșală ce se face de a se preamări opera unei generații și în special a celei dela 1848. Căci în afară de câțiva, și aceștia foarte puțini la număr, care au binemeritat din partea neamului românesc, majoritatea tineretului dela 1848 era alcătuit din „bonjuriști”. Împotriva ușuraticii lor vieți s'a ridicat Mihail Eminescu. Versul lui a devenit la un moment dat biciu de foc, sancționând netrebnicia pângăritorilor unei sacre moșteniri, care nu mai puteau oferi decât desmățul „junilor corupți” sau al „epigonilor”.

Conferința d-lui prof. Gh. A. Cuza a fost o strălucită înmânunchiere de util și frumos, răsplătită cu lungi aplauze. Căci n'a fost numai o înșiruire de proză inspirată. D-sa a știut să transforme expunerea într-o adevărată lecție de patriotism, în care au fost preamărite virtuțile autohtone și infierate atentatele din trecut împotriva genilor creatoare ale românismului.

În partea doua a șezătorii au urmat scriitorii ieșeni care au făcut lecturi din operele lor. Factura aleasă și estetica bucăților de proză sau versuri, au fost tot atât de bine primite de auditor ca și conferința preambulară. Lecturile au stârnit o impunătoare manifestație pentru fiecare autor în parte.

Programul a început cu proză și versuri citite de d. Eusebiu Camilar, colaborator și secretar de redacție al „Cetății Moldovei“.

D-l avocat M. Gr. Constantinescu a citit un fragment dintr'o năvelă apărută în revista „Cuget Moldovenesc“.

Din noul său volum de versuri intitulat „Cântec pentru glie“, d. căpitan Corneliu Dabija, inspiratul poet moldovean, a recitat frumoase versuri între care am reținut: „Mărșăluim prin stepă“ și care de altfel au fost publicate și în revista noastră.

D-l Dimitrie Iov, directorul Teatrului Național și cunoscutul poet basarabean a citit dintr'un volum ce n'a văzut încă lumina tiparului. D-l Iov a început cu „Covor basarabean“ pentru a termina cu „Urită hartă are țara mea“, versuri patriotice care au prilejuit o spontană și entuziastă manifestație a sălii.

După d. D. Iov, consacratul poet ieșan d. George Lesnea, a interpretat magistral câteva versuri din noul său volum „Pomul vieții“. Specificul scandărilor d-lui Lesnea, așterne o notă de profundă melancolie peste scrisul său, fără a prejudicia nuanțările subtile.

Cea din urmă lectură a fost a d-lui P. Stati, directorul revistei „Cuget Moldovenesc“ și totodată, colaborator al „Cetății Moldovei“.

Din multele sale versuri inspirate, d. prof. Stati a încheiat ciclul strălucit al șezătoarei cu poezia închinată Iașului, și care cuprinde o puternică evocare a trecutului de glorie al orașului.

Când ultimul vers s'a risipit, când cortina grea s'a lăsat ca un nor peste zarea senină a visării, venise de demult noaptea. Din culise răbufneau zgomotele pregătirii spectacolului de seară. Dar publicul parcă n'ar fi vrut încă să plece. Parcă ar fi voit să urmărească încă înariparea slovelor. După entuziasmele finale, urma tăcut regretul.

Am putea spune că această părere de rău, a fost și indiciul cel mai evident al reușitei primei șezători literare a revistei noastre.

Un drum plin de biruință se deschide curajoasei inițiative. De altfel, ea a fost îmbrățișată cu toată înțelegerea de d. Ion Petrovici, ministrul Culturii Naționale care a donat suma de 100.000 lei pentru încurajarea tinerilor literați moldoveni și sprijinirea primelor deplasări în țară. Deasemeni nu putem uita nici generoasa ospitalitate a d-lui D. Iov, care, în calitatea sa de director al Naționalului ieșan, a pus sala Teatrului la dispoziția unor manifestații care onorează tradițiile culturale ale întregii Moldove și, în deosebi, a Iașului.

Datorită acestor indemnuri morale și materiale, „Cetatea Moldovei“ a și ținut a doua ei șezătoare, tot atât de reușită la Botoșani, în sala Teatrului Eminescu, în ziua de 25 Martie.

Cea de-a treia șezătoare a fost fixată la Iași, pentru Duminică 18 Aprilie, când va conferenția d. prof. Nichifor Crainic,

Și iată cum se împlinește biruitor un vis când este îmbrățișat cu patima dăruirilor totale. El vine să reia un fir de mult întrerupt și care a luat dâră de aur în viața noastră literară.

Intr'adevăr, s'au împlinit exact 70 de ani de când „Junimea“ și-a inaugurat primele conferințe publice în Aula Universității din Iași. Evenimentul a avut loc în primăvara anului 1873. Dar câtă deosebire între atunci și a-

cuma ?! La Junimea, se păstrau forme protocolare ; versul se îndrepta numai către un cerc restrâns de ascultători, temele conferințelor erau tributare unui subiect oareșicare. Astăzi, dimpotrivă, toate îngrădirile formale au căzut, vorba nu mai e dominată de o idee strâmtă și nu se mai adresează către privilegiați ai soartei. Ea merge dela suflet la suflet, înfrățind cugetele de pretutindeni în ritmul acelorași năzuințe ale naționalismului constructiv și al specificului autohton.

Șezătorile „Cetății Moldovei” răspund chemării timpului și de aceea au biruit dificultățile începuturilor și vor culege desigur, mulți, foarte mulți lauri în viitor.

A. M. FRIMU

CRONICA EXTERNĂ

POZIȚIA TURCIEI ÎN RĂZBOIUL ACTUAL

Atitudinea Turciei în războiul actual și poziția ei eventuală față de viitoarea desfășurare a conflictului, au dat naștere la foarte multe comentarii și pronosticuri în opinia publică și în presa din diferite țări.

Prin poziția ei geografică, Turcia este un Stat asiatic, dar și european, în acelaș timp, din cauză că stăpânește pe țărmul continentului nostru o fâșie de pământ de-a-lungul strâmtorilor Mării Negre împreună cu Constantinopolul — adevărat „cap de pod” în Europa. Din pricina acestei mici fâșii de pământ, Turcia are mai multe legături cu Europa decât cu Orientul. Stăpânirea strâmtorilor Mării Negre — Bosfor și Dardanele — pe amândouă malurile, deci stăpânirea unei poziții-cheie din punct de vedere politic și strategic, îi dă Turciei o foarte mare însemnătate în viața internațională, însemnătate care s'a vădit și în trecutul mare războiu din 1914—1918. Dar nu numai atât. Turcia, datorită tot poziției ei geografice, n'a putut fi cuprinsă până în prezent în vâlvătaia războiului, deoarece fronturile principale de luptă sunt destul de îndepărtate de granițele ei, iar liniile de desfășurare a acestor fronturi am putea spune că mai degrabă se îndepărtează decât se apropie de frontierele turcești.

Cu un cuvânt, stăpânirea strâmtorilor Mării Negre și poziția ei geografică prielnică față de desfășurarea strategică a războiului, sunt cei doi factori care i-au îngăduit Turciei să rămână până în prezent departe de război, într'o poziție de neutralitate, întărită în repetate rânduri prin declarațiile oficiale turcești.

După cum spunea d. prof. N. Dașcovici¹, — însemnătatea Turciei în

1. În lucrarea: *Marea noastră sau regimul strâmtorilor*, Iași 1937, p. 261 și urm.

viața internațională crește în aceeași măsură cu creșterea importanței sale la strâmtori: cu cât suveranitatea Turciei la strâmtori este mai întregă și cu cât siguranța Turciei crește prin fortificarea strâmtorilor, cu atât însemnătatea politică a ei crește și alianța turcă este râvnită.

E de prisos aici, într'o cronică scurtă, să mai amintim în ce constă importanța strâmtorilor pentru popoarele din basinul Mării Negre și mai ales ce legătură strânsă este între libertatea de navigație prin strâmtori și propășirea noastră economică, fiindcă respirația maritimă a României nu are nicio valoare dacă strâmtorile ar fi închise pentru comerț și navigație. E de prisos, deasemeni, să ne ocupăm aici pe larg de năzuința veche a Rusiei — eri țaristă, azi bolșevică — de a pune stăpânire pe strâmtori și pe Constantinopole, spre a-și croi un drum de eșire spre Mediterana.

Importanța militară și strategică a strâmtorilor s'a dovedit pe deplin încă din războiul trecut din 1914—1918, când, forțele navale anglo-franceze au încercat zadarnic și cu mari sacrificii să forțeze strâmtorile, spre a face o legătură directă cu Rusia aliată și atunci cu Puterile Occidentale, Turcia fiind în tabăra germană.

După terminarea războiului, strâmtorile au rămas mai departe în stăpânire turcească, dar convenția dela Lausanne din 1923 aducea mari atingeri drepturilor de suveranitate ale Turciei, prin obligația demilitarizării strâmtorilor pe amândouă malurile și prin instituirea comisiei internaționale a strâmtorilor, menită să supravegheze regimul de libertate stabilit prin convenție. Stăpânirea turcească la strâmtori după 1920 a fost mai degrabă un joc al norocului, căci, dacă Rusia aliată cu Anglia și Franța în războiul trecut, n'ar fi eșit din front prin pacea separată dela Brest-Litowsk, în urma căderii în bolșevism, e foarte probabil că moscoviții și-ar fi văzut împlinit visul lui Petru cel Mare de a se instala la Constantinopole. Se știe că aliații occidentali, Anglia și Franța, îi făgăduiseră Rusiei, drept preț al intrării în război împotriva Centralilor, instalarea la Bosfor și Dardanele, printr'un *Acord secret încheiat în Martie 1915*, ale cărui clauze au fost, însă, date la lumina zilei în iarna lui 1916, chiar de către oficialitatea rusească, dintr'un interes de propagandă internă, când se spunea că strâmtorile constituiau unul din scopurile principale ale războiului Rusiei țariste.

Desigur că Turcia, rămasă mai departe stăpână la strâmtori după 1920, a urmărit cu perseverență înlăturarea clauzelor din convenția dela Lausanne, care îi știrbeau din suveranitatea sa teritorială și mai ales din siguranță. Politica turcă era perfect îndreptățită din punctul de vedere a intereselor naționale turcești — mai ales că această politică ținea seama de experiențele din trecutul război, când Turcia nu era departe de a pierde strâmtorile din lipsa unei serioase fortificări a lor și datorită violentelor atacuri navale anglo-franceze.

Năzuințele turcești în privința regimului strâmtorilor s'au împlinit prin noua convenție dela Montreux încheiată în 1936, care a desființat co-

misiunea internațională și i-a dat dreptul Turciei să fortifice strâmțorile pe amândouă malurile.

Dar, la Montreux, politica veche de expansiune spre strâmțori a Rusiei — acum bolșevică — a reapărut și s'a oglindit în teza ce a susținut-o delegația sovietică la dezbateri, teză care în parte a triumfat, fiind susținută, din nenorocire, și de România, care făcea, astfel, jocul primejdios al unor interese contrarii nouă. Rusia a dobândit la Montreux o restrângere considerabilă în timp de pace a dreptului de intrare în Marea Neagră pentru flotele străine, care consta atât în limitarea tonajului la 30.000 tone și a duratei de ședere în Marea Neagră numai la 21 de zile.

În schimb Rusia și-a asigurat un drept nelimitat de eșire din Marea Neagră spre Mediterana — drept consacrat, dealtfel, pentru toate pavilioanele de pe țărmul Mării Negre. Totuși, regimul stabilit la Montreux n'a fost atât de folositor intereselor rusești în războiul actual, așa după cum se aștepta guvernul bolșevic. Căci convenția dela Montreux i-a dat permisiunea Turciei de a închide strâmțorile în vreme de război și chiar ori de câte ori s'ar socoti amenințată „de o primejdie iminentă de război”. Datorită acestei prevederi, flota rusească din Marea Neagră a rămas izolată de flota engleză din Mediterana, fiindcă Turcia rămânând neutră, atât vasele de război rusești, cât și cele engleze n'au voie să străbată strâmțorile, față cu prevederile categorice din convenția dela Montreux.

Dar ca să ne facem o imagine completă a poziției Turciei, vom aminti că ea are vechi legături de prietenie cu Anglia, consfințite chiar într'un *tratat de asistență mutuală încheiat cu guvernul britanic și cu cel francez la 19 Octombrie 1939*, deci imediat după izbucnirea actualului război. E interesant să scoatem în evidență în împrejurările de față, spre a se vedea mai bine politica pe care o duce astăzi Turcia, prevederea din articolul 2 al acestui tratat. Se spune în acest articol că în cazul când Turcia pe deoparte, sau Franța și Anglia pe de altă parte, ar fi atacate de o putere europeană și din acest atac ar rezulta un război în zona Mediteranei — atunci atât Turcia cât și Marea Britanie și Franța se obligau reciproc să-și dea asistență militată imediată. După Octombrie 1939, dată când s'a încheiat tratatul de alianță turco-anglo-francez, a intrat Italia în război, în lunie 1940, producând în adevăr „în zona Mediteranei” un război. Cu toate acestea, *Turcia n'a intrat în război, în ajutorul Angliei și al Franței, în conformitate cu obligațiile categorice ce și le luase față de cele două mari Puteri occidentale*. Dealtfel, tratatul de alianță cu Turcia din 1939 nu era decât o reînnoire a unui pact mai vechi de asistență mutuală anglo-turc, identic cu alte pacte pe care Marea-Britanie le încheiase cu Grecia și Jugoslavia cu scopul vădit de a încercui Italia în Mediterana și de a avea la dispoziție, în caz de conflict, porturile și bazele navale grecești, jugoslave și turcești pentru folosința flotei britanice.

După ocuparea Basarabiei și a Bucovinei de Nord de către Rusia

sovietică în Iunie 1940 și după ce Germania și Italia ne dăduseră nouă o scrisoare de garanție a integrității teritoriale, în urma arbitrajului dela Viena, a urmat vizita lui Molotov la Berlin, la invitația guvernului german. Cu acest prilej, Molotov a pus o serie de întrebări Führer-ului, printre care erau și următoarele: dacă Germania își va îndeplini obligația luată față de România în cazul unui atac sovietic; dacă Germania ar consimți ca bolșevicii să-și stabilească garnizoane în Bulgaria; și însfârșit *dacă Germania ar fi de acord ca Rusia bolșevică să ocupe strâmtorile Mării Negre.*

La aceasta din urmă întrebare a lui Molotov, Führer-ul Adolf Hitler a răspuns că Germania este gata să-și dea, în orice moment, asentimentul la o modificare a convenției dela Montreux în favoarea Statelor riverane la Marea Neagră, dar că Germania refuză să consimtă ca Rusia să dobândească baze în regiunea strâmtorilor.

Cererile lui Molotov făcute la Berlin au fost aduse la cunoștința opiniei publice mondiale prin proclamația Führer-ului Adolf Hitler dată în ziua izbucnirii războiului împotriva bolșevismului (22 Iunie 1941) și ele sunt demne de crezare, având în vedere politica de totdeauna a Moscoviților cu privire la Balcani, Marea Neagră și strâmtori. Desigur că pretențiile guvernului bolșevic la stăpânirea strâmtorilor, exprimate prin Molotov, au întărit hotărîrea Turciei de a rămânea neutră și în stare de veghe.

În primăvara lui 1941 a început campania armatei germane în Balcani împotriva Jugoslaviei și Greciei, devenite pioni nenorociți în mâna Anglo-Saxonilor. În tot acest răstimp, Englezii și Americanii au făcut eforturi diplomatice imense spre a determina Turcia să intre imediat în front alături de cele două State din Balcani. Vizita făcută atunci de d. Eden la Ankara n'a avut rezultatul dorit.

Ba, dimpotrivă! Îndată după terminarea victorioasă a campaniei din Balcani de către armatele Reich-ului, guvernul turc a încheiat un *pact de prietenie cu Reich-ul, la data de 18 Iunie 1941, care a produs mare senzație în toată lumea, iar în tabăra anglo-saxonă, decepție.*

Acordul a fost urmat de o *Convenție economică turco-germană* semnată la 8 Octombrie 1941, prin care cele două State au prevăzut mărirea considerabilă a volumului schimbului de mărfuri și materii prime.

În felul acesta, Turcia și-a întărit poziția ei politică și economică, păstrând relații de prietenie cu ambele tabere belligerante, și consolidându-și siguranța internă prin import de materiale de război, atât din Germania, cât și din Anglia și Statele-Unite, care îi avansează materiale în conformitate cu legea americană de împrumut și închiriere.

Dar evenimentul politic cel mai de seamă care privește atât Turcia cât și toate Statele din Sud-Estul Europei, este *Acordul secret ruso-englez încheiat la Londra la 26 Mai 1942*, tot printr'o vizită a lui Molotov. Ceeace acesta n'a obținut din partea Führer-ului, i s'a acordat cu dărnicie de către guvernul britanic. Acordul a fost ținut secret, totuși con-

ținutul lui a fost dat la iveală de presa neutră (suedeză și elvețiană). Prin acest acord, Anglia îi recunoaște Rusiei, în cazul unei victorii, anexarea tuturor teritoriilor avute la 22 Iunie 1941 (Basarabia, Bucovina de Nord, jumătate din Polonia, Țările Baltice, Carelia), precum și *stăpânirea exclusivă a strâmtorilor Mării Negre*. Acordul acesta, în ceea ce privește strâmtorile, nu este decât o repetare a aceluia din 1915 de care am pomenit mai sus.

La începutul anului curent, vizita d-lui Churchill în Turcia și întrevederea cu oamenii de Stat turci la Adana, a produs mare valvă, iar cei naivi au crezut că Turcia va intra imediat în război împotriva Puterilor Axei. Contrar acestor temeri, oamenii de Stat turci, atât președintele republicii, d. Ismet Inonu, cât și președintele consiliului, d. Saracioglu, au făcut cele mai categorice declarații cu privire la menținerea politicii de neutralitate a Turciei.

Având în vedere toate faptele pe care le-am expus mai sus și mai cu seamă pretențiile bolșevice de dominație în Balcani, în Marea Neagră și de stăpânire a strâmtorilor, desigur că politica de neutralitate a Turciei este cea mai conformă cu interesele sale naționale și credem că această politică nu se va schimba, oricâte vizite se vor face pe teritoriul turcesc și oricâte presiuni s'ar exercita asupra guvernului dela Ankara, din partea Anglo-Saxonilor.

DIMITRIE GHERASIM

CRONICA IUDAICĂ

CARTEA KAHALULUI

CAP. XVI

Despre Micva (Instituția de purificare a femeilor jidauce)

„Micva” este baia care slujește jidaucelor pentru purificările rituale, hotărâte potrivit tradiției talmudice, în antichitate, când jidanii trăiau după legea lui Moisi și nu după Talmud, orice jidaucă necurată, făcea sacrificii, oferea daruri preotului și după aceea printr’o baie purificatoare, se curăța¹.

Legea lui Moisi nu impunea pentru îndeplinirea acestui rit, ca femeia să intre în apă provenită din izvor, ori în apă curgătoare², dar când viața jidovilor a căzut sub jugul drapelului talmudic, rabinii savanți (solerimi), au stabilit un ritual amănunțit, care cuprinde paragrafele 183-203 din Cartea a IV-a a Tuv-Orah-Haimului. După o lungă înșirare de amănunte inutile și stupide, care demonstrează „finețele talmudice”, cu ajutorul cărora autorii au căutat întotdeauna să prindă în laț existența jidovimei și să supună controlului până și viața intimă a soților, actul purificării prin baie a produs consecințe cu totul contrarii.

Baia rituală „micva” are dimensiunile cam de 2 treimi dintr’o sagenă³ cubă. Apa trebuie să vină dela un izvor. Dar cum baia de apă rece prezintă neajunsuri, se varsă din vreme în vreme în ea apă proaspătă, care este încălzită prin țevi speciale, ori pur și simplu se varsă în baie apă caldă.

1. Cartea a III-a a lui Moise. Cap. XII (1-9) și Cap. XV (19-33).

2. Kolbo. Paragraf. 33.

3. Măsură de lungime utilizată în Rusia și care are 2.136 m.

Intr'o astfel de cloacă murdară, de obicei aflată într'o subterană, femeile jidauce se îmbăiază ritual. În prealabil, fiecare dintre ele își piaptână cu grijă părul pentru a îndepărta insectele, își taie unghiile dela mâini și dela picioare și își rup chiar zgâncile rănilor pe care le-ar avea pe trup, prin zeloasa supraveghere a femeilor de serviciu (*Negetšnaiderka*). Astfel, însângerate într'în „micva”, de oarece credința lor este, că cea mai mică împiedecare a contractului cu apa din bae, distruge întreaga putere a ritualului.

De îndată ce preparativele au fost terminate, jidaucele scoboară treptele basinelui, după ce mai întâi au tulburat apa, lovind-o și după ce au rostit o scurtă rugăciune. Atunci se scufundă, în așa fel, ca nici un fir de păr să nu plutească deasupra apei. În această poziție, rămâne câteva secunde până când vocea de sus a supraveghetoarei (*Tukerkē*), proclamă „Koșerul”. Câteva scufundări de acestea sunt suficiente, pentru îndeplinirea ritualului. După ce și-a clătit gura cu apa infectă din bae, jidauca părăsește „micva”, spre a face loc alteia, mai nerăbdătoare. Intr'o singură seară, o bae rituală „micva” poate sluji la o sută de jidauce. Prin neglijența Kahalului apa rituală este reînnoită adeseaori, o singură dată pe lună și alteori și mai rar¹. În felul acesta, aceiași apă murdară servește, pentru mii și mii de jidauce. Că „micva” reprezintă un fel de tortură și că ajută la răspândirea a tot felul de boli scârboase, nu-i nevoe de dovedit. Înfrățirea băii de ritual apare revoltătoare și groaznică. Intr'o subterană strâmtă, umedă, murdară și rău luminată, o ceată de femei despuiate, cu părul despletit, cu unghiile însângerate, de multe ori cu răni dezgustătoare, tremurând de frig, se îngrămădesc în jurul unei găuri, din care pornesc valuri de aer pestilențial și ocărîndu-se, ghiontindu-se, uneori lovindu-se, încearcă să ajungă cât mai repede, pe scările care duc în basin.

În această apă plină de gunoae, jidaucele învingându-și dezgustul, se afundă de trei ori. Tabloul inspiră scârbă peste măsură. Vederea subteranei, slab luminată de un fel de candelă, amestecul de gemete și strigătul de „Koșer” pronunțat din vreme în vreme, ar putea constitui o viziune a Iadului păgân.

În fața unor astfel de obiceiuri, sufletul unui creștin este cuprins de o nemai pomenită furie și de un spăimântător dezgust. Cum m'ar putea avea jidovimea dorința curățeniei igienice, când însăși religia jidovească obligă la ritualul cel mai murdar închipuit de o minte bestială, la ritualul băii purificatoare „micva”.

Toate aceste basinuri de tortură formează proprietatea Kahalului, care le închiriază populației, prin intermediul supraveghetoarelor. În felul acesta

1. Două femei nu se scufunda împreună în „micva”. Fiecare trebuie să-și aștepte rândul.

Kahalul are posibilitatea să țină în ghiarele puterii sale despotice, până și controlul relejiunilor cele mai intime dintre soți, după cum se arată în documentele, menționate sub numerele 135, 149 și 274.

CAP. XVII

Despre Kideș și Habdala. (Rugăciunea deasupra cupei la sinagogă și în casele de rugăciune)

Rugăciunea deasupra cupei, reprezintă o veche instituțiune religioasă, care se practică în sinagogi și în casele de rugăciuni, după rugăciunile de seară, dinaintea zilei de sabăș și în zilele de sărbătoare (atunci e numită Kideș), ori în cele prin care se termină sabășul și zilele de sărbătoare (atunci i se spune Habdala). Vinul din pahar (cupă) deasupra căruia cantorul asistat, a rostit rugăciunea, este dat pentru sfințire jidănușilor. Aceste ceremonii sunt repetate și acasă, de toți jidanii, când se reîntorc dela sinagogă. Kideșul se practică înaintea mesei de sabăș și a mesei zilei de sărbătoare. Toți cei ai casei gustă vinul din cupă. Când vinul lipsește, acelaș rugăciune se rostește, deasupra pâinei pregătită special. A da vin pentru cupa sinagogeii, reprezintă un act de devoțiune. Există particulari care plătesc sumi importante Kahalului, pentru a li se permite acest drept, după cum se menționează în actul de sub nr. 274.

Prin Kideș se mulțumește lui Iehova, pentru că a ales poporul jidovesc dintre toate popoarele, iar prin Habdala i se aduc osanale, pentru că a diferențiat zilele de sărbătoare de cele muncitoare, lumina din întuneric și pentru că Izrael este mai bogat decât toate celelalte neamuri.

Acum, în lumina răspândită asupra practicelor talmudice jidovești de cele 17 capitole anterioare, se poate întrevedea bine, motivul pentru care Izrael a ridicat ura tuturor împotriva lui, în țări diferite, la epoci diferite. Drepturile câștigate prin felurite șiretlicuri de jidani, între care multe drepturi din țările europene s'au spulberat pe rând și se vor spulbera mai departe. Aceste drepturi, nu reprezintă, după cum spunea Napoleon I, decât o iluzie temporară, pe un spațiu de timp foarte limitat.

Motivele urii generale există în însăși Iudaism, în instituția lui națională și în practicele Kahalului. De aici rezultă că atâtea vreme cât jidovii vor da ascultare talmudiștilor și cât timp va exista o autocrație jidovească separatistă, cu un Kahal, un Bet-Din, cu factorii încercând să cumpere tot și să corupă tot, cu ritualurile infame, cu Hasaka, cu Mesopia, starea actuală de lucruri nu va înceta, indiferent de formele administrative subtile, sub care ar încerca să se ascundă manevrele talmudice jidovești.

Prin forța de longevitate istorică a acestor stări de lucruri mizerabile, suntem în drept să afirmăm, că atâtea vreme cât instituțiile iudaice nu vor

fi abolite, orice sforțări ale guvernelor responsabile din teritoriile invadate de jidani, nu vor duce la nici un rezultat.

Această părere a fost împărtășită și de administrație locală (din Rusia țaristă) și primul pas pentru a salva provincia dela cangrena iudaică, a fost făcut, prin circulara guvernatorului general, contele Baranof, circulară pe care o reproducem la sfârșitul acestei cărți ¹.

(Sfârșit)

Trad de I. FR. BOTEZ

1. Extragem din circulara guvernatorului general, conte Baranof, următoarele :

„Izolarea comunităților jidovești, care le permite acestora mari abuzuri asupra populațiilor creștine, trebuiește după părerea mea distrusă, iar jidanii care locuiesc la țară ori la oraș, trebuesc supuși exclusiv, controlului strict al autorităților de stat. Forța Kahalului răpusă, nu se vor mai ivi pe viitor acele groaznice acte de corupție și crimele felurite, care stau la temelia mentalității jidovești anti-creștine. Altfel, dezastrul va atinge asemenea proporții, încât progromurile vor urma, fără putință de înlăturare“.

ÎNSEMĂRI

CUVÂNTAREA MAREȘALULUI ION ANTONESCU LA CHIȘINĂU

Cuvântul rostit de Mareșalul Conducător în cadrul festivităților aniversare ale realipirei Basarabiei, a depășit cu mult valoarea unei rostiri ocazionale. Șeful statului a adus precizări de înaltă etică și rațiune politică, întărite de drepturile noastre istorice asupra provinciei. Între altele, d-sa a spus:

„Nu este o simplă întâmplare, că această cinstire a unui sfert de veac românesc în Basarabia, o facem în această catedrală redată credinței strămoșești prin jertfa eroilor din războiul greu de astăzi. Am ales acest locaș pentru a afirma hotărîrea în misiunea românească pe care poporul nostru a înțeles să o îplinească la porțile Europei creștine. Legile unității pământurilor românești au chemat acum 25 de ani la viață națională, prin cuvântul liber exprimat al Sfatului Țării, poporul Basarabiei noastre. Acest act al voinței românești de atunci și-a primit întărirea puterilor occidentale și a Japoniei, care au înțeles atunci și vor trebui să înțeleagă și acum că Basarabia este nu numai pământ românesc, dar și punct de apărare a Balcanilor, Strâmtorilor și Adriaticei”.

Balcani, Strâmtori, Adriatica. Iată desigur un interesant sylogism în ordinea internațională. El ar fi fost însă mai concludent pentru Engleji dacă ar fi fost formulat, „Gurile Dunării, Bosfor, Suez”. Căci Englezii nu pot pricepe decât ceea ce-i atinge în deadreptul. Numai aceea îi doare.

G. A. C.

PROFESORUL ILIE MINEA

Vestea morții profesorului Ilie Minea a căzut ca o lovitură de trăznet. Lumea care-l cunoștea n'a voit să creadă, fiindcă în seara zilei de 19 Februarie 1943, ajunul fatalului desnodământ, fusese văzut de mulți și arăta bine dispus și sănătos.

Profesorul Ilie Minea, timp de aproape un sfert de secol, a propovăduit dela catedra de Istoria Românilor cele mai curate adevăruri naționale.

Trecutul vieții poporului românesc și al neamurilor vecine se depăna în fața ochilor auditorilor lui, în tablouri sugestive și pline de viață.

Ardelean de origine, din Turcheș de lângă Brașov, s'a născut la 15 Iulie 1881. Serioase studii liceale a făcut la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov, fiind bacalaureat în 1901. A trecut apoi la Universitatea din Budapesta. Aici n'a putut trăi și nu s'a putut remarca decât printr'o muncă titanică. Datorită muncii, deosebitelor aptitudinii de cercetător, inteligenței, memoriei lui, a impresionat pe profesorii unguri, care priveau cu ochi dușmănoși pe orice român, care le pășea pragul universității. Văzând însă că au deaface cu un element excepțional, au intervenit să fie ajutat și chiar scutit de taxe. Mărturie a acestor afirmații sunt carnetele lui de cursuri, unde se constată că avea cele mai mari note la toate materiile de studiu. Și-a continuat apoi studiile la Viena și Dresda, în condiții de trai excepțional de grele. Foamea, frigul și alte lipsuri l-au urmărit aproape continuu. Întors în Ardeal, intră redactor la „Tribuna”, unde prin scris luptă pentru unirea Românilor sub acelaș steag. Incorporat în armata austro-ungară, face școala militară la Sibiu. Dându-și seama că se apropia timpul când armele aveau să-și spună cuvântul asupra drepturilor naționale, ca să nu fie nevoit să lupte împotriva fraților de peste munți, riscându-și și viața, trece în vechiul regat în 1910. Prezentat lui Dimitrie Oniciu, acesta îl numește imediat într'un post de ajutor de bibliotecar, creiat adhoc, la Archivele Statului din București, unde funcționează până în 1916 și trece ca profesor secundar la gimnazul din Giurgiu, unde funcționează până la declararea războiului, când se înrolează și ia parte ca voluntar la întreaga campanie dintre anii 1916-18.

Cât a stat la arhivele statului, a lucrat sub direcția sub direcția lui D. Oniciu, care l-a sprijinit mult, cunoșcându-i adevărata valoare: Cunoștințele lui în domeniul istoriei au uimit pe D. Oniciu și chiar pe N. Iorga care ne-a declarat că: „Istoria Românilor Minea o știe, dela el s'o învățați”.

Ilie Minea publică în 1919 lucrarea „Principatele române și politica orientală a lui Sigismund de Luxemburg”, lucrare bazată pe izvoare de primul ordin, inedite, cu interpretări și precizări surprinzător de noi. Fiind vacantă catedra de Istoria Românilor dela Universitatea din Iași, prin moartea lui A. D. Xenopol, D. Oniciu îl îndeamnă pe I. Minea, să se ducă la Iași și cu mare greutate reușește să-l convingă. Aici a suplinit, atât catedra de istorie universală cât și cea de istorie românească, până în anul 1922 când a fost numit profesor titular. Cităm câteva rânduri din scrisoarea de recomandare a lui D. Oniciu: „...publicațiile d-lui dr. Ilie Minea, privitoare la istoria română... sunt din lucrările cele mai bune ce avem, cu privire la chestiunile tratate în ele. ...se disting prin o riguroasă metodă istorică, prin obiectivitate științifică, prin originalitate în tratare și printr'o expunere aimpede si luminoasă”.

Nou profesor și urmaș al unui titan de talia lui Xenopol, Ilie Minea a umplut cum nu se putea mai bine golul rămas pe urma morții înaintașului său. Lucrările științifice apăreau una după alta, la foarte scurte intervale de timp. A le cita pe toate aici e o imposibilitate. Amintim doar câteva: „Din trecutul stăpânirii românești asupra Ardealului”, „Relațiile

politice dintre Țara-Românească și Ungaria în vremea regelui Ludovic I^o, „Urmași lui Vladislav I și politica orientală a Ungariei“, „Dimitrie Cantemir“, „Din istoria culturii românești“, Vlad dracul și vremea sa“, „Letopisețele moldovenesti scrise slavonește“, „Reforma lui Constantin Mavrocordat“, „Aron Vodă și vremea sa“, etc., etc.

Ca om, profesorul Ilie Minea era de o bunătate îngerească, având un suflet larg și primitor. Atent în permanență la nevoile și durerile omenesci, pe cât îi îngăduiau puterile, căuta să le aline. Era extrem de modest, o modestie — am putea spune înăscută — care l-a ținut departe de celeace se cheamă societate înaltă, departe de anumite relații sociale, care i-ar fi adus cu siguranță numai anumite satisfacții materiale. Însă singura înădejde era salariul lui de profesor și câți oameni nevoiași și studenți lipsiți de mijloace materiale nu s'au împărțășit din el!

Viața i-a fost curată și dreaptă. Nu putea suferi oportunismul și compromisiunile. Câtă revoltă se vedea în glasul și figura lui, contra încercărilor de trai ale unora, alături cu morala permanentă.

Fără nici un scop străin, neașteptând nicio răsplată, nici o favoare dela nimeni și de nicăeri, cu cea mai mare dârzenie, în activitatea și scrisul lui a urmărit numai adevărul. A muncit mult, foarte mult. Mărturie stă scrisul lui, care impresionează prin cantitate și calitate.

Nu scria nimic până nu era precis informat și deaceia toate lucrările lui sunt pline de noutăți și interpretări sugestive. Din activitatea lui, din felul cum lucra și cum se comporta față de elevii și colaboratorii lui, se vedea influența maestrului său D. Onciu, care a introdus în istoriografia noastră ce mai serioasă metodă de lucru.

Multă lume n'a cunoscut îndeajuns pe profesorul Ilie Minea. Mulți erau impresionați de mulțimea și varietatea cunoștințelor lui. Din această cauză unii îl admirau și stimau sincer, alții îl ocoleau și la anumite ocazii, demonstrau, sau încercau să demonstreze, că istoria nu cere așa de vaste cunoștințe, ci numai posibilitatea de a da noi directive de cercetare, noi interpretări adecvate vieții apropiate nouă!

Profesorul Minea n'a ținut seamă de nimic și a mers mereu înainte, pe drumul drag al disciplinei lui. Avea cea mai mare huncurie atunci când o nouă lucrare de a lui sau de a elevilor săi, vedea lumina tiparului.

În casa lui, lângă masa de lucru, colaboratorii, elevii și străinii care doreau indicații sau noi îndrumări, erau primiți cu bucurie și ospătați din belșug din prisosul științei pe care o stăpânia. Știa tot ce s'a scris relativ la istoria românească, cum s'a scris și mai ales despre ce se poate scrie. Deaceia tot ce a scris el și elevii lui sunt noutăți. Controla totdeauna lucrările elevilor săi. Urmărea afirmație cu afirmație și citat cu citat. Nu admitea nimic fără dovadă documentară. Avea la dispoziție cel mai bun mijloc de control, cunoașterea limbilor: latină, greacă, slavonă, franceză, germană, maghiară, etc.

Ilie Minea a fost un luptător permanent pe baricadele celui mai curat naționalism. Și-a dat seama și ne repeta mereu, că neamul nostru, ca să și poată păstra viabilitate și forța de creație, îi trebuiesc în permanență ide-

aluri noi. Deaceia mereu scotea în evidență creațiile originale care justifică existența indivizilor și a popoarelor. Continuu ne amintea că suntem un neam de țărani, doritori de o viață confortabilă, uitând degrabă că strămoșii noștri au suferit în permanență. Imperialismul, credea el, este forța vitală și de neînlocuit care simulează toate energiile unui neam, îndemnându-l să ajungă popoarele înaintate, sau să ia locul celor în decădere.

Ilie Minea a creiat o școală de cercetători ai trecutului românesc, la care s'au format un mare număr de tineri cercetători ai istoriei naționale. Pentru ei a întemeiat revista „Cercetări Istorice”, încă din 1925, tipărită de cele mai multe ori cu banii lui proprii. A pus bazele Institutului de Istoria Românilor „A. D. Xenopol” și a unui Buletin din care au apărut 3 volume. A început să răscolească pământul care acoperea trecutul glorios al Cetății Neamțului, nemulțumit fiind de informația documentară, care este confuză și dispersată. Cu toată vârsta-i înaintată și cu toată șubrezenia sănătății lui, zălnic, în timpul campaniilor de săpături, urca muntele pe care tronează bătrâna cetate, și stătea ceasuri și zile întregi în mijlocul colaboratorilor și dându-le sfaturi și indicații.

Profesorul Ilie Minea, în atitudinile, din viața și opera sa, ne apare senin, complex, liniștit, modest, credincios prietenilor și elevilor săi până la urmă, deși a avut de suportat multe neajunsuri din cauza atitudinii jignitoare față de maestru a unora.

Lucrările și cursurile lui sunt pline de viață, precizie, poezie, informație și dragoste de neam. Nu scăpa nicio ocazie ca să arate superioritatea Românilor față de neamurile vecine. Totdeauna, combătea cu cea mai mare energie, cu dovezi de nesdruncinat, afirmațiile gratuite ale vecinilor dușmani țării noastre. Cunoscând aceasta, Ministerul Propagandei Naționale l-a însărcinat să scrie o carte despre Ciangăi. El era cel mai indicat s'o facă. La căpătâiul din ultima clipă a vieții lui, am găsit cărțile necesare scrierii acestui studiu.

Vulcanul, în continuă erupție, care era în el, s'a stins, însă părți din sufletul lui eroic și copilăresc de bun, a rămas în sufletul colaboratorilor și elevilor lui.

A căzut la datorie ca unul din cei mai viteji luptători. Deși iubea mult viața, de dragul științei și al neamului, nu și-a cruțat-o.

Și când l-am văzut întins și fără de viață, pe acest om, care n'avea somn, care nu ști ce este odihna, al cărui creier lucra mereu, mi-au venit în minte versurile lui Coșbuc:

„Iar tu cel spre bătaie aprins,
„Acum ești potolit și stins“.

N. Grigoraș

MISIUNEA FILOSOFULUI VĂZUTĂ DE D. ION PETROVICI

Urmând o veche concepție încetățenită de Titu Maiorescu încă din primii ani ai „Convorbirilor Literare”, „Universitatea Liberă” din București

a organizat pentru primăvară o serie de conferințe tributare aceleiași idei dominante. Subiectul general se referă la „Misiuni”.

În cadrul acestui ciclu, d. prof. Ion Petrovici, ministrul educației naționale și cea mai pregnantă figură a filosofiei noastre contemporane, a vorbit despre „Misiunea filosofului”. Cu verva-i elegantă și avântată, d-sa aduce acestei misiuni interesante precizări. E greșit să se creadă că filosoful este un izolat al vieții, plutind în lumea problemelor insolubile. Spiritul nu a evoluat dela mic la mare ci dela infinit către finit. Misiunea filosofului este în primul rând aceea de mediatore între știință și religie. Caracterul ipotetic al filosofiei ia atitudine deopotrivă împotriva „scepticismului disolvant” cât și a „fanatismului credulității”. În ceea ce privește raportul filosofiei față de viața practică, ea are rol de îndrumătoare în liniile mari. Filosoful poate fi comparat cu steaua polară sau cu busola. „Ascultând glasul vremii și dislocarea destinelor universale, filosofia se va restrânge din ce în ce mai puțin la probleme descărnate și se va aplica problemelor vitale care se pun popoarelor amenințate și omenirii în suferință”.

Idealismul și originalitatea tratării cât și concluziile de viguros optimism au făcut din conferința d-lui Petrovici un adevărat izvor de reconfort sufletesec în aceste vremuri de aspre încercări în toate domeniile existenței. G. A. C.

„SVASTICA, SEMN ARIAN DE SLAVĂ”

Subt titlul, „Svastica, semn arian de Slavă lui Dumnezeu, care a făcut pe om și ființele vii”, — d. prof. Alex. Resmeriță, autorul dicționarului etimologico — semantic al limbii române, publică în ziarul „Porunca Vremii” (14 Martie 1943) următorul interesant articol:

„Mulți cred că *Svastica* ar fi o cruce și fi zic ironic „crucea încârligată”.

Dar acest semn, fiind adoptat ca emblemă națională de marea națiune germană, este bine să știm ce semnificație are și de unde provine.

Indo-Arienii au căutat să deslușiască tainele creațiunii și li s'a părut lor că omul și ființele vii sunt cea mai minunată înfățișare în care se proslăvește Dumnezeu creatorul.

Ca să arate într'un semn văzut tainica îmbinare „făptură” și „viață”, ei au împreunat crucea două linii: una însemnând făptura sau „natura” și alta „viața” din om și din ființele viețuitoare. Și cum natura se chema „is” sau „isis” — ce este — iar viața „eva”, au unit aceste: $Is + Eva = \text{natura cu viață}$, ca denumire a semnului.

Văzând că ființa vie are și căldură în sine, au închipuit la capetele crucei câte o mică flacără; iar apoi, văzând că ființa vie are și mișcare de sine, au închipuit că s'ar învârti crucea și atunci flăcările dela capete ar lua toate direcția opusă mișcării de rotație.

Svastica arată deci natura cu viață, căldura și mișcarea. Cel ce o poartă, are mișcarea dela stânga spre dreapta; iar credința este că numai așa purtată, aduce noroc; contrar aduce nenorocire.

Ea se vede pe creștături și scoarțe vechi românești. Giuvaergii au

pus-o între mărtişori, ca aducătoare de noroc. A purtat-o la noi Regina Maria; iar d. A. C. Cuza o avea ca semn de partid antisemit.

Dar uimitor este că, numirea străveche *Is-Eva* a dat numire creatorului Dumnezeu, la multe popoare.

Din *Is-Eva*, scurta, Tracii au numit pe *Sevai* sau *Savasis* zeul lor unic.

Apoi, luând forma *Sava*, a dat numele de *Savaot* = Dumnezeu Tatăl şi de *Savat*, pronunţat *Sabat* la evrei, ziua lui Dumnezeu. Lepădând pe *S*, din *Eva*, evreii au numit pe *Ehva* şi apoi *Ehova*, deformat *Eahve*.

Dar mai minunat este faptul că *Seva* a dat numirea de *Sevs* şi *Zevs*, din care nume grecesc, este *Devs* latin (Deus). Iar noi zicem *Domn-zeu*.

Din forme *S-Ava* şi *S-Eva* s'au făcut apoi nume: *Sava*, *Sevastian*, *Sevastiţa* şi grecescul *Sevastike*, de unde numirea *Sevastike* şi *Svastica*.

Această numeroasă familie de numiri a Creatorului Dumnezeu, arată că nu Evreii au conceput ideea monoteistă, a Dumnezeului unic; ci ea aparţine Indo-Arienilor, dela care evreii au luat şi numirea. Dar şi Mântuitorul Isus Cristos, după descrierea că avea părul în culoarea spicului de grâu copt şi faţa palidă, pare deosebit de locuitorii din clima Palestinei; iar naraţiunea biblică despre potop, muntele Ararat, turnul Babel, arată cunoştinţe dinspre ţinuturile indo-ariene.

Aşa dar, *Svastica* e semnul începuturilor vieţii. E semnul celei mai îndepărtate origini a popoarelor ariene. Deaceia o găsim în arta noastră populară ca şi în monumentele noastre de pioasă glorie a lui Dumnezeu.

E bine ca lucrul să fie reamintit. Şi reamintit de către alţii. Căci mai sunt şi astăzi câţiva mintoşi, — din fericire prea puţini, — care se încăpăţinează a vedea în *Svastică* un semn politic, deşi în numele ei luptă astăzi întreaga civilizaţie europeană împotriva besnelor asiatice. G. A. C.

ANIVERSAREA A PATRU ANI DELA PROCLAMAREA STATULUI SLOVAC

Duminică 14 Martie a fost serbată printr'un festival la teatrul Naţional din Bucureşti, aniversarea a patru ani dela întemeierea Slovaciei. Au vorbit domnii prof. univ. Ion Lupaş, preşedintele asociaţiei Româno-Slovace, d. Ivan Milecz, ministrul Slovaciei la Bucureşti şi prof. Alexandru Marcu, ministrul propagandei.

A fost nu numai mărturia unor vechi raporturi de prietenie dar şi afirmarea elaborării în comun a unei vieţi paşnice în viitor, într'o Europă nouă care va înfrăţi destinele tuturor popoarelor. G. A. C.

BĂTĂLIA PENTRU LIMBA ROMÂNEASCĂ

Incepută de d. Pisani în coloanele ziarului „Universul”, lupta pentru limba românească tinde să învrăjmăşească tot mai mult cele două tabere, a tradiţionaliştilor şi a novatorilor. Cei dintâi, paladini ai arhaismului slavonesc, cei din urmă pasionaţi după neologismele franţuzeşti, sub cuvânt că ar fi de origine latină, — atât unii cât şi ceilalţi, au şi nu au dreptate.

Limba nu se poate fosiliza în formele ei primordiale dar nici desnaționaliza prin avalanșa străinismelor mai recente. Nu știm cât sunt de slave arhaismele graiului nostru, dar știm cât sunt de periculoase cele de importăție recentă. Deci nu abundăm nici în sensul d-lui Pisani și a Sf. Sale Arhimandritul Scriban, dar nici în cel al d-lui Romulus Dianu.

Preferăm drumul mijlociu ținut de marele și nefericitul nostru istoric N. Iorga, care într'un pasaj din volumul „Hotare și spații naționale”, citat de „Neamul Nostru” (Buc. an. 1, nr. 3) spunea următoarele :

„Limba e bine să o lăsăm în seama ei. Toate normele pe care le dă unul și altul, sprijinindu-se pe idei generale sau invocând argumente de bun simț, pot să aibă un rost, dar limba este un lucru viu, care merge, înlătură cuvinte, primește cuvinte, scade sau crește importanța cutărui cuvânt, creiază din materialul pe care-l are, o mulțime de nuanțe, care nu existau înainte. *Se zbate tot sufletul unei națiuni în limbă*”.

Limba e un element primordial al națiunii. Ca și poporul care o naște, ea se dezvoltă conform instinctului și geniului rasial. Nu are a ține seamă de teorii și interpretări. Aruncate în cursul ei viu, aceste ar părea tot atât de puerile ca și paiele care ar cerca să zăgăzuiască unda maiestoasă a Dunării.

Să vorbim deci graiul cel de toate zilele în care să cerem Cerului biruință asupra orcanului sângeros de astăzi, lăsând la oparte furtunile teoretice din paharul cu apă al lingvisticii. G. A. C.

TROIȚE PENTRU EROI

O fericită decizie a Ministerului Culturii Naționale, hotărăște ca să nu se mai ridice monumente eroilor căzuți, ci numai troițe. Ele vor fi executate în lemn sau piatră în concepția specifică fiecărei regiuni și după planurile celor mai calificați artiști, proiectele urmând să fie aprobate de comisiunea monumentelor istorice și de Minister.

Se vor evita astfel ororile cu care a fost împânzită țara după trecutul război iar cultul eroilor se va putea înslășișit exprima în stilul celui mai autentic autohtonism. G. A. C.

„ZIUA EROILOR GERMANI” LA IAȘI

Intr'un cadru deosebit de impresionant, a avut loc, la Iași, solemnitatea reînhumării celor câteva sute de eroi germani,—ofițeri și trupă,—căzuți pe Prut în primele zile ale campaniei împotriva bolșevismului. I. P. S. S. Mitropolitul Irineu a dat binecuvântarea Bisericii. Apoi au vorbit un reprezentant al Reichswehrului și d. consul von Malotke din partea Marelui Reich. În numele autorităților și armatei române au rostit cuvântări d-nii general C. Ionescu, primarul Municipiului și general Hugo Schwab, comandantul militar al Iașului.

Profundul testimoniu de recunoștință a acestei pioase solemnități a

avut darul să cimenteze și mai mult raporturile de trainică frățietate dintre cele două armate care luptă și jertfesc alături pentru marea cauză a civilizației europene. G. A. C.

ANIVERSAREA SUVERANULUI PONTIF

Duminică 14 Martie a avut loc la Vatican aniversarea Suveranului Pontif, Sf. Sa Pius XII.

Sărbătoarea din anul acesta a strâns rândurile tuturor creștinilor din lume, Vaticanul fiind în momentul de față punctul central al nădejdlor de mai bine a civilizației mondiale de sub semnul sfintei Cruci. G. A. C.

„SĂPTĂMÂNILE“ PROVINCIALE

Nu avem cuvinte îndestule pentru a felicita inițiativa Ministerului Propagandei care, în vederea unei mai bune cunoașteri a specificului provinciilor, a organizat turnee artistice și culturale dela o regiune la alta. Ca răspuns la vizita ce ne-au făcut-o Bănăștenii în primele zile ale lui Martie, Moldova literară și artistică va porni turneul său în principalele orașe ale Banatului în zilele de 1—9 Mai crt. Se vor da pretutindeni șezători precedate de o conferință și completate cu dansuri naționale, coruri, lecturi și recitări a poeziilor noștri. Deasemeni se vor expune și pânzele artiștilor plastici de ieri și de astăzi, pentru a da un ansamblu cât mai desăvârșit al creației moldovenești. G. A. C.

PARASTASUL DE UN AN PENTRU POETA MARIA DELA COZIA

Implinindu-se un an dela moartea prematură a Mariei G. Cuza, s'a oficiat Sămbătă 20 Martie la Cimitirul Eternitatea, parastasul pentru odihna sufletului ei. Colaboratorii revistelor „Cuget Moldovenesc” și „Cetatea Moldovei” s'au întrunit apoi în casa profesorului Gh. A. Cuza, unde au adus un gând pios aceleia ce le-a fost până mai ieri tovarășă de scris și prietenă ideală. D-l prof. Gh. A. Cuza, a înmănat celor prezenți volumul de versuri al Mariei G. Cuza, apărut anul trecut în editura „Cetatea Moldovei”. C. M.

JIDANII ȘI FLORILE

Transcriem, pentru ironia și tăria argumentației, următoarele zise din scrisul lui C. Negruzzi, publicate în „România literară” (1877, p. 134, col. 2): „Jidanul e din natură speculant. Tot ce nu aduce bani în casă, tot ce nu se vinde și nu se precupește, pentru el e un lucru de prisos. Florile nu-i fac nici o plăcere. Aceste scule ale naturei sunt date pentru oamenii care au o inimă, tânără, și jidanul, știți că n'are inimă precum dovedește camăta ce vă ie — sau dacă are — ea este ferecată cu argint, încât printr'ânsa nu nu mai străbate nici o impresie, nici un fel de simpatie.

Ce să facem dar? Să gonim Jidanii ca să avem flori, sau să gonim florile ca să avem Jidani?” p. c. f. Const. Vârtej

CONACHI A SPUS...

Dacă poezie lui Conachi denotă suficientă frivolitate și nu și suficient talent, ideile sale politice și culturale sunt mult avansate față de contemporani. Unele din ele sunt surprinzătoare, cum este aceea în privința învățaturii literaturii.

Se știe că majoritatea învăța în pensioane franceze, deci literatura se învăța în limba franceză.

Conachi pretinde ca literatura să se 'nvețe 'n limba germană, Germanii fiind un popor înaintat atât în civilizație cât și morală.

Limba franceză să se 'nvețe în particular în pensioane. Prin învățatura unei limbi se învață și moravurile: „Au doară începutul rudăriei și a intrigii au avut altă dată în Moldova decât dela aducerea graiului și fetelor din Fanar?“ („România literară“ 1855, 213-217).

Ideele sale au fost cu mult depășite, dar rămâne un fapt net: întuirea unei culturi, care pentru acel timp înseamnă enorm. Const. Vârtej

ȘEZĂTORILE „CETĂȚII MOLDOVEI“

Conform unui plan de mai înainte stabilit de directorul revistei noastre, d. prof. G. A. Cuza, șezătorile „Cetății Moldovei“, care au fost inaugurate la Teatrul Național din Iași Duminică 4 Martie crt., vor continua în orașele principale ale Moldovei și ale Basarabiei. Deocamdată, prima șezătoare a fost ținută la Botoșani. A conferențiat d. prof. G. A. Cuza, apoi au cetit din operele lor d-nii: Eusebiu Camilar, M. Gr. Constantinescu, Cornelia Dabija, D. Iov, George Lesnea și Petre Stati.

Sala arhiplină a Teatrului Eminescu a făcut o călduroasă primire scriitorilor ieșeni, gratificându-i cu îndelungi și însuflețite aplauze. Succesul celui dintâi pas al șezătorilor noastre, dovedește cu prisosință stăruitoarea lor necesitate, fiind o puternică încurajare pentru viitor.

Cea de-a treia șezătoare va avea loc Duminică 18 Aprilie în sala Teatrului Național din Iași. Conferința va fi rostită de d. prof. univ. Nichifor Crainic, fost ministru, directorul revistei „Gândirea“. c. m.

NOI AJUTOARE ACORDATE TEATRULUI NAȚIONAL

Ca o consecință a zeloaselor demersuri făcute la București de d. D. Iov, directorul „Naționalului“ nostru, d. ministru Ion Petrovici a binevoit să acorde un nou sprijin de 1.900.000 lei, din care un milion pentru înzestrarea nou-înființatei Policlinice și restul pentru îndestularea diferitelor capitole bugetare care au fost cu mult depășite. Generozitatea ministerială și hărnicia actualei direcții, readuc zi de zi echilibrul și bunul mers în instituție. G. A. C.

„CETATEA MOLDOVEI” RECUNOSCĂTOARE SPRIJINITORILOR EI DIN BOTOȘANI

Aducem pe această cale cele mai călduroase mulțumiri d-lui dr. Haralamb Vasiliu, fost secretar general al Ministerului Sănătății, fost deputat și una din cele mai caracteristice figuri ale intelectualității botoșănene, cunoscut marelui public ca director al ziarului naționalist „Chemarea” și din paginile revistei noastre al cărui distins colaborator este, pentru munca și truda ce și-a dat dinpreună cu prietenii d-sale pentru a organiza șezătoarea literară dela Botoșani din ziua de Joi 25 crt. (Buna Vestire), asigurându-i un strălucit succes.

Deasemeni nu putem uita pe Principesa Marcela Ghyka-Dumbrăveni și pe d. Jean Miculescu, mari proprietari, care au primit scriitorii ieșeni cu atâta însoflete și generoasă ospitalitate moldovenească. Cele câteva ceasuri petrecute în intimitatea d-lor ne-au dus cu mintea înapoi, către boierii de altă dată, în conacele cărora se găseau adevărate muzee de artă și biblioteci bogate, dovedind un gust ales pentru tot ce e avântată preocupare a spiritului.

Caravana literelor ieșene nu va uita fermecătorul popas al Botoșanilor de unde a cules atâtea răsplătiri ideale ca o întremare binevenită pentru trudele viitoare. G. A. C.

„NEAMUL NOSTRU”

Noul săptămânal bucureștean condus de cunoscutul ziarist, N. Georgescu-Cocoș, vechiul și mult prețuitul colaborator al marelui N. Iorga, continuă drumul de etică și estetică românească al Neamului Românesc, cu o bogată și aleasă colaborare.

Aducem urări de spor și izbândă gândului său generos întru idealuri naționale. G. A. C.

AUREL FRIMU LA ÎMPLENIREA A 15 ANI DE GAZETĂRIE

Colaboratorul nostru devotat, d. Aurel Frimu, a sărbătorit într'un larg cerc de prieteni și admiratori aniversarea a 15 ani de profesiune gazetărească. Au ținut să participe la sărbătorire artiști, scriitori, poeți și reprezentanți din toate ramurile de activitate spirituală a Iașului. Au rostit cuvinte omagiale d-nii D. Iov, directorul Teatrului Național, Gh. A. Cuza, directorul revistei noastre, prof. Petre Stati, directorul revistei „Cuget Moldovenesc” și avocat Gh. Stati, directorul ziarului „Prutul”. Tuturor le-a răspuns sărbătoritul.

Manifestația spontană de prietenie pentru Aurică Frimu e o bine-meritată recoltă a trudei sale neîntrerupte și mai ales cinstitute de pe ogorul scrisului cotidian. C. M.

SOC. „ARMONIA” DIN CERNĂUȚI

În pofida tuturor vitregiilor, veterana (înființată la 1881), dar totuși atât de tânăra Societate „Armonia” din Cernăuții noștri izbăviți de Scorpia roșie, reorganizată în August 1942, desfășoară o rar de pilduitoare activitate, cu atâtea audiții, concerte, șezători muzicale, literare, audiții microfonice ale ei, ba, în urmă, și cu uimitoarea ei activitate editorială, publicând în Colecția muzicală „Armonia”: fascicola Nr. 6 cu piesa distinsului compozitor Constantin Șandru. *In ochii tăi* (text de Șt. O. Iosif) — cor bărbătesc, Cernăuți 1942 — și fascicola Nr. 7 cu *inedita* marelui Ciprian Porumbescu. *Noctură*, pentru voce și pian, Cernăuți 1943, Vivat sequens!

L. M.

ÎNSEMNĂRI ECONOMICE EXTERNE

Anglia

Lipsa mânei de lucru în industrie. — Directorul birourilor de muncă din Anglia a declarat că femeile între 20-25 ani urmează să fie folosite într-o mai mare măsură în diferitele industrii. Această dispoziție este justificată de faptul că mâna de lucru masculină a început să lipsească în industria britanică.

Guvernul englez a luat asupra sa minele de cărbuni. — Guvernul, făcând uz, pentru prima dată de autoritatea sa, a exercitat un control de stat asupra unor mine de cărbuni care nu au avut o producție satisfăcătoare. Minele puse sub controlul statului aparțin unei societăți relativ mici „Nottingham & Clifton Colliery Co” cu 500 minieri. Se dă ca motiv al acestei măsuri de stat că societățile ar fi incapabile a avea o producție suficientă, din cauza instalațiilor mecanice învechite și că guvernul va instala deacum înainte mașini noi.

Bulgaria

Port liber bulgar la Adriatică. — Statul bulgar a încheiat cu „Societatea Portul Liber Antivari” înființarea unei zone libere bulgare la Marea Adriatică în portul Antivari situat la nord de Durazzo, pe teritoriul fost jugoslav. S'a mai semnat o convenție, între societate italiană și una bulgară, pentru construirea unui drum direct între această zonă liberă și portul Rusciuc.

Egipt

Rezerva de aur a Băncii Naționale a Egiptului. — A fost toată transportată, la cererea guvernului britanic, dela Cairo în Africa de Sud, dându-se, în schimb, băncii, bonuri de tezaur engleze, care sunt admise în Egipt, în locul aurului, ca acoperire a biletelor de bancă.

Elveția

Electrificarea tuturor căilor ferate elvețiene. — Liniile ferate im-

portante (cu traficul cel mai mare) din Elveția sunt de mult electrificate. Lipsa de cărbuni a impus electrificarea atât a liniilor secundare ale Statului cât și a celor particulare care până acum aveau trenuri cu locomotive acționate cu aburi. Lucrările de electrificare sunt în plină activitate.

Franța

Finanțarea industriei franceze. — La Paris s'a înființat o societate specială de finanțare pentru realizarea proiectelor franco-germane privind industria, sub numele de: „Association Financière pour le Développement de l'Industrie en France et aux Colonies“. Fondatori sunt cele mai mari 4 bănci franceze: Crédit Lyonnais, Soc. Générale, Comptoir d'Escompte și B. N. C. I. Institutul stă la dispoziția tuturor firmelor germane și franceze pentru ca ele să poată realiza înfăptuiri mari.

Proces belgian contra Băncii Franței în Statele-Unite. — În procesul intentat în Statele-Unite de Guvernul Belgian în exil contra Băncii Franței pentru un depozit de aur în valoare de 50 milioane lire sterline, a avut loc o înfățișare înaintea Curții Supreme. Reclamanta a susținut că Banca Franței a călcat convenția transportând aurul la Dakar în loc să-l transporte la Londra. Reprezentantul Băncii Franței a replicat că aurul a fost predat autorităților militare franceze, din ordinul guvernului francez și deci e un caz de forță majoră, de care nu poate fi făcută răspunzătoare Banca. Guvernul belgian în exil pretinde după cum se știe ca despăgubire partea corespunzătoare din aurul Băncii Franței blocat în America.

Grecia

Colaborarea Axei cu Grecia. — Tratatul duse între guvernele Italiei, Germaniei și Greciei în vederea adâncirii colaborării economice între cele trei țări, au fost pe deoparte, spre a asigura aprovizionarea populației Greciei iar pe de altă parte, spre a îmbunătăți situația economică a țării prin mărirea livrărilor de produse industriale din Germania și Italia. Din cauza nivelului ridicat al prețurilor în Grecia, mărfurile importate din Germania și Italia, la desfacerea lor pe piața grecească, au atins prețuri mari în raport cu cele de cumpărare. Deaceia, s'au luat măsuri pentru înlăturarea intermediarilor și înființarea unei case de compensațiuni. Aplicarea hotărârilor luate de comisia mixtă italo-germană greacă se va face pentru mărfurile italiene de Soc. „Sacig“ (Societă Anonima Commerciale Italo-Greco) iar pentru mărfurile germane de Soc. „Degriges“ (Deutsch-Griechische-Gesellschaft).

Italia

Restricțiuni privind corespondența străină. — Potrivit noilor dispoziții intrate în vigoare cu privire la corespondența ce provine din străinătate, nu se permite:

- a) întrebuințarea de plicuri căptușite

b) trimiterea de corespondență care conține mărci poștale sau orice altfel de mărci și plicuri francate pentru răspuns și

c) alăturarea de fotografii și extrase din ziare.

Dacă vreuna din aceste dispoziții nu este observată, nu se va putea da corespondenței cursul obișnuit.

Producția de vinuri spumoase. — Și de Malaga, care a fost oprită în August 1942, a fost din nou autorizată de guvernul italian.

Turcia

Industria zahărului. — Fabricile de zahăr turcești, la care participă și statul într-o proporție însemnată, urmăresc modernizarea instalațiilor. În acest scop câteva personalități proeminente au fost în Germania, spre a face o comandă importantă. Deasemenea se află în Germania un număr de tineri agronomi turci, care studiază metodele noi de cultură a sfeclei de zahăr, în principalele ținuturi de cultură.

Cumpărarea de vapoare franceze. S'au dus tratative între guvernul francez și cel turc pentru cumpărarea de către Turcia a vapoarelor de transport franceze, care se găsesc internate în porturile turcești. Nu se cunoaște încă rezultatul acestor tratative.

Ungaria

Proiect pentru dezvoltarea liniilor de Metro la Budapesta. — Pentru modernizarea comunicațiilor și față de traficul mereu crescând, guvernul ungar a aprobat proiectul ce prevede construcția a 4 linii subterane, în valoare de 224 milioane pengő. Aceste 4 linii vor constitui o rețea de 30 km. și vor lega punctele cele mai importante ale orașului. Pentru că în ultimii ani, Buda, adică acea parte a capitalei care este situată pe malul drept al Dunării și care este în mare parte construită pe coline și dealuri, s'a dezvoltat mult, este necesar ca rețeaua liniilor proiectate să fie extinsă până în cartierele acestei jumătăți de capitală. Pentru realizarea acestui scop a fost aprobată efectuarea a două tuneluri pe sub Dunăre, unde fluviul are o lățime de 671 m. și celălalt, acolo unde Dunărea are 350 m. Aceste vaste lucrări vor începe în foarte scurt timp.

Funcționarii și lucrătorii concediați din motive de apărare națională, nu au dreptul la despăgubiri. — D-l Vasile Rusu, funcționar la Uzinele de Apă ale Municipiului Cluj, a fost concediat din ordinul Comandamentului Militar, pe motiv că persoana sa nu corespunde din punct de vedere al Apărării Naționale. Funcționarul a dat în judecată Uzinele de Apă, cerând o despăgubire pentru concediere nemotivată. Judecătoria de Muncă admisesese acțiunea, dar Tribunalul a schimbat hotărîrea, pe motivul că funcționarii concediați din considerațiuni de apărare națională n'au drept la despăgubiri, nici chiar dacă și-au îndeplinit serviciul prescris de regulament. Înalta Curte de Casație a respins recursul pe motiv că funcționarii concediați au drept la despăgubiri numai dacă fac dovada printr'un certificat medical oficial că sunt incapabili de lucru. G. M.

RECENZII

Cezar Petrescu : *Ochii strigoiului*, roman. București, Editura „Cugeltarea”, 1943.

D-l Cezar Petrescu este bine cunoscut publicului cetitor, prin numeroase romane tot așa de masive ca și „*Ochii strigoiului*”. Dar cu tot numărul operilor sale și cu toată întinderea fiecărei opere aparte (aproape orice roman al d-lui Petrescu fiind în trei volume) totuși subiectele sunt cam aceleași, pe d-l Cezar Petrescu preocupându-l mereu priveliștea burgheziei și intelectualității românești în evoluție.

Astfel în „*Ochii strigoiului*” d-sa reia oarecum o temă veche, pe care-o dezvoltase și în ultimul volum din „*Intunecare*” și anume: problema readaptării la mediu a omului care-a trecut prin război.

Acest om, spune d. Cezar Petrescu prin gura eroilor domniei-sale, în decursul anilor de măcel, a recăzut în primitivitate, a uitat secolul său și deodată se vede, pe neașteptate, în mijlocul confortului, a nepăsării și bucuriei vieții; el resimte prin acest contrast sumedenie de stări sufletești violente ce fac obiectul unui studiu frumos în romanele autorului pomenit.

Pe de altă parte, omul care a făcut războiul, prin chiar această înfruntare a morții și înfrățire cu alții în moarte, devine idealist, în sensul că speră într-o schimbare radicală în bine pe care războiul purtat de el și de camarazii săi trebuie să o aducă. Or, de cele mai multe ori schimbarea nu se produce în măsura și proporțiile dorite și de aici o nouă sguđuitoare dramă. În „*Ochii strigoiului*” autorul face să reiasă și mai violent contrastele sus amintite, făcând ca eroul său principal să fie un șocat de război, un om care suferă în urma unei comoții o totală amnezie, trăind 20 de ani o viață inconștientă și redeșteptându-se brusc, atunci când războiul fusese așa de adânc uitat încât oamenii se pregăteau, să înceapă altul și-și ascuțeau spre acest sfârșit armele.

Tema, mai mult decât interesantă, este bine înțeleasă și admirabil tratată în unele privinți. D-l Cezar Petrescu este fără îndoielă un mare talent

epic. Povestitor îndemânat, cu largă respirație, mânuind bine (și acesta e un merit) oamenii mijlocii, oameni, (cum să spunem mai nimerit) de toate zilele, cu psihologie și viața normală.

Eroul din „Intunecare“, de-o pildă, Radu Comșa, este asemenea cu sute de oameni în carne și oase pe care i-am întâlnit fiecare. La fel și Cernegură din Ochii strigoiului, este un intelectual meritos, dar în totul asemenea altui intelectual meritos.

Dealtfel rolul eroului principal la d. Petrescu este mai ales de-a oglindi societatea românească post-belică (și în curând de două ori post-belică) cu toate prefacerile, ciudățeniile și contrastele ei.

Analiza în romanul d-lui Cezar Petrescu este superficială în ceea ce privește sufletul individual; d-sa nu e un psiholog decât atunci când e vorba de conflicte sociale oarecum, de complicații datorite mediului social.

Ca un geolog care devine genial numai în fața straturilor suprapuse de pământ, tot așa și d. Cezar Petrescu, numai în fața stratificării sociale, cu prăpăstii, zigzagurile și încălecările de teren pe care ea le produce, devine volubil și se simte în largul său.

Personajele d-lui Cezar Petrescu n'au tulburătoare profunzimi sufletești ci se aseamănă mai degrabă cu personajele balzacienne, deși apropierea este poate prea elogioasă, căci ori cât ar surprinde, noi credem că d. Cezar Petrescu încă n'a scris romanul său de căpetenie.

Și revenind la personajii, am putea remarca, după o familiarizare cu proza d-lui Petrescu, că toate au parcă o dimensiune mai puțină, sunt schematice (asta nu înseamnă neadevărate sau incomplete) dar mai mecanizate, mai puțin vii, deși ni se arată ticurile lor de limbaj sau gesticulații, sau poate tocmai de asta, avem o imagine fugară, convențională, liniară aproape, a oamenilor în fresca d-lui Cezar Petrescu.

Riscând o comparație, am zice, ca și când autorul i-ar vedea din fuga unui vehicul modern, sau prin geamul unei cafenele, în timp ce eroii aleargă în stratul social respectiv, ca peștii în apa unui acvarium. Mai ales femeile la d. Cezar Petrescu sunt văzute superficial și cam mecanic.

Lumița, Magda, eroina din Baletul mecanic, toate au același tinerețe și vioiciune cam forțată, numai limbajul bineînțeles diferă după cum e vorba, de-o fată de familie sau de-o cocotă. În colo sunt pagini lirice; câte-o femeie îmbătrânind gândește și vorbește despre aceasta, deci tot tema preferată a d-lui Petrescu: două lumi care se privesc, două generații.

Femeile cași bărbații ne sunt înfățișate strânse în învelișul social, distruse uneori, mereu comprimate până la o asemănare între ele, care se apropie de monotonie. Dar în definitiv și în viață e la fel. Acestea nu sunt defecte, sunt caracteristici pe care ni le permitem ca cititori asidui, fără pretenții de critică atotștiutoare.

Rezumând, putem spune despre Ochii strigoiului, ca și despre toate ce-

lelalte romane ale d-lui Cezar Petrescu, că e o carte bună, interesantă, din familia romanelor fără erou central, operă masivă, amintind genul romanului fluviu, în care o mulțime de personaje se mișcă fiecare în sfera lui, neenumărate destine se întretaie din fugă (întocmai ca în viață) personajele de multe ori se ignoră între ele și prin faptul că poți cuprinde viețile lor în diversitatea și neașteptatul tuturor întâlnirilor, ai impresia perspectivei, impresia de-a privi de undeva de sus, o lume extrem de vie.

O calitate neprețuită (după noi) a d-lui Cezar Petrescu sunt ecourile zădarnice. Acel fel de a l face pe oameni (ca și în viață) să rostească vorbe adevărate și care tocmai în clipa când sunt rostite găsesc în celalt opacitate sau nerăbdare, și abia mai târziu acesta își amintește sau se găsește în aceeași situație, dar e prea târziu.

Și tot ca și în celelalte cărți ale d-sale, d. Cezar Petrescu ne duce spre o rezolvare a romanului care nu-i de fapt rezolvare ci mai mult puncte de suspensie, totul putându-se continua, renaște, sub alte chipuri, în această povestire fără centru.

Bineînțeles, eroul devenit inadaptabil din cauza celor douăzeci de ani care-l fac strigoi, într'o lume vie și reală, ajunge la concluzia că se simțea mai bine în tranșele și în patul de spital, decât în lumea regăsită în aprență, în fond mereu străină.

Problema războiului, a necesității, a monstruoșității sau a inutilității lui ca fenomen social și istoric, este deasemenea descrisă prin opera d-lui Cezar Petrescu, dar, bineînțeles, nu soluționată.

Domnia sa înclină a privi războiul ca pe o fatalitate dela care omenirea nu poate să se abată, o generație neavând, biologic vorbind, puțința de a resimți desgustul de război, până ce nu l-a facut mai întâi.

Ochii Strigoiului atingând și problema războiului, anticipează asupra sumedeniei de scrieri ce se vor ivi (fără îndoială) de acum înainte, asupra acestui arzător subiect.

A spune dacă opera d-lui Cezar Petrescu e valoroasă, nemuritoare sau mai știu eu cum este, este a anticipa inutil, căci de cele mai multe ori nu putem ști nimic. Cîstît vorbind, nu putem avea opinii decât în și pentru contemporaneitate (în ce privește trecutul ni s'au impus prin tradiție culturală opinii, care bineînțeles le socotim sincer drept ale noastre) în privința viitorului riscăm să pățim (păstrând proporțiile în ce ne privește) ca Saint-Beuve cu Balzac. Dar vorbind pentru ziua de azi, putem spune că recomandăm cu căldură romanul d-lui Cezar Petrescu ca pe o operă plină de interes și captivantă pentru un cititor oricât de rafinat și pretențios. M. I.

Gh. A. Cuza: *Vifor subț stele*, sonete. Editura „Casa Școalelor”.

Unii poeți renunță complect la rimă, adoptând versul alb și poemul cu respirație largă, capricioasă, alții dimpotrivă se opun facilității de-a versifica

impunându-și o formă perfectă, cum e sonetul, în care ești silit să faci economie de rimă și să dai fiecărui cuvânt un sens cât mai bogat.

Din această categorie de poeți face parte și d. Gh. A. Cuza. Într-o vreme când versurile proaste inundă publicațiile de tot felul, fiecare așa zis poet transcriind fără control inspirația sa mai mult sau mai puțin fericită, d. Gh. Cuza aduce încă un volum de sonete echilibrate, cântările în carate, săpate cu miză în piatră și în granit neperitor. Este în această preferință pentru sonet o nobleță, un gust pretențios și în același timp auster care dela început te impresionează în bine. Căci la drept vorbind, pentru a face poezie adevărată, îți trebuie întâi inspirație autentică și apoi iarăși și iarăși cultul formei.

După această introducere care mi s'a părut necesară, putem deschide cartea cu sonete a d-lui Gh. Cuza. De multe ori ne-am zis că cel mai mare merit al unei recenzii, este să aibă citate multe și bune, din opera care se discută. Ne vom ține cu plăcere pentru noi și cu folos pentru cititori, de acest principiu.

Iată, supunem judecății nepărtinitoare a oricui, sonetul intitulat „Primăvara războiului” :

Pădurea-și ține vechiul ei sobor,
De prin desigurii cântă turturica
De parcă nu s'ar întâmpla nimica
Și n'ar fi oameni care 'n luptă mor.

Câmpiile și-au desbrăcat sarica,
Iar caradaștele s'avântă 'n sbor,
Cu aripa mugind ca un motor
Ce din seninuri răspândește frica.

În timp ce omu-i pradă vijeliei,
Nepăsătoare, mâna veșniciei
Aruncă pretutindeni mii de flori.

Ce-i pasă ei că lumea stă să moară ?
Aceeși tihnă lin o desfășoară, —
Căci solii vieții sunt nemuritori.

Niciun cuvânt nu e de prisos, mii de ecouri nasc cu fiecare sunet. Când poetul spune :

„Pădurea-și ține vechiul ei sobor”,

înseamnă în același timp că s'a desprimăvărat, că s'au întors păsările, c'au înviat gâgăniile și florile, că ceva nou începe (altfel de ce ar ține pădurea sobor ?), dar prin „vechiul ei sobor”, iată sugerată, printr'un cuvânt, succesiunea anotimpurilor : veșnica revenire. Și câtă tristeță senină în versurile :

De parcă nu s'a întâmplat nimica
Și n'ar fi oameni care 'n luptă mor.

Apoi „Câmpiile și-au desbrăcat sarica” vine imediat după fraza cu oameni care mor și o completează prin sugestie, simțind că ni se atrace atenția că cei care mor sunt țărani care poartă sarica și în sfârșit apropierea așa de grațioasă și admirabilă dintre caradașcă și avion, deasemenea plină de sugestii poetice. Cât despre terține sunt la înălțimea celor eminesciene, fiind totuși profund originale căci se încheie cu afirmația plină de optimism senin și totuși parcă, nu știu cum, tristă :

Solii vieții sunt nemuritori.

„Solii, dar eu ?” gândește cetitorul, răscolit în sufletul său, însă poetul a pus punct, sonetul s'a sfârșit și cu părere de rău întorci pagina...

Cartea pe care o răsfoești e însă o carte bogată, care te răsplătește numai dacă :

FIUL RISIPITOR

Primește-mă la sânul tău de tată
Că 's istovit de mers prin mărăcine,
Fără de milă 's țările străine,
Minciună-i fericirea căutată.

Un biet învins ai fost și tu ca mine,
Când ai pornit în lume altădată
Te adăpat cu apă sălciată,
Flămând, te 'ndestulai cu rădăcine.

Sosirea mea nu-i vina întâmplării
De-aici pornește capătul cărării
Și-aici sfârșește ultima cărare.

Ca păsările care 'nfruntă norul,
Spre cuiș ne mână 'nviforata zare,
Acolo unde 'nvață puii sborul.

Am citit până azi multe versuri tratând subiectul acesta înduioșător și etern, dar nici când lucrul n'a fost spus mai bine și în mai puține cuvinte.

Ascultați acum și frumosul cântec al groparului, în care plutește abia simțit un humor macabru :

Să nu te miri că-ți pregătesc eu patul,
Tu cel bogat, iar eu un biet gropar,
Doar ai știut de veșnicul hotar
Pe care-l treci când a sosit vâleatul.

Aşa se întâmplă cu tot răposatul:
Prin lume hoinăreşte iar şi iar
Uitând că sbuciumarea-i în zădar
Şi că lopata-i va dura palatul.

De-aceia nu mă vântură irese
Imi beau tihnit pomenile culese
Şi-acasă duc copilor năfrămi

Cobăi atâtea am luat drept vamă
Incât m'or ajuta — de bună samă —
Să-mi împlinesc şi mie nouă vămă.

În alt sonet (tălmăcire după Oscar Wilde), Lazăr înviat din morţi, se întâlneşte în cetatea eternă cu Isus :

Trezit din vis Isus privi drumeţul :
Necunoscute, oare care-i preţul,
Răscumpărării crudei tale sorţi ?

Iar vagabondul zise către Domnul :
Mă chiamă Lazăr cel trezit din morţi
Şi vin să-ţi cer drept îndurare somnul.

În sfârşit nu vom sfârşi înainte de-a cita în întregime poezia „Pisanie”,
cu un aşa de frumos parfum de cronică :

Eu, robul Domnului Isus Hristos,
Ce-s Muşatin şi os de Basarabă,
La capătul vieţii mele slabă,
În piatră dat-am cerului prinos.

S'au înălţat lăcaşul fără grabă
Şi ferecatu-l-am în var vartos,
Pidonicia să nu-l dee gios,
Ci să rămâie duhului podoabă.

Nu-i mărturie de trufaşă vrere.
Precum o slovă subţ cerdac se cere,
S'au pus subţ zid osârdie şi chin.

Rugaţi-vă la umbra sfintei tâmples
Ca nu cumva smintiri să i se 'ntâmples
În veac de veac şi pururea, amin !

Acceasta-i cartea de sonete a d-lui Gh. Cuza, şi într'adins am lăsat-o să
se laude ea însăşi citându-i frumoasele versuri fără a le comenta.

În linii generale, ea mărturisește echilibru, sobrietate, o mare îndemânare artistică, gust, cântărirea justă a cuvintelor. Într'un cuvânt, toate calitățile unui poet în deplină maturitate.

În mijlocul haosului care domnește în lumea poeziei, a libertății uneori dăunătoare, a fanteziilor uneori ilariante, d. Gh. Cuza ne dă în cartea sa de sonete un model de claritate și armonie, iar pentru mănuiitorii de stihuri un îndreptar.

Și nu putem încheia fugara noastră însemnare, fără a reproduce sonetul închinat „moldovenilor“ în care poetul Gh. A. Cuza își arată marea dragoste pentru pământul Moldovei, părăsit din ce în ce mai mult de fiii ei, care, în goană după himere, își lasă locul obârșiei.

De o sfâșietoare tristețe, acest sonet amintește tânguirile biblice :

Cântăm Moldovei tânguiri psalom
Și n'am dori-o nimicirii pradă.
Dar ne lăsăm furați de orice nadă;
Plecăm, zicând: înapoia-ne-vom !

În amărita Zâmbrului ogradă,
Cresc pretutindeni bălării sodom,
Căci dintre noi nu se ridică om
Pe drumu 'nstrăinării să nu cadă.

Dece nu stăm să putrezim alături ?
Ca frunza toamnei să ne-așternem pături
Pe glia noastră, nu la venetici.

Prin brazde îngrășate altfel sameni !...
De vrem Moldova să mai nască oameni,
Datorî suntem să ne-astrucăm aici !

E. C.

Artur Gorovei: *Legenda arborilor îmbrățișați—Cercetări de Folklor.*
Analele Acad. Române. Memoriile Secțiunii Literare. 1942.

Fecundul scriitor și cercetător, d. Artur Gorovei, oferă în publicațiunile Academiei Române o prețioasă și interesantă contribuție relativ la credințele despre arborii îmbrățișați peste mormintele unor îndrăgostiți care au fost într'una despărțiți în viață.

Autorul citează o legendă a lui Hanparig și nefericitei sale soții, Ho, apoi diverse poeme vechi germane, un fragment din Tristan și Isolda, exemplificări grecești, franceze, suedeze, sârbești, bulgărești, albaneze, normande, ucrainiene; aceiași temă se întâlnește în folklorul norvegian, danez, portughez, breton, rus, turc. Aproape toate popoarele au poetizat prin geniul lor anonim această dramă de iubire, răsunată apoi de natură prin unirea arborilor fu-

nerari de pe mormântul îndrăgostiților cărora nu le-a fost dat să se unească în viață.

D-I Gorovei reproduce ample demonstrații din folclorul nostru, servindu-se de poeziile diverselor culegeri; balada „Inelul și Năframa” de V. Alecsandri (Poezii populare), este prima versiune în românește a legendei străvechi a arborilor îmbrățișați:

Iar din el, frate, a ieșit
un brad verde, cătinat,
de biserică plecat,
și din ea o vișoară
înflorită, mlădioasă,
ce din zori și până 'n sară
pe biserici s'a 'ntins
și cu bradul s'a cuprins.

Ni se mai dau specimene edificatoare din cântecele culese prin județul Baia, Bucovina, Argeș, Bihor, Maramureș.

Caieul d-lui A. Gorovei reliefează unul dintre cele mai simbolice capitole de folclor, simbolul prin sine și prin mijloacele întrebuințate de natură apărând în adevăr grandios prin acea satisfacție post-mortem acordată iubirii neizbăvite. Aurel George Stino

D. Iov: *D'aia n'are ursu coadă...* Ed. Vremea, București.

Problema unei literaturi pentru copii a fost agitată la noi de mai multe ori de către oameni cu pretențiuni de mari cunoscători ai cerințelor sufletelor celor mici. S'a scris mult și s'a discutat mult, în jurul acestei chestiuni, însă, ca toate problemele prea dificile, literatura pentru copii a fost lăsată în părrăsiere și în seama unor exploatare de imaginații fără niciun scrupul.

Astfel, în ultimii doi ani, au apărut vagoane întregi de așa zisă literatură pentru copii, fără niciun control din partea celor îndreptățiți cu supravegherea în deaproape a educației copilului, acest potențial în care stau toate posibilitățile bune rele ale unui neam. Sunt nenumărate cazurile când dela masa de lectură, sub influența covârșitoare a imaginației înflăcărate de aventurilor citite, micul lector a trecut deadreptul la fapte rele, pentru ca apoi să apară între baionote, pe băncile Curților Criminale. Cine nu-și amintește de copiii care și-au ucis bunicii, pentru ale fura banii, spre a avea cu ce se înrola în acea himerică legiune străină? Cine nu-și amintește de cazul celor trei băeți care au săpat un tunel pe sub un deal, pentru a putea pătrunde în beciurile unui conac, unde bănuiau că strălucesc comori? Ambele cazuri, s'au dovedit a fi săvârșite sub îndemnul literaturii proaste, destinată anume copiilor, de către editori fără conștiință care urmăreau otrăvirea floarei neamului. „Submarinul Dox”, „Avionul lui Miky”, „Imblânzitorii de Șerpi”, iată câteva titluri de cărți pentru copii. Și, în mîntea cui nu trăiește încă, vie, fi-gura lui Hary Taxon, Percy Stuart, etc.?

Am făcut această lungă introducere, pentru a arăta prin contrast, înaltul rost al colecției de cărți pentru copii, inaugurată de Editura „Vremea”.

Cartea d-lui D. Iov, apărută în această colecție, se numără printre primele cărți sănătoase pentru copii, apărute la noi.

A scrie pentru cei mici, în folosul lor, înseamnă a te pune în slujba unei cauze tot atât de importantă ca și viața însăși a unei națiuni.

Nu ne vom pierde în a despica firul în patru, făcând observațiuni de prisos, ci luând totul așa cum ne-a fost dat de către autor, recomandăm cartea aceasta care oferă pe lângă o lectură plăcută, satisfacția de a avea în sfârșit oameni cu adevărat chemați pentru a sluji cauza tineretului nostru, lăsat până până dăunăzi pe seama oricui. E. C.

Dr. Ioan I. Plăcințeanu: *Mecanica Rațională și Analitică*. XXIII, 610 pg. Iași, Editura Librăriei Ath. D. Gheorghiu, 1942.

Despre cartea d-lui Prof. I. Plăcințeanu se poate afirma că este o carte unică nu numai în literatura științifică românească, dar chiar în literatura științifică universală. Această afirmație ar putea părea exagerată celor obișnuiți cu subestimarea tradițională a tot ce este autohton, dacă ea n'ar fi perfect demonstrabilă, cu aceiași rigurozitate cu care sunt dovedite adevărurile din cartea despre care e vorba. Intr'adevăr, n'avem decât să comparăm opera d-lui Plăcințeanu cu tot ce s'a scris la noi sau peste hotare asupra acestui subiect (ne mărginim, bine înțeles, la cărțile didactice). La noi au început să apară astfel de cărți în special după ivirea operei d-lui Plăcințeanu. După câte știm, dacă nu ținem seamă de cursurile litografiate, n'avem decât un singur curs de mecanică tipărit anterior cărții d-lui Plăcințeanu, acela al d-lui Prof. Santelevici, prea concis ca să poată fi urmărit cu folos de către cei ce n'au audiat în prealabil prelegerile autorului. Apariția operei d-lui Plăcințeanu a constituit un mare stimul pentru mecanicienii noștri: se ivesc mai multe lucrări, cu titluri asemănătoare (și cu subtitluri mult mai modeste), cum ar fi *Mecanica* d-lui Burileanu, sau *Mecanica (Statica)* a d-lui A. Ioachimescu, cărți bune, dar care, mărginindu-se la anumite capitole ale Mecanicii, nu se pot compara cu *Tratatul general* al d-lui Plăcințeanu, precum și alte câteva, apărute sau anunțate, de mai mică importanță. Despre acestea din urmă s'a exprimat pe bună dreptate unul dintre oamenii noștri de știință, că ar trebui vreo 70 de volume de acest fel, tratând separat diversele capitole de Mecanică, ca să poată egala conținutul „*Mecanicii Raționale și Analitice*”.

Ca să putem compara *Mecanica* d-lui Plăcințeanu cu tratatele străine, trebuie să arătăm în câteva cuvinte care sunt marile curente după care se orientează aceste tratate. Școala engleză, inițiată de marele Newton, își continuă preocupările în special în legătură cu gravitația, cu inerția, cu materia. În ultimul timp, acest curent este tot mai mult influențat de școala germană a mecanicii analitice moderne. Expresia celor două curente engleze, vechi și nou, o constituie tratatele clasice ale lui Routh și Whittaker. Școala franceză, începută de Lagrange, continuată de Poincaré și Appell, este școala mecanicii

analitice pure. Ea se interesează în primul rând de eleganța formală, analitică, a problemei mecanice. Fenomenul fizic rămâne aici un simplu pretext, pentru a scrie și a discuta șiruri întregi de ecuații elegante. Opera caracteristică a acestui curent o formează tratatul lui P. Appell.

Al treilea mare curent s'a dezvoltat, relativ târziu, în Germania, din necesitatea de a da explicații mecaniciste fenomenelor fizice noi, care lua naștere la începutul secolului actual. Mecanica Analitică a trebuit să capete aspecte noi, care să-i permită a fi întrebuințată cu succes în relativitate, radioactivitate, teoria quantelor, mecanica statistică, etc. Caracteristică pentru această tendință este opera lui G. Hamel.

Cartea d-lui I. Plăcineanu este prima operă în literatura științifică mondială care reușește să îmbine armonios, într'un tot organic, cele trei mari tendințe. Fără să se neglijeze nimic din vechea Mecanică clasică, se dă o mare dezvoltare metodelor analitice, studiind de ex. invarianții integrali, teoria transformărilor în dinamică, etc. mult mai amănunțit (și mai explicit) decât în cele mai bune tratate generale. Ceiace însă constituie originalitatea cărții și o glorie personală a autorului, sunt exemplificările tuturor capitolelor tratate, luate din fizica modernă. Astfel încât un student, care parcurge chiar și o singură dată paginile acestei cărți, se inițiază, pe nesimțite, în mai toate problemele fundamentale ale fizicii moderne. Vom înțelege mai bine acest lucru, dacă vom spicui din tabla de materii chestiunile privitoare la aplicațiile fizice ale Mecanicii Cerești, următoarele aplicații: Oscilatorul liniar, radiația oscilatorului liniar, modelul clasic de atom, oscilatorul lui Hertz, emisiune prin antenă, electronul legat, aparate înregistratoare, lărgirea liniilor spectrale, mișcarea unei particule alfa, teoria relativității restrânse, teoria structurii fine, ciocniri atomice, mecanica ondulatorie, criteriile de quantizare ale lui Sommerfeld, invariant adiabatic, calculul perturbațiilor, mișcări periodice și condiționat-periodice, etc., etc.

Trebue să relevăm și felul în care autorul a înțeles să prezinte cititorului, de cele mai multe ori începător, acest material extrem de bogat. Pentru înțelegerea cărții nu sunt necesare decât noțiunile de bază ale Calculului Vectorial și câteva elemente de Analiză și Geometrie. Teoremele sunt demonstrate clar și riguros, principiile sunt discutate și explicate pe larg. Exemplele sunt alese astfel încât pe deoparte să ilustreze teoria precedentă, iar pe de altă parte să facă legătură cu un anumit capitol de fizică. Lectura cărții este foarte ușoară chiar pentru studentul începător, deși nu este o operă de popularizare, nivelul ei științific fiind ridicat. De aci se întrevește și folosul pe care-l poate aduce și oamenilor cu o cultură științifică formată, atât tehnicienilor cât și teoreticienilor.

De altfel primirea de care s'a bucurat acest volum, în special printre studenții noștri, constituie o dovadă în plus a valorii sale.

D-l Dr. Plăcineanu a și pus sub tipar ediția II-a, complet modificată, a Tratatului d-sale de Calcul Vectorial și Transorial, care constituie o introducere necesară în marile Tratat de Mecanică.

Suntem convinși că imediat ce va trece încreștarea actuală a tuturor energilor, cartea d-lui Prof. Plăcințeanu va trece granițele țării spre a arăta lumii întregi că a trecut perioada uceniciei noastre la dascăli străini și că lucrarea unui profesor eșan poate să stea alături de marii clasici. Dr. Victor L. Nadolschi

Poeți Croați moderni. A cura di Luigi Salvini. Colecția „*Stelle dell'Orsa*” — *Scrittori stranieri Garzanti*. 1942.

D-l Luigi Salvini, cunoscut filolog și poliglot—autorul a numeroase lucrări—oferă în elegantul volum de față o substanțială antologie a poeziei croate din sec. 19 și 20. O introducere consistentă prezintă această frumoasă culegere care pune la îndemâna publicului european sensibilitatea poetică a poporului croat, popor care nu-i nici tânăr, nici nou și se bucură de binefacerea unei vechi culturi.

Originile lirice croate își poleiesc blazonul cu influențele Ragusei, încă de prin sec. 16; peste celalt țărm al Adriaticei s'a creat prima literatură slavă meridională cultă, esențialmente europeană. Interesantă este această spiritualitate croată, pornită din Ragusa, alegându-și Zagrebul drept leagăn și restrânsă în orizontul redus al locului, fără tendințe de evadare. Explicațiunile atât de sobre și concise ale autorului formează un cadru firesc Antologiei poezilor croați moderni, fericită ocazie de a cunoaște sufletul croat. Inițial apare însă acel intim contact literar al Croației cu italianitatea literară a timpurilor.

Autorul oferă în halna limbii italiene 135 poezii ale 60 poeți diferiți, poeme pentru prima dată redată într-o limbă străină; a demonstra vitalitatea liricii croate și de a-i documenta evoluția, acesta este unul din țelurile principale ce-și propune Antologia d-lui Salvini. Suntem de acord cu eruditul cercetător italian, căci o literatură trebuie considerată nu numai în rezultatele definitive, ci în procesul ei de dezvoltare.

Fiecare autor este prezentat printr-o scurtă fișă explicativă. Întâlnim următoarele nume: Antun Gustav Matos (1873—1914), V. Vidric (1875—1909), Dr. Domianic (1875—1933), M. Begovici (1876), V. Nazor (1876), M. Nikolici (1878), B. Lovrici (1881), J. Bensici (1883), L. Wiesner (1885), S. Milicici (1886), Janko P. Kamov (1886), Fr. Galovici (1887), Z. Milkovici (1888), V. Gabarici (1889), M. Budak (1889), N. Polici (1890), Ivo Andrici (1891), T. Ujevici (1891), V. Cerna (1892—1932), M. Krleza (1893), Dora Pfanova (1897), T. Prpici (1898), N. Pavici (1898), M. Balota (1898), A. B. Simici (1898), G. Krklec (1900), Branka Stanojevici (1900), L. Perkovici (1900), Vjek. Mayer (1900), Boz. Begovici (1901), P. Ljubici (1901), Vl. Vlasisavejevici (1901), A. Bonifacici (1901), D. Cesarici (1902), S. Kosutici (1902), Sl. Batusici (1902), D. Sudeta (1903), Fr. Alfrevici (1903), St. Simici (1904), Dr. Gervais (1904), V. Kusan (1904), N. Sop (1904), D. Tadijanovici (1905), Dr. Ivanisevici (1907), Vl. Kovacici (1907), Iv. Laszowski (1908), I. Lendici (1908), J. Korner (1909), Ol. Delorko (1910), M. Matijasevici (1910), St. Devcici (1910), Josip Velebit (1911), I. Kozarcenin (1911), V. Nikolici (1912), A. Nizeteo

(1913), I. G. Kovacici (1913), R. Silici (1913), V. Vida (1913), Salih Alici (1913), Vinko Kos (1914).

Această înșirare ar părea, oarecum, searbădă cititorului, însă tocmai floarea de mai sus vine să pledeze cauza poporului croat, chemat astăzi la o viață nouă. Mănunchiul de poezi din Antologia d-lui Luigi Salvini arată vitalitatea națiunii croate și forța ei spirituală, mulțumită căreia a trecut de-a lungul atâtor secole de restriște.

O reușită Antologie ne dăruiește cunoașterea unui popor, iar cartea d-lui Luigi Salvini desvăluie cititorului esența sufletului croat, acești slavi meridionali prelucrați direct de civilizația occidentului. Aurel George Stîno

Grigori M. Sturza: *Zamfir fără Mărgărinta*. Ed. Gorjan, 1942, 50 pg.

Cartea d-lui Grigori M. Sturza, apărută în condițiuni tehnice admirabile, prezintă frumuseți și stângăcii, trădând un debutant în mănuierea versului.

Poemul „Zamfir fără Mărgărinta” e interesant prin ideea călăuzitoare și dacă d. Grigori M. Sturza ar fi fost un încercat în ale stihurilor, ne-ar fi dat o realizare deplină.

Totuși, aceeași carte, ne îndreptățește să așteptăm lucruri mai bune în viitor. E. C.

BIBLIOGRAFIE

CĂRȚI

C. Filipescu, „Sărăcie, sfântă sărăcie I“, scriere literară în trei timpuri, București, 1942.

H. Dj. Siruni, „Domnii Români la Poarta Otomană“, după un manuscris turcesc conținând note și însemnări despre ceremoniile și recepțiunile din palatul împărătesc din Stambul între anii 1698-1782, București, Acad. Rom., 1941.

Corneliu Dabija, „Cântec pentru glie“, versuri, Iași, ed. Gheorghiu, 1943.

Grigore Popa, „Itinerar spiritual“, Sibiu, 1943.

Const. Solomon și C. A. Stoide, „Documente Tecucene“, vol. III, sec. XVII-XIX, Bârlad, 1942.

Const. Solomon, „Biserica și Moșia Co-

năcheștilor dela Lărgășeni-Tecuci“, Iași, 1942.

Augustin Z. N. Pop, „Despre Aglaea Eminescu, sora poetului“, Cernăuți, 1943.

E. Ar. Zaharia, „Essai de Bibliographie pour l'étude du 'Dor' roumain“, Cernăuți 1943.

Maria Stroiici, „Singurătate“, versuri, București, 1943.

++ „Anuarul școlii normale de învățători «Vasile Lupu» din Iași pe anul școlar 1941-1942, Iași, 1942.

Ministerul Muncii, „Raport de activitate 1940-42, Buc., Impr. Centr., 1942.

++ „Almanahul muncii românești“, București, 1943.

REVISTE

DIN STRĂINĂTATE

Die Kunst im Deutschen Rechte, Berlin an. VII, nr. 1, Ianuarie 1943.

Deutschland, Berlin, an. IX, nr. 12, Dec. 1942 și an. X, nr. 1, Ianuar 1943.

Das XX Jahrhundert, Leipzig, Dec. 1942 și Ianuar 1943.

Europa Nouă, Berlin, an. V, nr. 5 și 6, Martie 1943.

Serviciul Mondial, Frankfurt a M., an. VI, nr. 3 și 4, Februarie 1943.

Welt-Dienst, Frankfurt a M., an. X, nr. 5-6, Martie 1943.

Service Mondial, Frankfurt a M., an. X, nr. 1 și 2, Februarie 1943.

Nazional-Sozial. Monatshefte, München, an. XIII, Oct. 1942.

Il libro italiano nel Mondo, Roma, an. IV, nr. 1-2, 1943.

Bolletino bibliografico Italiano, Roma, an. III, nr. 9, Sept. 1943.

DIN ȚARĂ

Gândirea, București, an. XXII, nr. 3, Martie 1943, dir. Nichifor Crainic.

Lucașfăurul, Sibiu, an. III, nr. 2, Februarie 1943.

Familia, București, an. LXXXVII, seria IV, nr. 11-12, Noem.-Dec. 1942, dir. M. S. Samarineanu.

Făt-Frumos, Cernăuți, an. XVII, nr. 5-6, Sept.-Dec. 1942 și an. XVII, nr. 1, Ian.-Febr. 1943, dir. Leca Morariu.

Viața Basarabiei, București, an. XII, nr. 2, Ian. 1943, dir. P. Halippa.

Revista Bucovinei, Cernăuți, an. II, nr. 3, Martie 1943.

Pagini literare, Turda, an. IX, nr. 2-3, 1943, red. Teodor Murășanu.

Cetatea Neamțului, Piatra Neamț, an. I, nr. 1-2, dir. A. A. Rotundu, directorul Liceului „Petru Rareș“.

Transnistria Creștină, Odesa, an. I, nr.

3-4, Iulie-Dec. 1942.

Satul, București, an. XIII, nr. 147 și 148, Febr.-Martie 1943, Andrei Udrea.

Solidaritatea, Soroca, an. XIX, nr. 4—10, Iunie-Dec. 1942.

Luminătorul, Chișinău, an. LXXXVI, nr. 1-2, Ian.-Febr. 1943.

Bucovina Literară, Cernăuți, an. III, nr. 41, 42 și 43, Martie 1943.

Biserica Basarabeană, Bălți, an. II, nr. 2-3, Febr.-Martie 1943.

Hunedoara Noastră, Hunedoara, an. I, nr. VIII-IX, Ian.-Febr. 1943, director Nicolae M. Isac.

Basarabia literară, București, an. II, nr. 52, 53, 54, Martie 1943.

Buletinul pregătirii premilitare, Buc., an. VIII, nr. 10, Ianuar 1943.

Revista Enciclopedică, Sibiu, an. XI, nr. 1, Ian.-Martie 1943, dir. Ioan Corbu.

COLECȚIA „CETAȚII MOLDOVEI”

- Ștefan Berechet, *Care din trei*, trad. din Cehov.
G. Bezviconi, *Rotirea familiilor românești peste Nistru*.
— *Costache Negruzzi, scriitor basarabean*.
— *Legăturile familiale ale lui A. C. Cuza cu Basarabia*
— *Scriitorul Leon Donici*
— *Prințul Constantin Moruzi*.
— *Romancierul Dimitrie Moruzi*.
Gh. A. Cuza, *Frankfurt, Cetatea antiludaismului mondial* (epuizat)
— *Cuza-Goga, o înfrățire ideală*, (ed. II-a), 10 lei.
— *Prin Tighina și Cetatea-Albă*, 60 lei.
— *Profanare scelerată sau act de demență. (Cazul Gh. Călinescu)*.
— *Bugeacul—drumuri și popasuri basarabene* (epuizat)
— *Tit Liviu, cântăreț epic al Romei*.
— *Naționalismul și generațiile studențești ale României moderne*.
— *Alătura de Mareșal, pentru țară*.
— *4 Martie 1923*.
V. I. Cataramă, *Sufletul Junimii: Vasile Pogor*.
D. Florea-Rariște, *Rătăcire prin vis*, (versuri).
A. M. Frimu, *Prăznuirea slovei naționaliste din Moldova*.
— *Inaugurarea Institutului German de Știință*
N. Grigoraș, *Orașele Moldovei și populațiile de origine străină*
— *Ceva despre urmașii lui Petru Vodă Rareș*
— *Mănăstirea Cetățuia*.
— *Naționalismul antisemit al lui A. D. Xenopol*.
Petru Iroaie, *Natură și sens popular românesc*.
I. G. Loghin, *M. Eminescu și provinciile desrobite*.
C. Martiniuc, *Moldova de Sus*.
Marga Mateescu, *Assisi, cetatea Sf. Francisc*.
Anton Nițu, *Simbolul religios egeean de pe figurina plastică neo-eneolitică dela Casmcea (Dobrogea)*.
Ion G. Savin, *Mitropolitul Movilă și Sinodul dela Iași*.
— *Religia creștină, — formă fundamentală a civilizației și culturii române*.
— *Politica religioasă a Axei*
C. Toma, *Societatea Comunală de Electricitate*.
Gh. Ungureanu, *Un act de dreptate istorică*.
Alexandru Vioreanu, *Vasile Gherasim*.
-

PREȚUL 80 LEI